

Serie nouă
FEBRUARIE 2021

2

(CCXXXV)

48 pagini
ISSN
1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

Din s u m a r:

- ✓ Convorbirile AM - Matei Varga
- ✓ Aniversări - Felicia Donceanu, Plácido Domingo
- ✓ Pagini de corespondență - Fernand Halphen către George Enescu
- ✓ Alexandru Pscheidt, "Doctorul" de pian
- ✓ Elena Moșuc - duet cu Paul Surugiu-Fuego
- ✓ Remember "Cerbul de aur"

În imagine:
Felicia DONCEANU
(foto: Sebastian Oros)

“For He’s a Jolly Good Fellow”...

... ar fi urarea muzicală pentru sărbătorii din 2021, a căror trecere în revistă am început-o în numărul trecut. Promiteam atunci să revenim cu numele autohtone, cele ale măștrilor români care aniversează cifre rotunde în acest an. Ne oprim de această dată asupra compozitorilor și muzicologilor, inclusiv datorită faptului că ei sunt membri ai U.C.M.R., organizația profesională care patronează “Actualitatea muzicală”.

Venerabilii breslei, care în 2021 să serbează 95 de ani, sunt Gyorgy Kurtag (membru de onoare), Carmen Petra-Basacopol, Constantin Arvinte, Constantin Romașcanu și Ion Piso.

Am marcat deja, cu bucurie, frumoasa aniversare de 90 de ani a doamnei Felicia Donceanu, despre care puteți citi reportaje și în acest număr al revistei noastre. Aceeași venerabilă vârstă o împlinesc Rodica Oană-Pop din Cluj, Gheorghe Stănescu din Craiova, Iovan Miclea și maestrul Mihail Cozmei de la Iași (muzicolog, profesor și fost rector al Conservatorului din capitala Moldovei).

Cifra de 80 aureolează aniversările lui Gheorghe Zamfir, naistul care a fermecat mapamondul dar și compozitorul a numeroase piese instrumentale, a muzicologilor Vasile Vasile și Ioan Tomi (Timișoara), ca și a Veturiei Dimoftache, a Smarandei Oțeanu-Bunea și a Irinei Dragnea (fiica etnomuzicologului Emilia Comișel).

Trei sferturi de secol marchează pe calea vieții criticul de jazz Alexandru Șipa și compozitorul și pianistul Mihai Vârtosu.

Vor pune 70 de lumânări pe tort Președintele U.C.M.R. și al U.C.M.R.-A.D.A. compozitorul Adrian Iorgulescu, dar și colegii săi de breaslă Adrian Pop și Doina Rotaru, sau dirijorul Cristian Brâncuși, muzicologii Mihaela Marinescu, Alice Mavrodin și Lava Bratu (Timișoara) ori cantautoarea Viorela Filip și, tot de la secția de muzică ușoară, Carmen Aldea Vlad.

Două dintre analistele de mare profunzime ale muzicii românești și universale – Anca Ioana Andriescu și Ruxandra Arzoiu – se bucură de cea de-a 60-a aniversare, alături de compozitorii Mihaela Vosgian, Dana Probst și Viorel Gavrilă.

Jubileul unei jumătăți de secol de viață îl marchează Secretarul Secției de Muzicologie a U.C.M.R., bizantinologul Nicolae Gheorghită, alături de compozitorii Cătălin Crețu, Petru Mărgineanu, Dinu Savu, Cristinel Faur, Ana Szilagyi și Andrei Kerestely și de muzicologii

Monica Mihalache-Gurău și Haiganuș Preda-Schimek.

O pleiadă de tineri muzicieni se întâlnesc cu prima aniversare a maturității, 40 de ani împlinind Diana Rotaru, Camelia Anca Sârbu, Adina Sibianu, Diana Simon sau Claudius Tiberiu Iacob.

Tuturor le dorim sănătate, împliniri, succese și realizări care să le aducă numai bucurii!

Mihai COSMA

DIN SUMAR

Convorbirile AM - Matei Varga.....	2-3
George Enescu și Fernand Halphen.....	4
Aniversări - Felicia Donceanu, P. Domingo.....	7-15
Pe scenele interne și internaționale.....	16-18
Recenzii.....	19-21
Despărțiri.....	24-28
Alexandru Pscheidt, “doctorul” de pianee.....	29-30
“Clubul sentimental”.....	31-33
A fost odată Beatles.....	36-38
Remember - Festivalul București.....	40-44
Sfinx (I).....	45-46
Discuri.....	48

Matei Varga – noul director al concursului The Vendome Prize

Norela-Liviana Costea: Bun găsit, domnule Matei Varga. Vă mulțumesc pentru disponibilitatea dumneavoastră și vă urez „La mulți ani”.

Matei Varga: Cu mare plăcere, asemenea. Să sperăm într-un an mai bun, cu sănătate și cu revenirea cât mai rapidă din această situație neplăcută.

N.L.C.: *Ne-am bucurat foarte mult la aflarea veștii că ați fost desemnat director al prestigioasei competiții The Vendome Prize. Cum s-a ajuns la numirea în această funcție?*

M.V.: Această numire nu a fost chiar o întâmplare. The Vendome Prize a început în anul 2000 și, deja la a doua ediție (2003) eu am fost unul dintre concurenți. Încă de la început, concursul a avut o particularitate, și anume că pianistii nu se pot înscrie ei singuri. După cum știți, în general se completează un formular de înscriere, eventual se plătește o taxă de participare și în principiu oricine se poate înscrie. Dar The Vendome Prize este un concurs pe bază de recomandare. Este un fel de bursă-premiu; mai sunt unele burse care se acordă astfel, dar ca și concurs de pian cred că este singular, pentru că nu acceptăm aplicații scrise din proprie inițiativă și nici aplicații online. Bineînțeles, la începutul anilor 2000 nici nu exista sistemul de aplicații online, dar și atunci tot pe baza recomandării se desfășura competiția. Eu am fost recomandat directorului de concurs de la acel moment – Alexis Gregory – de soprana Mariana Nicolesco și de soțul dânsui, Radu Varia. Alexis Gregory a fost un filantropist și un mare susținător al artelor, colecționar de artă și un mare iubitor de muzică și de pian în special, motiv pentru care a început în anii 2000 acest concurs. S-a aflat în fruntea concursului până anul acesta (2020, n.r.) în aprilie, când, din păcate, s-a prăpădit.

Revenind la implicarea mea în concurs, am fost finalist dar nu și premiant, pentru că nu există decât un singur premiu: Premiul Vendome. După finală, Alexis mi-a spus: „Mi-a plăcut foarte mult cum ai cântat, îmi amintești de micul Dinu (Lipatti, n.r.). Cum aș putea să te ajut?” – având în vedere că nu luasem premiul. În 2004, urma să absolv studiile Universității Naționale de Muzică din București, astfel că i-am răspuns foarte prompt – lucru care cred că l-a și șocat un pic – că aș vrea să vin să fac un masterat la New York. Imediat a început să caute soluții care în cele din urmă au dus la mutarea mea pe cealaltă parte a Atlanticului. După câțiva ani petrecuți la Mannes College of Music, în 2008, Alexis Gregory m-a întrebat dacă aș fi interesat să îl ajut la organizarea concursului. Desigur că am răspuns afirmativ, cunoscând deja profilul concursului, cam ce pianisti se caută, și fiind totodată flatat de invitație. Astfel a început colaborarea mea cu The Vendome Prize (de această dată mai mult în activitatea administrativă decât pianistică), devenind astfel Manager de Proiect, funcție în care am rămas până acum, când am fost numit director, în urma dispariției lui Alexis Gregory. Pentru mine este o mare onoare și o mare responsabilitate, pentru că îmi doresc mult să îl continui atât în numele lui –

ca un omagiu adus acestui gest extraordinar pe care l-a făcut înființând un asemenea concurs – cât și pentru tinerii pianisti care au nevoie de acest impuls dat de un concurs important, cu un premiu important, mai ales că la o anumită vârstă cu toții avem nevoie de confirmare. Este important din punct de vedere emoțional pentru oricine să câștige un mare premiu, dar și în carieră, deoarece un premiu cum este acesta te propulsează, în atenția altor competiții și deja viața ți se schimbă în momentul acela.

Practic The Vendome Prize este pentru mine un proiect de lungă durată, unul la care țin foarte mult. Acum, deși suntem cu toții foarte triști de dispariția lui Alexis Gregory, sunt recunoscător familiei și Fundației „Alexis Gregory” pentru că au ales să continue concursul și să mă plaseze ca lider al acestui concurs.

N.L.C.: *Unde are loc The Vendome Prize?*

M.V.: Până acum, concursul a avut loc în mai multe locații emblematic; de altfel aceasta a fost și ideea lui Alexis, de a combina cumva partea strict-muzicală, artistică, cu un turism cultural, cu elementele de frumusețe arhitecturală. Până în 2009 concursul a avut loc la Fundația

foto: Daniel D'Ottavio

Gulbenkian din Lisabona. După un mic hiatus – din 2009 până în 2014 – am încercat să îl reconfigurăm, astfel că în 2014 ne-am mutat la Festivalul Verbier – o altă colaborare foarte fructuoasă, ca de altfel și cea cu fundația din Lisabona. La Verbier am rămas până acum, iar începând cu 2021 ne vom muta din nou și vom veni unde este, de fapt, și sediul fundației, în New York.

N.L.C.: *În ce locație va avea loc ediția din 2021?*

M.V.: Avem câteva locuri foarte interesante în vizor, însă deocamdată nu pot spune exact unde vom ține concursul. Toate însă sunt superbe, alese pe același principiu. Locația va fi desigur emblematică pentru New York, și o voi anunța cât de curând.

N.L.C.: *În ce privește formatul concursului, aveți de gând să faceți vreo schimbare?*

M.V.: Ceea ce mă interesează foarte mult este să păstrez spiritul pe care Alexis l-a dat acestui concurs, pentru că găsesc că, din multe puncte de vedere – nu numai cel despre care am pomenit, privitor la participarea pe baza recomandărilor – acest concurs este mai particular, deci aș vrea să continui tradiția aceasta. În fond, eu sunt un tradiționalist, chiar dacă sunt, sper eu, întotdeauna deschis spre nouitate – cum de altfel a fost și Alexis; aceasta face

probabil ca faptul că îi urmez la conducerea acestui concurs să fie oarecum normal, faptul că amândoi avem respect pentru tradiție și pentru istoria muzicii clasice, cum o numim noi, și pe care o iubim cu toții.

Unul dintre lucrurile care diferențiază concursul de multe altele (aș îndrăzni să spun chiar de majoritatea) este aplecarea către repertoriul solistic, care în Statele Unite nu este atât de populară. Sper ca în România sau în Europa lucrurile să stea un pic mai bine la acest capitol, dar aici (S.U.A., n.r.) dacă cineva are de ales între un concert simfonic, un concert cameral și un recital de pian, alege

foto: Ionuț Văcar

simfonicul sau cameralul (și nici nu mai vorbesc de balet, operă etc.). Găsesc că asta este o problemă, pentru că, după părerea mea, cartea de vizită o reprezintă repertoriul de recital. Dorința mea este ca, folosind posibilitățile pe care le avem, să revigorăm ideea că un tânăr pianist se poate desfășura la maximumul capacităților sale într-un recital solo.

Mai sunt și altele, desigur. Poate că pe viitor vom mai face schimbări, chiar dacă nu intenționez să eradicez tot ce a fost înainte – pentru că totul a fost foarte bun. De altfel, sunt și eu parte din ceea ce a fost, și m-aș auto-contrazice dacă aș spune că trebuie schimbat totul, dar evident, trebuie să ne uităm și la viitor, mai ales după criza sanitară prin care trecem. Consider că este important ca muzica clasică să își dezvolte prezența online încă mai mult decât a făcut-o în ultimii ani. Chiar dacă sperăm cu toții să iasă vaccinul, să fim sănătoși și să depășim faza aceasta, lucrurile nu se pot întoarce 100% în trecut; acest an (2020, n.r.) a contat și va schimba, cred, mai ales perspectiva noastră, a celor care organizăm evenimente culturale de genul acesta.

Totuși organizatorii își doresc să descopere un talent excepțional și să îl propulseze în fața pilonilor importanți

din lumea muzicală internațională. Am reușit până acum – nu doar eu, ci întreaga echipă a concursului – să realizăm acest lucru. Vă dau un singur exemplu: în 2019 câștigător a fost Daumants Liepinš, care a câștigat și premiul al doilea la Concursul „George Enescu” (2018, n.r.). În fiecare an s-a confirmat faptul că Vendome Prize a reprezentat un premiu important, și de asemenea că toți acești pianisti au confirmat ulterior un drum clar ascendent.

N.L.C.: Care va fi frecvența cu care se va desfășura concursul?

M.V.: Doresc foarte mult să mențin frecvența biennială impusă în anii trecuți.

N.L.C.: Funcția pe care o aveți aduce în lumină cumva și naționalitatea, ceea ce poate fi și un motiv ca țara să se mândrească cu această realizare; acest lucru se întâmplă de altfel cu diverși artiști sau sportivi cu cariere și realizări importante. Considerați că este nejust ca o țară întreagă să se asocieze cu realizările unui procent mic de indivizi cu performanțe ridicate?

M.V.: Noi cu toții am pornit din același loc; indiferent unde suntem (în carieră dar și geografic), păstrăm filonul și tradiția pe care le-am deprins de la noi din țară. Este foarte adevărat că unii dintre artiștii foarte cunoscuți și foarte valoroși de la ora actuală nu s-au format în România, deci poate ei ar răspunde un pic diferit la întrebarea aceasta; dar eu m-am format 100% în România, deși am venit la master în New York. Deși 22-23 de ani este o vârstă foarte tânără, totuși, în formarea unui pianist este foarte târziu. La această vârstă un pianist se poate doar cizela, însă formarea înseamnă primii ani de pian în care ți se așează mâna pe instrument, construirea repertoriului și anii de gimnaziu și liceu care, după părerea mea sunt cei mai dificili din acest punct de vedere. Eu am avut norocul de a mă afla mereu în „mâinile” unor profesori excepționali, începând cu Ligia Pop și apoi, de la 13 ani, alături de cele pe care le numesc „maestrele mele”: Ana Pitiș și Ioana Minei, iar la universitate pianistul Sandu Sandrin. Ei mi-au transmis cea mai mare parte a bagajului interpretativ de acum. Astfel, nu mi se pare nedrept ca românii să spună despre mine că sunt „de-al lor” căci eu, într-adevăr, sunt.

N.L.C.: În ce privește ediția din 2021 a Vendome Prize, credeți că veți fi forțați de împrejurări să îl organizați online?

M.V.: Iau în calcul absolut tot. La ora actuală, nu suntem în situația de a exclude nicio posibilitate. Deși și noi avem o selecție pe bază de înregistrări video – care de fapt este o parte importantă a concursului – din care alegem 12 semifinaliști, sper că îi vom putea invita la New York și că ultimele două etape le vom face ca întotdeauna, live. Dar nesiguranta rămâne, astfel că luăm în calcul toate variantele.

N.L.C.: Cine este sponsorul principal al acestui concurs? Aveți în vedere extinderea palierului de contributory?

M.V.: Sponsorul unic, la ora actuală, este Fundația „Alexis Gregory”. De aceea familia a și dorit să continue tradiția concursului, pentru că acesta a fost foarte important pentru Alexis, iar ulterior a devenit un concurs foarte important și pentru lumea muzicală, respectat, și un concurs căruia i se acordă atenție. Nu se știe ce va aduce viitorul, dar deocamdată sponsorul principal și unic este Fundația; sigur, sperăm la extindere, dar acestea sunt planuri de viitor și vom vedea ce se va concretiza.

N.L.C.: Vă mulțumesc pentru timpul acordat!

M.V.: Cu mare plăcere, și La mulți ani!

Interviu de **Norela-Liviana COSTEA**

Pagini de corespondență - Fernand Halphen către George Enescu

În timpul celor 4 ani petrecuți la Conservatorul din Paris (1895-1899), George Enescu a fost coleg cu Fernand Halphen, Charles Koechlin, Max d'Ollone și alții.

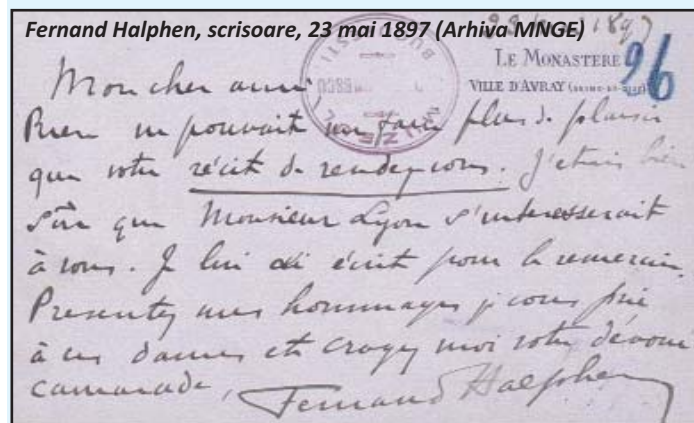
Există în Arhiva MNGE două scrisori semnate Fernand Halphen (compozitor francez născut în anul 1872) din care aflăm nu doar sentimentele de camaraderie care îl legau de George Enescu, ci și câteva informații adiacente.

Este cazul întâlnirii tânărului muzician român cu Gustave Lyon (1857-1936), directorul fabricii de instrumente Pleyel din Paris, acustician și constructor de instrumente renumit. Părând intermediarul uneia dintre acestea, Fernand Halphen îi scria lui George Enescu la 23 mai 1897: "Dragul

George Enescu – în calitate de violonist, acompaniat la pian de colegul său, au interpretat în data de 1 aprilie, în cadrul unui matineu privat organizat de dna Willy Blumenthal, *Sonata* lui Fernand Halphen *pentru vioară și pian*. Ca revanșă, *Octetul* enescian a beneficiat de o prezentare datorată Cvartetelor *Geloso* și *Chailley* chiar în salonul parizian al soților Halphen, la data de 8 mai (Cf. Florinela Popa,

Fernand Halphen, scrisoare, 17 februarie 1909 (Arhiva MNGE)

Fernand Halphen, scrisoare, 23 mai 1897 (Arhiva MNGE)

meu prieten, nimic nu-mi putea face o mai mare plăcere decât povestea întâlnirii tale. Eram convins că vei stârni interesul domnului Lyon. I-am scris să-i mulțumesc". Interesul a fost, probabil, reciproc, dacă ne gândim că, ulterior, George Enescu i-a dedicat lui Gustave Lyon *Allegro de concert pentru harpă cromatică*, compusă în anul 1904 ca piesă de concurs pentru Conservatorul din Paris.

Cinci ani mai târziu, în 1909, Fernand îi trimitea lui George Enescu o invitație la prânz, pusă pe note.

O glumă între doi prieteni muzicieni, păstrată cu drag de destinatarul ei. În ciuda agendelor încărcate din acea

Camelia Anca Sârbu, *Documente din arhiva MNGE*, Vol. II, Ed. Muzicală, București, 2009, pag. 46, 104).

Deși cu 9 ani mai în vârstă, provenind dintr-o familie cu situație materială semnificativă (motiv pentru care Muzeul Orsay din Paris păstrează și azi un portret al micului Fernand comandat de părinți pictorului August Renoir, în 1880), cei doi muzicieni au avut și câteva puncte comune: aceiași profesori (Gabriel Fauré, Jules Massenet, André Gédalge) și colegi la Conservatorul din Paris, cunoștințe comune, dar mai ales pasiunea pentru muzică, reliefată inclusiv în timpuri tragice. Asemeni lui George Enescu, Fernand Halphen a

Fernand Halphen de Renoir

ulei pe pânză de Auguste Renoir.
©RMN – Grand Palais (Musée d'Orsay)/René Gabriel Ojéda.

George Enescu, aprox. 1909 (Arhiva MNGE)

periodă, a vieții concertistice aglomerate a lui George Enescu, ambii compozitori au păstrat legătura, după cum se observă în câteva din situațiile consemnate în articolele de presă ale anului 1910.

încercat să atenueze impactul vieții pe front din timpul Primului Război Mondial apelând la muzicieni amatori pe care i-a organizat într-o orchestră cu care a concertat în perioada 1914-1917. (Cf. *La musique pendant la guerre: revue musicale mensuelle, No.9b, 17 Juin 1917*).

Pusă în slujba patriei, viața lui Fernand Halphen s-a curmat brusc, la doar 45 de ani, în 1917. Astfel, documentele din arhiva Muzeului Național "George Enescu" care păstrează dovezile prieteniei dintre cei doi muzicieni ne par și mai valoroase. Ele merită a fi aduse în atenția publicului larg, comemorând totodată nașterea compozitorului de la data căreia (18 februarie 1872) se împlinesc 149 de ani.

Irina NIȚU

Ziua Culturii Naționale

Ziua Culturii Române a fost sărbătorită, conform deja tradiționalei colaborări dintre Academia Română și Filarmonica „George Enescu”, printr-un concert fără public difuzat în 15 ianuarie 2021. Înregistrarea a fost preluată de postul național de televiziune, de postul de radio de profil dar și de Uniunea Europeană de Radio. Transmisia în mediul online a fost oferită de Trinitas TV.

Ca și în anii anteriori, Academia Română a marcat semnificația acestei zile printr-o alocuțiune a președintelui

Rafael Butaru

instituției, în care istoricul Ioan-Aurel Pop a evidențiat importanța culturii în menținerea identității poporului român.

Numărul artiștilor prezenți pe scenă a fost limitat de măsurile de distanțare impuse, astfel că aparatul orchestral a fost redus, ceea ce a influențat cu siguranță alegerea repertoriului, însă propunerile muzicale au fost din cele mai diverse.

La pupitru s-a aflat apreciatul dirijor Horia Andreescu, iar pe afiș au fost înscrise lucrări din repertoriul național. În deschiderea concertului orchestra a interpretat totuși *Uvertura "Egmont"* de L. van Beethoven, în continuarea celebrării celor 250 de ani de la nașterea Titanului de la Bonn.

A urmat cunoscuta lucrare *Codex Caioni* de Doru Popovici, suită în care compozitorul a prelucrat câteva teme muzicale românești din culegerea cu același nume alcătuită de Ion Căianu în secolul al XVII-lea.

Rafael Butaru a fost solist în lucrarea compusă de George Enescu, *Patru piese inedite pentru vioară și orchestră de coarde*. Armoniile alese, cu parfum de *Micul Paris* și influențe orientale, ne arată și în această partitură „de ce este România altfel”.

Codex Brassoviensis de Dan Dediu a fost lucrarea cu care a continuat programul. Mostră de virtuozitate componistică neo-barocă, acest *concerto grosso* este inspirat dintr-o culegere realizată de organistul Daniel Croner în secolul al XVIII-lea, ce include piese mici ale unor compozitori brașoveni.

Deja „vedete” ale afișelor ce abordează repertoriul românesc, *Dansurile populare românești* de Béla Bartók nu au lipsit nici de această dată. Suita zugrăvește, alături de celelalte lucrări prezentate, elemente ce întăresc conceptul de diversitate a culturii românești.

Intervenția orchestrei s-a încheiat cu lucrarea lui Constantin Silvestri – *Trei piese pentru orchestră de coarde*. Ultima piesă propusă de Filarmonica „George Enescu” și Horia Andreescu a trimis publicul cu gândul către momentele de sărbătoare ce caracterizau satele secolului trecut, așa cum sunt ele prezentate în literatura românească.

La final am putut asculta, în interpretarea pianistului Andrei Licareț, *Pavana din Suita pentru pian nr.2 în re major, op.10* de George Enescu. Partitura a fost premiată la un concurs din Paris, recunoaștere ce confirmă, la acea vreme, valoarea celui ce avea să devină unul dintre cei mai mari compozitori cu care cultura românească se poate mândri.

Puse laolaltă, lucrările au conturat un profil complex, în care diversitatea stilurilor componistice a găsit front comun în muzica tradițională românească.

Andrei Licareț

Spectatorii virtuali s-au bucurat de această sărbătoare, cu speranța că vor putea, cât mai curând, să reîntâlnească orchestra Filarmonicii „George Enescu” în sala Ateneului.

Norela-Liviana COSTEA

Concert-eveniment

Desfășurat fără public, concertul simfonic din 21 ianuarie 2021 - recomandat ca eveniment cu „triplă premieră” -, a beneficiat de o distribuție de excepție, în care **Gabriel Bebeșelea** a evoluat în postură de dirijor principal al orchestrei, iar pianistul **Daniel Ciobanu**, ca artist în rezidență, cărui i s-a încredințat onoarea de a inaugura noul pian **Steinway** al **Filarmonicii George Enescu**. Repertoriul adecvat situației sanitare actuale, a fost alcătuit din două creații de referință din perioada clasicismului muzical, dedicate de **W. A. Mozart** și **J. Haydn** orchestrei simfonice cu număr relativ

redus de instrumentiști. Concertul transmis online s-a bucurat de mare interes din partea publicului de pretutindeni.

În deschiderea programului am ascultat *Concertul nr. 23, în La major, pentru pian și orchestră, KV 488* de **Wolfgang Amadeus Mozart**, lucrare elaborată în anul 1786, care stă mărturie pentru bogăția tematică, pentru profunzimea gândirii compozitorului, pentru antrenarea ansamblului în reliefa ideilor muzicale, pentru dialogul dintre solist și orchestră. Remarcabilă prin varietatea imaginilor muzicale

pe care le întrușează, creația mozartiană oferă interpretelor ocazia de a-și manifesta creativitatea și de a transmite un evantai bogat de stări sufletești diverse: de la entuziasm la candoare, de la nostalgie la vervă fără egal. Pe parcursul celor trei mișcări contrastante, *Allegro-Adagio-Allegro assai*, pianistul **Daniel Ciobanu** și-a valorificat plener calitățile artei sale interpretative și experiența solistică. În prima mișcare *Allegro* (elaborată în formă de sonată), am admirat cântul pianistic plin de lirism, de rafinament și culoare, capacitatea de a conferi individualitate fiecărei teme muzicale, precum și dialogul inspirat cu orchestra. Am remarcat viziunea proprie a pianistului în abordarea tempo-ului (cu mai multă libertate ca în alte versiuni, cu tema a doua mai lentă) și concentrarea pe reliefa cantabilității discursului instrumental. Colaborarea fructuoasă dintre solist, dirijor și orchestră a asigurat originalitate și calitate prestației artistice. În mișcarea a doua, *Adagio* (în formă de lied), pianistul **Daniel Ciobanu** și-a concentrat atenția asupra frumuseții melodice și a aspectului poetic-introspectiv al muzicii; a reușit să emoționeze și să încânte auditorii, chiar dacă aceștia nu erau prezenți în sala Ateneului. A realizat cu multă măiestrie trăsăturile caracteristice de siciliană și a dialogat firesc cu orchestra (și cu clarinetul și flautul în intervențiile lor solistice). În finalul *Allegro assai* – un rondo plin de exuberanță și impetuozitate, de ample dimensiuni -, am admirat elanul și firescul cu care au fost conturate refrenul și cupletele, dar și dezinvoltura cu care au dialogat solistul și orchestra. Pe lângă arta pianistică de înalt nivel și imaginația debordantă, pianistul a impresionat prin forța interioară și entuziasmul pe care le-a transmis. Calitatea înaltă a prestației artistice s-a datorat în mare măsură coordonării excelente a orchestrei, realizată cu măiestrie și subtilitate de maestrul **Gabriel Bebeșelea**. Nu în ultimul rând, trebuie meționată valoarea inestimabilă a instrumentului inaugurat în cadrul concertului, pianul Steinway.

În continuare, orchestra **Filarmonicii George Enescu** a prezentat *Simfonia nr. 49, în fa minor, Hob.I:49, La*

Passione de **Joseph Haydn**. Este una dintre creațiile simfonice cu titlu programatic, în care compozitorul pare să fi fost influențat de curentul "Sturm und Drang"; muzica se remarcă prin lirismul generos și profunzimea semnificațiilor. Datorită caracterului nostalgic-meditativ al mișcării lente, simfonia a fost considerată un fel de intermezzo romantic în creația lui Haydn. Prima mișcare, *Adagio*, a impresionat prin bogăția expresivă, prin evidențierea timbralității diferitelor partide instrumentale, prin intervenția solistică a viorii, prin evocarea caracterului grav (cu accente funebre pe alocuri). Prin contrast, în mișcarea a II-a, *Allegro di molto*, am perceput dialogul cuceritor al diferitelor voci, împletirea ingenioasă a idiomului liric cu idiomul dramatic, reliefa cu măiestrie a procedeelelor contrapunctice. Mai presus de orice am simțit bucuria de a cânta a muzicienilor, dorința lor de a evidenția noblețea expresivă a muzicii și de a oferi publicului momente înălțătoare. A urmat mișcarea a III-a, un *Menuet*, diferit față de formula tradițională prin gravitatea și profunzimea pe care le întrușează. Am admirat în egală măsură măiestria dirijorală și calitatea superioară a ansamblului orchestral, care a reușit să contureze tablouri muzicale contrastante, marcate de nostalgie ori luminozitate, să valorifice expresivitatea discursului simfonic. Finalul *Presto*, a încununat o prestație artistică de zile mari, remarcabilă prin frumusețea, insolitul și entuziasmul debordant pe care le-a transmis. Am admirat și cu această ocazie capacitatea excepțională a dirijorului **Gabriel Bebeșelea** de a colabora cu instrumentiștii și a realiza împreună cu aceștia performanțe de excepție. Domnia sa consideră Filarmonica bucureșteană "o orchestră cu care am avut o legătură specială, ne-am bucurat întotdeauna de o

alchimie care a fost, bineînțeles, foarte mult susținută și de energia de sub cupola Ateneului". Sub bagheta dirijorului, orchestra a realizat tablouri muzicale contrastante, a evocat cu rafinament particularitățile specifice ale fiecărei mișcări în parte, a evidențiat originalitatea și echilibrul formei. Versiunea oferită de dirijor - remarcabilă prin creativitate, bogăție semantică și ingenioase asocieri imagistice -, stă mărturie pentru talentul, cultura muzicală și experiența sa. O mențiune specială trebuie acordată nivelului artistic înalt al instrumentiștilor ce alcătuiesc Filarmonica *George Enescu*; pe parcursul întregii serii muzicale, aceștia au demonstrat profesionalism, maturitate, concentrare și dăruire. Concertul de la Ateneul Român constituie un model de artă interpretativă și de viziune estetică elevată, situându-se printre evenimentele muzicale de marcă ale anului 2021.

Carmen MANEA

Felicia Donceanu - portret în culorile țării

”Din fericire, Dumnezeu mai lasă printre noi minți și suflete trezite, făuritori de frumos, păstrători de românism, oameni cărora le pasă că istoria trece prin ei ireversibil, ca trăitori pentru această țară”. Așa începeam, cu zece ani în urmă, portretizarea distinsei doamne a muzicii românești de azi și parcă dintotdeauna, compozitoarea Felicia Donceanu.

Cu o discretă eleganță, mâinile sale dezvăluie mereu muguri de suflet românesc, răsăriți din primăvara pământului mirosind a veșnicie, plămadă de iubire dreaptă și statornică, mărturisită cu fiecare vibrație, un *Ritual al*

statorniciei, ca un crez de viață. Mâinile sale care dezvăluie rosturile vieții, rostul cuvântului, acela de a deveni rugă, rostul gândului de a deveni zâmbet, rostul muzicii de a deveni iubire. Mâinile sale care au meșteșugul pensulei și al peniței, care îmbrățișează lemnul, gândind pios la rostul lui de a deveni cruce, mâinile care au îndemânarea de a împleti firescul cu bucuria jocului, mâinile sale care vorbesc o singură limbă, cea a sufletului neamului românesc. Mereu un suflet de copil, contopit până la identitate cu cel al neamului, care se joacă în culorile țării, care transformă cuvântul poezilor în cântecul pământului, iar sacrificiul eroilor în *Piatră de hotar*, cuvântul Glossei eminesciene în pură arhitectură sonoră, iar testamentul Văcăreștilor îl sublimizează în esența emoției irepetabile. Pictează *Coline albastre* și se așează la fereastra timpului românesc, privind *De Florii la Moldova*, plimbându-se cu pas domol *Prin Țara de sus*, pășind atent pe cărarea istoriei străjuită de străbuni. Pioasă și demnă, îngenunchează în prelungirea pământului, pătrunzându-se de vibrația a tot ceea ce este românesc, în regăsirea de sine...

Și astfel, încercându-se mereu din eternitatea pământului natal, doamna Felicia Donceanu a întinerit atât de frumos în cei 90 de ani, dăruți cu har nestins și

dragoste împătimită, trăiți în aura credinței că iubirea de rădăcini înfrumusețează și împuternicește, pentru totdeauna.

Spuneam, tot cu zece ani în urmă, că muzica Feliciei Donceanu îmbrățișează, apropie, suferă, glumește, povestește, pictează, copilărește, dăruiește, înțelepțește, vindecă, iubeste... Astăzi aș mai adăuga că toate acestea se întâmplă în graiul sfânt, cel românesc al... *urmașilor mei, Văcărești*.

Diana SPÂNU-DĂNILĂ

La mulți ani, Felicia Donceanu!

Într-un peisaj muzical de sfârșit de ianuarie încă amorțit, a avut loc la Universitatea Națională de Muzică din București, în sala George Enescu, un concert eveniment, dornic să marcheze o sărbătoare rotundă în lumea muzicii românești, aniversarea compozitoarei Felicia Donceanu

Afișul ne-a propus șapte muzicieni, care au gândit o selecție de lucrări, titluri cu care se află într-o rezonanță de suflet, titluri cu dedicație, care spun o poveste.

Recitalul s-a deschis cu trei tablouri descriptive, o cortină sonoră care s-a ridicat pe vers eminescian; ”Lumineze stelele” și ”La mijloc de codru” din ciclul ”Imagini” au încadrat trio-ul ”Coline albastre”, realizând un triptic de atmosferă introductivă. Rostind cu căldură frumusețea cuvântului, soprana

Andreea Novac a trecut cu suplețe de la starea de recitativ, la alternanța de măsuri compuse, pentru ca apoi să revină cu legănarea aceluia ternar de amplă respirație din ultimul lied.

Elementul de ”coeziune” a fost pianista Diana Spânu-Dănilă, căreia i s-au alăturat colegii din Trio Mozaic, violonista Oana Spânu-Visenescu și clarinetistul Emil Visenescu în lucrarea cu puternice accente pastorale ”Coline albastre”.

După această cortină de atmosferă, au continuat periplul prin creația compozitoare, mezzosoprana Claudia Codreanu și pianista Inna Oncescu, interpretând "Cântece de față frumoasă", pe versuri populare, o bogăție sonoră, însuflețită interpretativ cu multă culoare și gingășie, pe parcursul celor trei tablouri muzicale: "În Duminica de Florii", "Draga mama mea" și "Vreau să fiu cireș înflorit".

Într-o cu totul altă "cheie" a fost cea de a doua lucrare dedicată Trio-ului Mozaic, intitulată chiar "Dedicație", de această dată pentru violă, clarinet și pian, o portretizare sonoră a celor trei interpreți, o individualizare a liniilor solistice, într-un aparent context improvizatoric.

"Cântece mediteraneene" pentru mezzosoprană, clarinet și pian au fost următoarea propunere în concert, o

Ajunși la finalul acestei serii de sărbătoare, ne-am lăsat purtați de romantismul unei pagini muzicale proaspăt ieșită de sub tipar la Editura Grafoart, "Remember", o melodie pentru vioară și pian tălmăcita cu emoție și vibrație de taină de către Lucian-Gabriel Dănilă, acompaniat de Diana Spănu-Dănilă.

Să ne amintim mereu de această seară, să nu uităm să ne serbăm oamenii dragi, oamenii care scriu cultura și istoria noastră.

Să ne trăiți în sănătate, distinsă, simpatică și mult îndrăgită doamnă Felicia Donceanu!

Irina HASNAȘ

Delicii de la Cluj. Concert aniversar online Felicia Donceanu

Există creatori de frumos la care te întorci cu dragoste, ori de câte ori ai nevoie de tine însuși. Sunt acei oameni care ți s-au apropiat de inimă pe drumul cel drept al înțelegerii artei lor. Fiecare dintre noi are în arhiva sentimentală a propriei evoluții o mână de interpreți, autori dramatici, scriitori, poeți, regizori, compozitori care, laolaltă, ne croiesc pe noi ca artiști sau ca simpli consumatori. Se spune că suntem suma întâlnirilor, nu doar a celor "față către față", ci și a celor de pe drumul devenirii.

Pe traseul greoi și întortocheat către performanța muzicală, Felicia Donceanu înseamnă zonele de respiro, de popas, unde ai apă proaspătă și unde să te ostoești.

Student, debutant sau consacrat, întâlnirea cu muzica acestei creatoare înseamnă de fapt întâlnirea cu o caldă umanitate și o generoasă tandrețe ale unei îndrăgostite de viață. Ea nu consemnează "tehnic" faptele și imaginile descrise, ea pictează printre sunete, se joacă cu ele, le colorează și creează delicii. Așa că porecla de alint, pe

pagină inedită, pe versuri în limba germană, aparținând lui Hans Bergel; deosebit de frumos structurate, cu accente dramatice, într-o nobilă și sofisticată atmosferă italiană îmbinată cu text german, cele trei cântece ("Sosire la Umbria", "Mobile veroneze", "Siciliana purtătoare de apă") au fost oferite cu măiestrie de către mezzosoprana Claudia Codreanu, pianista Inna Oncescu și clarinetistul Emil Visenescu.

A urmat o "ruptură" de atmosferă, prin interpretarea atât de îndrăgitei "Bălci în Aldebaran", pe versuri de Tudor Arghezi, din ciclul "Mărgele", o explozie de energie și culori, subliniate de pregnante combinații ritmice, în aceeași inspirată viziune interpretativă a duo-ului Claudia Codreanu-Inna Oncescu.

"Careul de Ași" l-a adus în scenă și pe cel de-al șaptelea interpret al serii, violonistul Lucian-Gabriel Dănilă, pentru a se alătura Trio-ului Mozaic în această lucrare cu accente ludice, dedicată cu multă dragoste interpreților de către doamna Felicia Donceanu. Un dialog între vioară, violă, clarinet și pian, "Careul de Ași" este un joc de armonii, de respirații, de registre, un joc inspirat de priceperea și îndemânarea celor patru instrumentiști, care nu prea se bucură de lucrări care să-i aducă împreună pe scenă.

care muzicienii din toată țara o folosesc când e vorba de Felicia Donceanu a devenit, firesc așa zice, "Delicia". Muzica ei este cu adevărat delicioasă nu doar pentru că e izvorâtă dintr-un zăcământ luminos de talent ci și pentru că prinde forme impetuoase, surprinzătoare, fie ludice, fie apăsate, fie pur și simplu frumoase. Multe, multe dintre creațiile

Felicie Donceanu ne-au însoțit prin universul spiritual românesc. Și mereu, la reîntâlnirea cu ele, le savurăm cu bucuria regășirii.

Nu e de mirare că mai multe instituții de artă și cultură îi dedică seri omagiale, cu prilejul împlinirii unei

vârste rotunde și victorioase. Ele sunt tributul artiștilor care au crescut în lumina muzicii sale și vin într-un mod natural, neforțat, dintr-o sinceră recunoștință.

În cadrul concertelor online create de Opera Română din Cluj-Napoca, artiști emblematici ai acestui minunat colectiv și-au adus contribuția la aniversară cu un recital elaborat, interesant și plin de bucurie. Am putut reasculta voci frumoase, ample, croite în ani de trudă îndeosebi în atelierul Academiei de muzică Gheorghe Dima. S-au ales lucrări binecunoscute, vocale și instrumentale, implicând pe lângă artiștii interpreți, personal tehnic și o riguroasă regie. Spun riguroasă pentru că, nefiind o televiziune, aceste emisiuni online se lovesc de barierele tehnice ale dotărilor și au nevoie de o regie disciplinată pentru a convinge. Astfel, cadrele sunt fixe, și deși sunt captate cu mai multe camere, inevitabil sunt statice și pot fi plictisitoare. S-a optat pentru imagini predominant alb-negru, culori sobre și spoturi de lumină rece. Sunt sigur că înzestrarea tehnică a restrâns opțiunile regiei, sunt de asemenea sigur că s-a preferat concentrarea atenției pe "metrul pătrat" din cadru pentru că, probabil, cadrele

ample, deschise ar fi dus la multe alte probleme de rezolvat. Așadar, calea minimalistă, statică, a făcut din acest concert

o experiență intimă în care spectatorul este plasat în imediata vecinătate a interpretului.

La fel și cu captarea sunetului. El este brut, nefiltrat, un pic aspru însă bine dozat în ansamblu.

Mult mai ciudate însă mi s-au părut momentele coregrafice, ele fiind tot așa, pe un metru pătrat luminat de un spot. Asta nu a funcționat deloc.

Artiștii clujeni au avut evoluții frumoase, ca de obicei. Arietta (scrisă pentru o mică orchestră de coarde și un cvintet de voci feminine) a deschis programul și a configurat o ambianță jucăușă. Solista Diana Țugui este o soprană cu un uriaș potențial de expresie, sigură pe ea, sensibilă, implicată. Celelalte doamne din distribuție (Oana-Maria Trîmbițaș, Lucia Bulucz, Liliana Neciu și Liza Kadelnyk) au părut mai puțin relaxate, mai atente la armonii și intonații dar au cântat frumos, cu grijă pentru calitatea emisiei, în final realizând un moment remarcabil. Această sprintăriță ariettă are un aer parizian, cu miros de parfum. O suavă cochetărie, realmente frumoasă în armonia ei feminină perfect echilibrată. O gemă delicată, un univers feminin cochet. Dirijorul Adrian Morar a avut grijă să respecte aerul acestei lucrări și a ales tempi liniștiți, meditativi, adecvați.

Cunoscuta lucrare "Coline albastre" pentru vioară, clarinet și pian e scrisă într-un stil mai modern, mai surprinzător, cu armonii interesante, cu conflicte sonore rezolvate magistral și cu dese schimbări de stare. Piesa redă o atmosferă de alteritate, de depărtări prăfuite, de melancolie dulci. Ea invită interpreții la imaginație, la deschidere, la asumare. Mie mi s-a părut că atât violonistul Rareș Munthiu cât și clarinetistul Victor Tobac și pianista Adelina Sabău puteau da mai mult aici pentru că, deși foarte tehnici, deseori păreau rigizi. Nu i-a ajutat deloc nici captarea abruptă a microfoanelor, montate foarte aproape. De neînțeles a fost, însă, momentul coregrafic, în care superba balerină Patricia Cenan improviza, pe diametrul luminos al unui spot, în tutu, niște mișcări "din alt film"...

Iulia Merca, binecunoscuta mezzosoprană a Operei române din Cluj, posesoarea unei voci de o calitate excepțională, a tălmăcit Cântecul de fată frumoasă, un ciclu de lieduri cu un pronunțat fior folcloric. Au însoțit-o

Daniel Mureșan la corn englez (prea discret, prea cuminte) și Alex Popovici la marimbă (minunat). Iulia Merca ar fi putut fi mai convingătoare dacă își asuma mai mult ceea ce avea de povestit. Pentru că aceste cântece sunt extrem de ofertante și deschid ușor poarta sufletului către ascultători. Așa, în maniera ei potolită, dulce, temperată, am putut admira timbrul robust, tehnica perfectă în zona notelor grave și pacea interioară. Și cam atât. Ce păcat!

Daniel Mogoșan e unul dintre puținii tenori de croială dramatică cu care să ne putem mândri. Evoluțiile sale pe scenele din țară sunt cu adevărat impresionante. Îmi amintesc cu plăcere concertele sale la București, pe scena Ateneului, cu Simfonia a noua de Beethoven unde a etalat o voce de un calibru greu, condusă cu aplomb, o energie debordantă și, mai ales, o siguranță totală în sunetele din registrul acut. Nu îmi puteam imagina cum va putea el aborda aceste delicate, melodioase lucrări din ciclul "Cântece pentru Til". Cum va ști el să-și domolească energia și imensa sa voce. Dar a reușit! Nu erau deloc comode pentru el, însă talentatul tenor s-a descurcat foarte bine. A rezultat un moment muzical frumos, foarte convingător, deși i-aș putea reproșa că a stat un pic cam mult cu ochii-n partitură. Dar nu o fac, pentru că tot ce a rezultat, mie, personal, mi-a plăcut foarte mult. Foarte bun acompaniamentul pianistic asigurat de Lucian Dușa.

De un moment aparte, ca muzică și concepție regizorală, s-a bucurat lucrarea "Retro tango". E vorba de un octet a capella de voci mixte. Ce frumusețe! S-a simțit în interpretarea celor 8 soliști (Ioana Maria Dan, Oana - Maria Trîmbițaș, Liliana Neciu, Iulia Merca, Florin Pop, Gelu Moldovan, Bogdan Nistor și Sandor Simonfi) o plăcere de a cânta, o bucurie a întâlnirii cu o spectaculoasă lucrare, mustind de imaginație și spirit ludic. Cei opt au fost filmați în balcoanele superbului teatru clujean, iar pe scenă, din nou ciudat, un cuplu de dansatori (Viktoria Cormoș, Horia Călin Pop) improvizau static mișcări de tango. Și, deși dirijorul Adrian Morar părea oarecum absent, deși intonația nu a fost perfectă tot timpul, momentul a ieșit foarte frumos, surprinzător, și a adus un aer de veselie.

La final, baritonul Florin Estefan și pianista Bianca Elena Coltan ne-au delectat cu o interpretare de zile mari al ciclului de lieduri "Visul". Estefan știe să pună greutate în ceea ce face. Are harul de a sugera perfect prin interpretare esența lirică a versurilor. Are mereu accentele potrivite, știe să "cânte pauzele", își ia timp, respiră, povestește, se joacă inteligent cu înțelesurile și stă cu ochii departe de partitură, pe cât se poate. Un cuvânt de toată lauda merită și Bianca Elena Coltan, care prin arta sa de a colora acompaniamentul a reușit să fie un partener egal cu Florin Estefan. Ambii interpreți au produs un moment de reală valoare, pe carel-am savurat încântat.

E greu cu concertele online! Fiecare dintre instituțiile de spectacol încearcă să-și atragă și să-și păstreze audiența în aceste vremuri complicate. Trebuie multă imaginație și o regândire vizuală a spectacolelor. În același timp, artiștii au nevoie de apariții. Lipsa de activitate pentru un cântăreț de operă (ca de fapt pentru orice artist interpret) înseamnă nu doar o ieșire din formă, ci înseamnă într-un fel o înstrăinare de menirea lor, o neliniște intimă greu de explicat. Așa că orice încercare de a produce un eveniment online e mai mult decât binevenită, iar dacă evenimentul are la bază o viziune adecvată, poate satisface publicul cu adevărat. Sigur, încă nu ne-am obișnuit cu această formă de artă (și

cei mai mulți dintre noi nici nu vrem să o facem!), dar ar trebui să fim toți recunoscători acelor companii care încearcă, își iau riscuri, explorează, experimentează și propun. Și acum e timpul să îi menționez pe cei ce au realizat acest concert: regizoarea Mihaela Sandu, scenografa Anca Pintilie și regizoarea de culise Cristina Albu.

Recitind tot ce am scris despre minusurile minore ale acestei producții, mă simt pe de-o parte vinovat de prea multă pedanterie, dar, pe de altă parte, mă simt recunoscător față de tânăra, viguroasă, valoroasă trupă a Operei române din Cluj, pentru acest tribut Felicia Donceanu, realizat cu dragoste și dedicație.

Răzvan GEORGESCU

Felicia Donceanu - 90, la Bacău

Ianuarie 2021. Urmăresc, pe Youtube, *Tatăl nostru*, de Felicia Donceanu, inspirat realizat, cu Florin Estefan și Ovidiu-Lipan Țândărică. Doamna liedului românesc, născută în Bacău la 28 ianuarie, a atins 90 de ani. Discipolă a maestrului Mihail Jora, cu care a studiat compoziția, l-a cunoscut pe George Bacovia, căruia i-a cântat muzica. Ne

mărturisirea cândva: „Ca băcăuancă, am trăit aievea, copil fiind, într-un climat realmente «bacovian» și explicabil a fost poate ca, în timp, să-mi rememorez nu numai sonoritatea tristă a *Fanfarei militare*, ci și atâtea altele, deoarece o parte din biografie mi-a rămas aninată sub cerul plumburiu al orașului natal”.

Scrie tot timpul. Plămădește și acum, îi sunt cerute lucrări noi, pentru felurite ansambluri. Are o vivacitate de invidiat, trăiește viața frumos, cu sens, ca pe o poveste. Alege bob cu bob și păstrează doar esența, pe care ne-o dăruiește sub îndemnul că „muzica trebuie neapărat să facă bine”!

L-a cântat și pe poetul nepereche, cel ce mărturisea: „Poate că povestea e partea cea mai frumoasă a vieții omenești...” *Eminesciana – sonata-glossă* pentru clarinet solo, în magnifica interpretare a lui Aurelian-Octav Pop, te cucerește și te alină de *Vreme trece, vreme vine./Toate-s vechi și nouă toate*.

Cei care o cunosc, cei care îi ascultă muzicile sau îi privesc instrumentele, pe care le imaginează și singură le confecționează, o admiră și o prețuiesc. Felicia Donceanu este prezentată, de altminteri, pe *Wikipedia* ca pictoriță, sculptoriță, compozitoare. Deși ordinea e alta, important este să aflăm despre harul cu care slujește arta, despre policromia, sincretismul care o conduc de la vers la sunet, de la cuvinte scrijelite cu penița, la creionul și guma care-i

sunt martore travaliului artistic. Scorește, animă personaje, îi vin mereu idei, cu care captează atenția ascultătorului mic – vezi *Aventurile lui Clopoșel* – și a celui ce a crescut și vine mereu să repete pașii copilăriei.

A studiat la Conservatorul *Ciprian Porumbescu*, astăzi Universitatea Națională de Muzică din București, loc în care i se cântă luna aceasta creații. A fost până în anul 1984 redactor la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, uniune care o premia de mai multe ori. Dacă vorbim de distincții, să nu uităm că în 1981 primește Ordinul Cultural clasa I, în 1984 Premiul *George Enescu* al Academiei Române, și în 2010, întreaga activitate îi este răsplătită cu Marele Premiu al UCMR. După ce este distinsă cu Mențiune la Concursul Internațional de Compoziție de la Mannheim, în 1961, Felicia Donceanu a compus, patru ani mai târziu, muzica pentru spectacolele de teatru *Tartuffe*, de Molière și *Măsură pentru măsură*, de William Shakespeare. A abordat mai multe genuri muzicale, devenind cunoscută mai cu seamă grație lucrărilor camerale, în care este prezentă vocea, într-o varietate a ciclurilor de lieduri, de piese corale sau vocal-instrumentale, cu pronunțat caracter ludic. Tot ea scrie și textele pentru varii partituri muzicale, construite dramaturgic, arătându-și talentul de grafician, ilustrator de cărți pentru copii sau coperti de carte și disc.

Multe dintre lucrările compuse fac istorie și vom enumera doar câteva: *Imagini*, pe versuri de Mihai Eminescu, *Cântece de fată frumoasă*, *Cântând cu Ienăchiță*

Văcărescu, *Abțibilder*, după Tristan Tzara, *Mărgele*, pe versuri de Tudor Arghezi, *Rugăciunea Domnească*, *Invocatio*, *Măiastra*, *Yolanda* (omagiu sopranei Yolanda Mărculescu), *Clopote la soroc*, *La piatra de hotar*, *Ponti Euxini Clepsydra*, după Ovidiu, compusă acum 50 de ani...

Anul trecut, în Studioul „Mihail Jora” al Societății Române de Radiodifuziune București, violonista Diana Jipa și pianistul Ștefan Doniga au interpretat *Sonata I* a Feliciei Donceanu, alături de lucrări semnate de Hilda Jerea, Violeta Dinescu (în aranjamentul lui Vlad-Răzvan Baciu), Carmen-Petra Basacopol, Liana Alexandra și Laura Manolache, în cadrul Proiectului *Doamnele muzicii românești*. La aniversare, este sărbătorită online, la București, la UNMB, cu un program integral la Cluj-Napoca. Dintre interpreții consacrați, pe care i-a cucerit și cu ajutorul cărora a trimis mesajul său publicului, vom enumera, selectiv, pe Georgeta Stoleriu, Claudia Codreanu, Antonela Bârnat, Bianca și Remus Manoleanu, Verona Maier, Inna Oncescu, Trio *Mozaic*: Diana și Oana Spânu, Emil Vișenescu, harpista Stana Bunea, în *Legenda unui zbor*, Valentin Teodorian din *Picolicomando*...

În Bacău, la Sala *Ateneu*, cu public, orchestra Filarmonicii *Mihail Jora* interpretează opusul *Prin Țara de Sus*, sub bagheta dirijorului Alexandru Ganea.

Ca și personalitatea sa, luminoasă, echilibrată, muzica pe care o făurește cu debordantă fantezie este naturală, firească, cantabilă, nealterată de zbuciumul secolului în care ne aflăm, și pare a sfida timpul. Ceasul de voie bună, de zâmbet șagalnic, al seninătății, curge egal într-o fină clepsidră, cu folos.

Pentru un artist, esențială este recunoașterea. Și slavă Domnului, îngerul ce o apără de rele a ferit-o de izolare și de uitare. Felicia se transformă în floare, în pasăre cântătoare, în răsărit, în suflet de copil, în zână bună care ocrotește ce-i frumos și bun. Fiecare dintre creațiile Feliciei Donceanu – ea însăși o voce sensibilă, expresivă, fermecătoare, care are ceva de transmis și o face într-o manieră unică, cu neputință de imitat – este o ilustrare a bogatei lumi interioare a autoarei. Și este gândit/ simțit să fie de leac, pentru a vindeca, pentru a trezi sufletul la viață. Felicia Donceanu are un stil inconfundabil, și întocmirile sale sonore și vizuale – adevărate *Tablouri vivante* intrate în patrimoniul cultural românesc – au darul de a bucura constant și de a înnobila spiritual. Încheiem cu o simplă urare: *Să ne trăiți!* (**Ozana KALMUSKI-ZAREA**)

***

Joi, 28 ianuarie 2021, de la orele 18:00, Filarmonica Mihail Jora din Bacău a susținut concertul simfonic aniversar Felicia Donceanu 90. Amfitrionul serii a fost dirijorul Alexandru Ganea, sub bagheta căruia a evoluat orchestra simfonică a instituției. Din program au făcut parte *Suita pentru orchestra de coarde „Prin ara de Sus”* de Felicia Donceanu, *Suita nr. 1 din opera „Carmen”* de Georges Bizet și *Suita „Carmen”* de Rodion Șcedrin. Evenimentul a fost un omagiu adus compozitoarei Felicia Donceanu, originară din Bacău, la împlinirea vârstei de 90 de ani.

Concertul a debutat cu *Suita pentru orchestra de coarde „Prin ara de Sus”* de Felicia Donceanu. Prima parte a suitei se deschide discret, lent și sacadat, creând o atmosferă aparte. Partidele instrumentale se alătură rând pe rând, conlucrând la lirismul și trista dulceață a întregului tablou

sonor. Ritmul punctat și domol împreună cu registrele mediu și grav se emancipează în câteva cercuri concentrice amețitoare menite să capteze și să potențeze tensiunea acumulată. Senzația de nostalgie este cea care planează pe tot parcursul acestei părți. Spre final, melodia ce pare a fi a unui cântec bătrânesc se stinge ușor, mocnind în tihnă până la ultimul acord. O fotografie cu Felicia Donceanu apare pe ecran, însoțită de urarea „La mulți ani!”. Cea de-a doua parte se concretizează din eter, căpătând valențe mistice. Emil Stancu dă glas oboiului într-un solo sensibil, trist și monoton, repetitiv, ce își păstrează consistența până la final. Întreaga sonoritate efemeră se risipește în imaterialitate, la fel cum a și început. Ultima parte a suitei contrastează printr-un ritm marcat, asemănător geamparalei, și o nuanță ceva mai ridicată. Fragmente de cântece populare și sunete menite să imite timbrul buciului se zbat sub o armonie sumbră. Ceața verzuie din „ara de Sus” învăluie și acaparează întregul discurs sonor, înlocuindu-l la sfârșit cu o liniște calmă și apăsătoare.

Întreaga orchestră s-a reunit pentru următoarea lucrare: *Suita nr. 1 din opera „Carmen”* de Georges Bizet.

Aceasta debutează plină de vigoare, cu un tremolo la coarde peste care se realizează acumularea treptată de tensiune până când intervenția bruscă și puternică a percuției sisteză întreaga desfășurare sonoră. Tema din preludiul la actul al patrulea al operei *Carmen* răsună, evidențiind un caracter profund spaniol, dansant, susținut de tamburină. Pasajul de virtuozitate de la vioară, condus de Alexandru Ganea într-o manieră calmă și precisă, se preface într-un conglomerat sonor ce se pierde într-o nuanță foarte scăzută. Cea de-a doua parte începe diafan, cu un dialog sublim între flaut și harpă. Sonoritatea dulce și domoală beneficiază de un acut penetrant și strălucitor al flautului solist. Transluciditatea romantică și calmă conduce spre un final plin de speranță și serenitate. Următoarea parte – *Séguedille* – debutează cu vitalitate, revelând tema din cea de-a doua arie a lui Carmen – „Près des remparts de Séville”. Totuși, în varianta instrumentală este cu mult mai sacadată și lipsită de pasiune decât în cea vocală. În penultima secțiune, ritmul este purtat, se relevă tema contrabandiștilor din începutul actului al II-lea al operei, registrul mediu împletindu-se cu cel acut. Fluxul melodic se deschide treptat, ca petalele unui trandafir ce se grăbesc să fie mângâiate de razele soarelui. Izbucnind în forță, aria toreadorului răsună suav și legat, fără stringențe, o sonoritate la care conlucrează întreaga orchestră condusă de Alexandru Ganea. După finalul grandios, dirijorul i-a prezentat pe soliști publicului aflat în sală, care aplauda neîncetat.

După pauză, orchestra s-a reîntors pe scenă și, sub conducerea muzicală a lui Alexandru Ganea, a concretizat sonoritățile celebre, însă uneori abstracte, din *Suita „Carmen”* de Rodion Șcedrin, adaptare pentru balet după opera omonimă a lui Bizet. Aceasta debutează misterios și apăsător, cu clopote ce se cristalizează în depărtare, din ecoul cărora se ițește tema din aria lui Carmen din actul I, „L’amour est un oiseau rebelle”, întreruptă deseori de intervenția brutală a percuției. Apoi tema revine obsesiv,

variată și îmbogățită cu sunete stranii ce dereglează discursul sonor. În continuare, o ușoară influență de jazz se împletește adecvat cu duritatea instrumentelor de percuție. Tema este întreruptă de xilofon, care matificiază strălucirea acesteia și care pare străin de sonoritatea creată. Contrastul de nuanțe se concretizează în teme importante ce se împrăstie în sonorități fruste, ca niște piese de lego. În cea de-a patra parte, densitatea vivace conduce către o aglomerare de sunete ce descriu fragmente de mozaic care compun aria lui Carmen, mult mai domoală. Intensitatea și stringența se decantează într-o melodică de mecanism pe cale să se defecteze. Masa amorfă ca o ploaie ce cade pe un acoperiș de tablă se relevă în partea a șasea, mărunț și săcâitor. O linie domoală, candidă și senină, se armonizează în registrul acut într-un perfect echilibru. Liniștea domnește până în momentul în care este întreruptă cu brutalitate de un gong. Baza întregului discurs sonor se constituie dintr-o melodică tocită, fără substanță, pe temeiul căreia se clădesc accesele pline de vioiciune și exuberanță ale viorilor. Tema toreadorului, lirică, interpretată egal, este perturbată uneori de percuție în partea a noua. Secțiunea

Alexandru Ganea

rapidă se preschimbă într-o variațiune mai ștearsă, dar brusc o explozie efervescentă îi ia locul, denotând forță și vitalitate. Fundația ostinată peste care interpretarea pizzicato a viorilor construiește tema grațioasă este brăzdată de accente externe de jucărie. Melancolia repetitivă se reia lin, relevând sensibilitatea dirijorului și a orchestrei ce execută partitura într-o nuanță scăzută, atât de frumos și de susținut. Partea a unsprezecea se desfășoară misterios, plăcut și disonant, cu un fragment liric de o frumusețe care întristează, muzica fluidă căpătând concretețe prin ștafeta cursivă a instrumentiștilor, în timp ce armoniile următoare stau sub semnul unui calm nefiresc ce acumulează tensiune. În ultima parte a *suitei „Carmen”* de Rodion Șcedrin, sonoritatea sumbră poartă un război îndârjit cu sunetele „de jucărie” și accentele puternice ale percuției, într-un melanj antrenant și plin de contraste.

La final, dirijorul i-a invitat în față pe membrii partidei de percuție, în timp ce publicul i-a răsplătit pe toți cu aplauze binemeritate. Concertul s-a desfășurat cu respectarea normelor epidemiologice, sala fiind ocupată în proporție de 30% din capacitatea sa. De asemenea, concertul a putut fi vizionat și online, pe pagina de Facebook a Filarmonicii Mihail Jora din Bacău.

Teodora CONSTANTINESCU

Plácido Domingo la 80 de ani

4 roluri, 3 opere și 2 cariere

Statistica ține de domeniul incredibilului: 80 de ani și încă în activitate, 151 de roluri în operă și operetă (dintre care 16 de bariton) și încă 21 în genul zarzuela. 119 roluri au fost înregistrate în studio și 51 au fost filmate, dirijor în peste 600 de concerte sau spectacole de operă. Un articol aniversar se poate opri aici, e suficient. Ce rămâne cu adevărat important după mai bine de 60 de ani de carieră neîntreruptă? Dificilă alegere, dar îmi permit subiectivismul de a o face: trei opere definitorii. Trei opere pe care le-a cântat în compania mai multor generații de artiști, pe care le-a înregistrat oficial abundent, iar neoficial enorm. Multe dintre ele se găsesc ușor, în primul rând prin intermediul unui serviciu de streaming sau în magazinele de discuri. În același timp, sunt trei opere ce acoperă diverse etape ale carierei, de unde putem înțelege mai bine această traiectorie artistică neobișnuită.

Tosca - Chiar și pentru o voce cu o culoare dramatică inconfundabilă, ca a lui Domingo, debutul în rolul lui Mario Cavaradossi la doar 20 de ani rămâne precoce și spune multe despre reziliența acestui instrument vocal. L-a cântat timp de patru decade, în peste 200 de spectacole, dintre care

și Sherrill Milnes, pe atunci un tânăr și foarte impresionant bariton de la Met. Albumul se plasează în imediata apropiere a concurenței în critica vremii, deși umbra lui Franco Corelli era încă prelungă, dar acest Mario, încă liric și îndrăgostit mai mult decât un ambasador al revoluției franceze, e teribil de atașant, în ciuda oricăror rezerve vocale.

Și de aici, în 1976, ajungem la un film lansat comercial de Decca, foarte prețuit de iubitorii de operă, cel al lui Gianfranco di Bosio, filmând opera „în locație” la Roma, în cele trei clădiri din libret. De ce film tv și nu un spectacol? Metropolitan Opera va începe abia anul următor celebra serie de transmisiuni „Live from The Met”, Teatro alla Scala negocia cu sindicatele contracte dure de drepturi de mediatizare, ce fac imposibilă și azi publicarea pe DVD a unor spectacole din acea perioadă, iată un răspuns. Raina Kabaivanska, demnă moștenitoare a artei Mariei Callas și Magdei Olivero, în rolul titular și din nou Sherrill Milnes sunt partenerii unui Domingo care a crescut în trei ani: tandrețea irezistibilă a lui Mario capătă și o dimensiune dramatică, cea a rebelului, a revoltei și a înfrângerii, emoționant de la un capăt la altul.

Deceniul opt începe cu revoluția digitalizării și toate companiile fonografice încep să lanseze compact discuri înregistrate numeric. Herbert von Karajan e vârful de lance al noii ofensive discografice, cu o nouă *Tosca* pentru Deutsche Grammophon, în 1980. EMI replică imediat, cu Renata Scotto, Renato Bruson și Plácido Domingo sub conducerea muzicală a lui James Levine, regele fosei de la Metropolitan. Ineditul e asigurat de marele violonist Itzhak Perlman în rolul secundar al temnicerului din ultimul act, pe care-l cântă foarte bine. Așadar, avem o Floria Tosca dramatică, un Scarpia aristocratic și un nou Mario? Da, aici e apogeul, cu un Domingo opulent vocal, cu un *legato* de vis, ideal de sinceritate și pasiune. Culoarea vocii e mai închisă odată cu vârsta pentru că tenorul îl avea în repertoriu pe Otello, de cinci ani deja, și de aici, acest Cavaradossi matur, la fel de hotărât în dragoste cât și în convingerile politice.

Filmarea unui spectacol vine într-un moment ideal pentru tenor, în 1985, la Metropolitan. E premiera unei noi producții a lui Franco Zeffirelli, cu decoruri gigantice, în care doar artiștii cu foarte mare personalitate reușesc să captiveze. Rezultatul? Plácido Domingo, cântând în aceeași manieră ca în înregistrarea din 1980, devine starul serii, eclipsându-i pe Hildegard Behrens și Cornell McNeil.

Ultimul disc de studio apare în 1992, la Deutsche Grammophon. Sinopoli, dirijorul transmisiunii de la Met, Mirella Freni și Samuel Ramey sunt partenerii unui Domingo pe aceeași linie din anii '80, iar în rolul lui Angelotti e distribuit un tânăr talentat care va deveni un mare nume al scenei: Bryn Terfel.

În același an, producătorul media Andrea Andermann are ideea unei producții care să combine arta cu marele atu al televiziunii: reportajul în direct. O coproducție a unei duzini de televiziuni culturale, derulată pe parcursul a două zile consecutive, fiecare act fiind jucat

Mario Cavaradossi (1984)

26 au fost înregistrate, oficial sau nu. În 1967 face saltul de la opera din Mexico City la Hamburg, în Europa, în rolul pictorului progresist; un an mai târziu îl cântă deja la Metropolitan, pentru ca în '71 să debuteze la Covent Garden, chiar în *Tosca*. Primul disc de studio cu opera lui Puccini urmează, logic, în 1973. Discografia era relativ scurtă, dar foarte competitivă, cu Maria Callas în două rânduri (1953 și 1964) și albumul lui Karajan din 1963, cu Leontyne Price. Drept urmare, studiourile RCA, a căror ultimă mare înregistrare data din 1955, cu un Jussi Björling superb, dar cu Zinka Milanov la final de carieră, intră în joc. Miza e maximă: Zubin Mehta dirijorul care uimise lumea cu *Turandot* înregistrat anul anterior (cel cu Pavarotti), Leontyne Price, aici la a doua captură sonoră în rolul Floriei,

la ora și în locul din libret. Pretext pentru „relatări de la fața locului” realizate de muzicologi (din păcate, eliminate din înregistrarea publicată comercial) și survolări din elicopter ale locațiilor din Roma. Experimentul este mai degrabă nereușit, dar curiozitatea pe care o stârnește e irezistibilă. Presiunea televiziunii în direct e strivitoare (evident, imaginea nu trebuia să surprindă în cadru nici un operator sau echipament tehnic) și distribuția artistică nu reușește mai mult decât corectitudinea muzicală, fără să transmită mare lucru în rest. Retrași într-un studio, de unde muzica era transmisă în căștile interpreților, Zubin Mehta și orchestra RAI sunt singurii care reușesc să și interpreteze, nu doar să cânte. E însă o performanță care o face cunoscută lumii pe soprana americană Catherine Malfitano și îi consolidează reputația lui Plácido Domingo.

Otello - Un rol interpretat de 225 de ori și captat sonor sau video de 45 de ori, cu trei discuri de studio și tot atâtea înregistrări video comerciale, dublate de încă patru rămase în arhivele televiziunilor. Enorm. Debutul se produce la Hamburg, în Septembrie 1975, de unde, prin intermediul unei înregistrări pirat, se poate auzi un Otello

pe care Domingo îl avea din plin: o pasiune dincolo de limite. Când RCA, care avea în catalog discurile lui Toscanini (cu Vinay) și Serafin (cu Vickers), decide să facă un nou album, Domingo e alegerea logică, alături de o distribuție formidabilă, cu Sherrill Milnes și Renata Scott, condusă de James Levine. Avem un Otello dezlănțuit, cu o voce penetrantă, perfect concentrată pe cerințele rolului, sacrificând subtilitatea în favoarea dramei și asta face ca azi, discul lui Solti și Cossutta să fie mult mai puțin popular decât cel al lui Levine și Domingo. În Septembrie 1979, producția lui Zeffirelli de la Metropolitan este televizată pentru a doua oară, de data aceasta cu Plácido Domingo. E la fel de entuziasmant vocal ca la Scala și la fel de dezlănțuit scenic, iar lângă el sunt un Sherrill Milnes falnic și Gilda Cruz-Romo, o soprană prea puțin mediatizată.

În 1985, cutremurul devastator din Mexic îl aduce pe Domingo în mijlocul operațiunilor de salvare, săpând cu mâinile goale în căutarea unor rude înghițite de dărâmături. E o imagine a neputinței cu care un erou nu se împacă niciodată. Este și imaginea lui Otello, mai tragic și mai nobil ca niciodată, din filmul lui Zeffirelli și coloana

Otello (1993)

sonoră transformată în album în același an. Domingo ajunge la deplina maturitate în acest rol și îl vom vedea la apogeu în 1992, într-o transmisiune tv de la Royal Opera House. O piesă de teatru de Shakespeare pe muzică de Verdi, așa arată acest Otello de la Covent Garden în regia lui Elijah Moshinsky. Decorurile masive și costumele elaborate sunt de epocă, însă regia de scenă este genială. Cadrul este atât de realist, încât soliștii nu par să facă obișnuitele gesturi largi, chiar și atunci când chiar le fac. Plácido Domingo e un Otello matur, mai degrabă cerebral decât o forță a naturii, prins fatalmente în magia neagră a lui Iago, și își dozează resursele vocale, astfel încât

exploziile (*Ora e per sempre* sau *Si, pel ciel*) contrastează și mai mult cu duetul din primul act sau cu *Niun mi tema*. Un nou disc, realizat împreună cu Opéra Bastille în 1993, nu aduce nimic nou, dar păstrează același nivel de excelență artistică a tenorului spaniol.

Producția lui Moshinsky a traversat oceanul, ajungând la Metropolitan Opera în 1994, cu câteva schimbări în ceea ce privește decorurile și luminile, devenind mai colorată, mai masivă și pierzând pe drum o parte din teatralitatea de la Londra. O puteți vedea pe o înregistrare din stagiunea următoare, cu un Domingo în aceeași linie, însă cu un anturaj inferior.

În fine, chiar și despărțirea lui Domingo de Otello din 2001 a trebuit să fie immortalizată, mai ales că era încă o deschidere de stagiune la Milano și, în același timp, ultima serie de spectacole înaintea închiderii teatrului pentru o renovare care va dura trei ani. Aici, maurul lui Shakespeare și Verdi e un fel de Lear, furiile lui Otello sunt neputincioase, de altfel, într-unul dintre spectacolele seriei, tenorul a abandonat, în teribilul act secund.

Simon Boccanegra - Această operă de la mijlocul creației lui Verdi are nevoie de un spectacol cu totul ieșit din comun pentru a reveni în atenția publicului. Asta se întâmplă o dată la câteva zeci de ani. În 1971, producția lui Strehler la Teatro alla Scala, dirijată de Claudio Abbado în

cu un timbru vocal inconfundabil, cu aceeași căldură lirică a unui Mario Cavaradossi. În toamna anului următor e la Paris, de unde a rămas și o transmisiune tv, și critica observă o anumită oboseală, impresia pe care o lasă Domingo este că interpretarea nu s-a maturizat încă. După încă trei luni, deschide stagiunea la Teatro alla Scala cu un spectacol legendar: o nouă producție semnată de Franco Zeffirelli, dirijată excepțional de Carlos Kleiber. Transmisiunea tv a tradiționalei gale de Sant' Ambrogio nu a fost niciodată comercializată, însă o înregistrare de calitate destul de slabă re apare constant pe YouTube, indiferent de cât de des este ștearsă pentru încălcarea drepturilor de autor. Într-un interval foarte scurt, vocea se întunecă, rolul devine o luptă în care Domingo plonjează fără rețineri: e acum sau niciodată. Această generozitate cu care își cheltuie toate resursele vocale seduce publicul și îl va aduce la dominarea acestui rol vreme de două decenii și jumătate.

Otello e un rol care crucifică tenorii, iar marile înregistrări aparțineau trecutului: Mario Del Monaco în 1954 și 1961, Jon Vickers în 1961 și 1974, James McCracken în 1966, în afară de *live*-urile lui Martinelli și Vinay din anii '30-'40, însă toți acești tenori se retrăseseră din activitate sau erau la final de carieră. La începutul anului 1978, Solti îl ducea în studioul Decca pe Carlo Cossutta, rezultatul fiind un album foarte apreciat, dar tenorului italian îi lipsea ceva

fruntea unei distribuții excepționale (Cappuccilli, Freni, Ghiaurov) a făcut să renască speranțele directorilor de opere și ale caselor de discuri în revenirea lui *Simon Boccanegra* în preferințele publicului. RCA sesizează momentul și, în 1973, înregistrează un album cu o distribuție italiană 99%, excepția fiind Plácido Domingo în rolul lui Gabriele Adorno, pe care-l cântă foarte bine, însă nu e suficient pentru a impune discul drept o referință, cu

În 2009 apare marele anunț: Domingo va aborda rolul titular din *Simon Boccanegra*. Nu era primul tenor care trecea în repertoriul de bariton, Ramón Vinay, celebrul Otello al lui Toscanini, o făcuse și el, cu jumătate de secol în urmă. De fapt, nici pentru Domingo nu era o noutate absolută, pentru că în 1992 înregistrase chiar un album de studio cu *Il barbiere di Siviglia*, în care îl cânta pe Figaro, însă atunci totul fusese luat mai degrabă ca o glumă. Numai că, de data aceasta, vorbim de o schimbare de carieră, un drum ireversibil.

Simon Boccanegra (2010)

toate că îl avea în rolul titular pe Piero Cappuccilli din spectacolele scaligere și chiar dacă marile înregistrări cu care concura datau din anii '30 (Tibbett, Rethberg, Martinelli, Panizza), sau '50 (Gobbi, Hristov, Stella, Santini). Domingo a cântat doar de 14 ori frumosul dar neesențialul rol al lui Gabriele Adorno. În transmisiunea video de la Metropolitan Opera din 1995, nu mai era credibil fizic să joace un tânăr de douăzeci de ani, deși cântă superb.

Debutul se produce la Berlin și rezultatul este neașteptat de bun, deși criticii i-au scrutat cu lupa toate defectele. Și erau destule: în primul rând, suna în continuare ca un tenor, însă adevărul este că Simon are una dintre cele mai înalte partituri pentru bariton din tot ce a scris Verdi și de aici multe momente de strălucire, ba chiar de bravură, când își permite să interpoleze note chiar din registrul de tenor. Cota de interes este atât de mare, încât producția ajunge și la Teatro alla Scala, unde este filmată. Apoi la Metropolitan, Teatro Real și Covent Garden, Viena și, din cele 75 de reprezentații de până acum, există trei DVD-uri, emoționante toate, în primul rând ca mare tragedian, și cât se poate de onorabile vocal. Pe oricare dintre ele îl veți viziona, veți simți dorința imperioasă să mergeți la un teatru de operă să trăiți experiența pe viu a acestei opere foarte frumoase. Cu Domingo sau nu.

Și astfel, *Simon Boccanegra* renaște atunci când nimeni nu se mai aștepta și aici meritul lui Plácido Domingo este incontestabil.

Alexandru PĂTRAȘCU

Săli pustii cu milioane de spectatori

Pe măsură ce valul pandemiei a lăsat impresia că se retrage, lumea muzicală a făcut un mic pas către normalitate. Au apărut, pe întregul mapamond, o serie de concerte cu interpreți păstrând între ei o distanță precaută, cu sălile total sau aproape în întregime lipsite de spectatori, dar transmise în timp real în întreaga lume cu ajutorul miraculosului internet. Aceste spectacole, cu un impact variabil, au atenuat într-o oarecare măsură atât frustrarea publicului oprit să participe în direct la actul interpretativ, cât și cea a muzicienilor incapabili de a mai comunica nemijlocit cu spectatorii. În plus, dacă programele pentru artiști și săli de concerte sunt stabilite cu luni și ani înainte, multe dintre transmisiunile directe din ultimele câteva luni au avut un caracter improvizat și asta le-a conferit un farmec special.

Născut la Nijni Novgorod în 1987, educat la Hanovra, laureat al extrem de prestigiosului premiu oferit la fiecare patru ani de Fundația Gilmore, Igor Levit este considerat unul dintre cei mai talentați pianști ai generației sale. Nemulțumit de statu-quo, s-a hotărât brusc să ofere pe pagina sa de Twitter recitaluri în direct din apartamentul berlinez în care locuiește, folosind un echipament electronic cât se poate de modest (calitatea sunetului a lăsat de multe ori de dorit). Au urmat 52 de „Hauskonzerte” – zilnic la orele 19 – ale căror programe erau anunțate doar cu câteva ore înainte. Așezat la claviatura unui pian Steinway din 1923 – care a aparținut cândva lui Edwin Fischer – Levit a prefațat fiecare dintre recitaluri cu câteva fraze spontane dar bine cântărite, în germană și engleză, despre importanța pieselor alese pentru el. A vorbit despre creatori favoriți – de exemplu, Ferruccio Busoni, a cărui „Fantasia Contrappuntistica” a reprezentat unul dintre punctele

culminante ale seriei – sau de care se simte mai puțin apropiat (Chopin). Repertoriul acoperit a fost imens și extrem de variat, de la „Variațiunile Goldberg” de Bach, multiple sonate beethoveniene și integrala celor 24 de preludii și fugi de Șostakovici la piese moderne mai puțin cunoscute, precum „Palais de Mari” de Morton Feldman sau „Passacaglia pe tema DSCH” a compozitorului britanic Ronald Stevenson. Uriașul efort al pianistului, marcat de o tehnică fără prihană și de o neclintită grijă pentru punerea în valoare atât a eșafodajelor arhitecturale cât și a culorilor locale, a stârnit mii de comentarii entuziaste în fiecare zi. Pentru unul dintre recitaluri, Levit a fost invitat la Schloss Bellevue, reședința președintelui Germaniei, Frank-Walter Steinmeier, unde a oferit o superbă versiune a aceleași sonate „Waldstein” cu care-și începuse seria. La sfârșitul ciclului de „Hauskonzerte”, într-un act de autoflagelare menit să atragă atenția asupra dificultăților prin care trec artiștii

lumii în actuala criză, a interpretat, dintr-un studio berlinez, „Vexations” de Erik Satie, o compoziție care nu poate fi considerată – cu singura ei temă repetată, ad nauseam, de 840 de ori – decât o imagine a absurdului. Experimentul a durat, cu mici pauze, mai bine de 13(!) ore și a fost transmis în direct pe YouTube cu sprijinul Fundației Gilmore.

Cu adevărat ubicuu în aceste zile, Levit a fost, la sfârșit de iunie, la Hamburg, solistul Concertului pentru pian și trompetă op. 35 de Șostakovici. A fost acompaniat, într-o sală goală, de Orchestra NDR Elbphilharmonie sub bagheta lui Alan Gilbert, într-un program care a inclus, pe lângă o interpretare plină de umor, incisivitate și șarm a neconvenționalei partituri scrise de tânărul Șostakovici, „Simfonia de cameră” de Thomas Adès și Simfonia a 4-a de Beethoven. Orchestra NDR a fost redusă pentru acest concert,

alături de Cambreling și membri ai orchestrei sale, muzicieni de excepție, printre ei numărându-se și Andrei Ioniță care a interpretat superb, împreună cu Martha Argerich, cele trei „Fantasiestücke, op. 73” de Robert Schumann, subliniind, dincolo de obișnuitele alternări emoționale de tip „Florestan-Eusebius”, unitatea celor trei miniaturi navigând între introspecție și exuberanță.

Tot la Laeiszhalle, și tot în aceeași săptămână, pianista argentiniană a apărut într-un recital fără public alături de unul dintre colaboratorii ei relativ frecvenți, violonistul Renaud Capuçon. La 79 de ani, Martha Argerich este la fel de prezentă și fermecătoare ca oricând. În a 8-a sonată de Beethoven (op. 30, nr. 3) combinația dintre calmul și inteligența frazării simplelor motive din „Tempo di Minuetto” și caracterul pastoral din „Allegro Vivace” a fost

transmis pe canalul Arte Tv, la un ansamblu de cameră cu doar trei violoncelle. În intervalele dintre piese, Gilbert – care a fost mai puțin afectat de pandemie, dirijând în condiții aproape normale multiple concerte la Stockholm – a discutat cu Levit și cu membri ai ansamblului despre modul în care viața orchestrei și structura spectacolelor au fost și vor fi afectate de COVID, de la sărăcirea relațiilor interpersonale la faptul că, în condițiile de distanțare forțată, coordonarea dintre instrumentiști este mult mai dificilă și responsabilitatea și caracteristicile individuale devin mult mai pregnante...

În aceeași săptămână în care a avut loc concertul dirijat de Gilbert în spectaculoasa Elbphilharmonie, tot la Hamburg, în mai vechea Laeiszhalle, Sylvain Cambreling, dirijorul șef al Orchestrei Simfonice din Hamburg a propus un proiect foarte interesant: un ciclu de șase manifestări care, având ca punct de plecare „Cântecul Pământului” de Gustav Mahler, a încercat să redefinească relația dintre muzică și internet, cel din urmă văzut nu doar ca un mijloc de transmisie vizuală și sonoră ci ca un mediu de exprimare artistică în sine. „Das Lied von der Erde” a fost oferit în întregime în ultima seară, în versiunea de cameră pentru 16 instrumentiști, compusă de Schönberg/ Riehn. În serile precedente, pornind de la câte un citat din textul capodoperei mahleriene, colaje muzicale au fost combinate cu imagini – parțial create prin tehnici de inteligență artificială – și o serie de comentarii filosofico-poetice. Partiturile alese au acoperit un spectru larg, de la Cimarosa la Bartók și de la Haydn la Ravel. Au fost implicați,

după un sfert de veac, „Sonata a 3-a” de Chopin. Aparent încântată de lipsa spectatorilor, ignorând prezența camerelor de filmat, Argerich a oferit o versiune care, chiar dacă n-a avut aspectul „feroce” al înregistrării pe care a făcut-o acum câteva decenii, a lăsat o impresie extraordinară, prin tehnica care continuă să fie imaculată, prin poezia care a impregnat „Largo”-ul și vivacitatea invocând spiritul lui Ariel din „Scherzo”.

Cât despre Renaud Capuçon, el a devenit, alături de Igor Levit, unul dintre cei mai activi interpreți în aceste vremuri neobișnuite. În iunie, a participat la două dintre manifestările – transmise pe Medici Tv – organizate în vila din al XVI-lea arondisment parizian care găzduiește sediul Fundației Singer-Polignac. În prima, l-a avut drept partener pe pianistul francez Guillaume Bellom, într-un program ce a inclus Sonata lui Franck și un alt posibil model pentru muzica descrisă de Proust ca fiind compusă de fictivul compozitor Vinteuil: „Sonată No.1 Op. 13” de Gabriel Fauré. Într-o altă împrejurare, a interpretat alături de Nicholas Angelich și admirabilul cvartet Ébène, o raritate: „Concert pentru vioară, pian și cvartet de coarde Op. 21” de Ernest Chausson.

Pentru majoritatea interpreților, legătura care se stabilește între ei și public este esențială pentru a le „da aripi”. Pentru unii dintre ei, a înlocui sute de spectatori dintr-o sală cu zeci și sute de mii pe internet pare o idee interesantă și o provocare. Pentru alții, mai puțin.

Edward SAVA

Oare cui nu-i place Brahms?

Deși avem destui muzicieni talentați, care se produc în numeroase recitaluri și concerte, în țară și peste hotare, destul de rar am întâlnit un instrumentist în concepția căruia tinerețea vârstei solisticii să se împletească atât de fericit cu maturitatea artistică a unui muzician format, a unui muzician adevărat, cum este contrabasistul pe care l-am ascultat în 21 ianuarie la concertul filarmonicii sibiene, a cărui membru este. Tehnica excelentă, intonația, mânuirea degajată dar perfect angajată în pledoaria melodică a arcușului, tonul catifelat, de o claritate deplină, atât în pozițiile înalte cât și în cele joase, calități pe care le deține cu prisosință Adam Chirilă Adrian, m-au dus cu gândul la eminentul contrabasist Iosif Prunner, care polarizase în jurul lui atenția multor generații de specialiști și melomani. Întâmplarea fericită face ca partitura pe care tocmai a tălmăcit-o, respectiv *Concertul pentru contrabas și orchestră în fa# minor, op.3* de Serge Koussevitzky, să-mi fie lipită de suflet încă de când am auzit-o prima dată, prin anii '72-73,

Andreescu care, printre multele-i calități care i-au asigurat celebritatea, o are și pe aceea de fin, corect, intuitiv și foarte în stil acompaniator.

A urmat *Simfonia nr. 2 în Re major, op. 73*, de Johannes Brahms. Și continuând starea emoțională care se instalase deja, ca și acel schimb de energii între sală și scena, indispensabile oricărui act artistic valoros, mă așteptam la un adevărat regal, mai ales că la pupitru era Horia Andreescu, recunoscut printre altele și pentru incommensurabilul său respect pentru muzică și compozitorii ei. Și ar fi putut fi... de la un moment dat, păstrând proporțiile, chiar a fost. Spun că ar fi putut fi dacă începutul începutului simfoniei n-ar fi fost clătinat de două impardonabile gafe ale gazdelor - o nefericită premieră absolută pentru mine - moment în care mi-a țâșnit involuntar întrebarea: **Oare cui nu-i place Brahms?**

Răspunsul nu s-a lăsat așteptat și s-a derulat în două etape aproape succesive.

1. O dată venit pe scenă dirijorul, pregătit să înceapă simfonia, a fost nevoit să aștepte, să aștepte și iar să aștepte cu bagheta în mână, întorcând capul în repetate rânduri

spre sală, până când a părăsit scena, rezolvarea unei probleme tehnice de reverberație sau fâșait (ceva de genul acesta), cauzate de un microfon uitat deschis după evoluția contrabasistului.

2. Apoi, de-abia revenit pe podium și în fine începută simfonia, să fie "obligat", după doar câteva minute, să oprească concertul, întrucât doi membri ai orchestrei, suflători-alămuri, au întârziat să își ocupe locul pe scenă. Încă roșind de jenă, mă gândeam că, poate, ei mai sărbătoreau distincția oferită instituției din care făceau parte toți de către președintele României, Klaus Johannis, cu prilejul Zilei Culturii Naționale.

În fine, nici nu îmi pot imagina ce-a fost în sufletul lui Horia Andreescu dar cumva, profesionalismul său desăvârșit a învins situația, stăpânind cu mână forte degingolada

orchestrei, evidentă la început, pe care a condus-o cu eleganță și calm, prin frumusețile sentimentelor, când voioase, când sobre, când melancolice, când dansante, când solare, când încruntate, așezate atât de brahmsian în armoniile travaliului său orchestral. Și odată cu "slagărul" compozitorului (mă refer la ce-a de-a doua temă din *Allegro ma non troppo*), dezordinea s-a mai ordonat, lăsând loc muzicii, care și-a revărsat lumina, veselia și melancolia aproape pastorală, asupra ascultătorilor. Mai plenar în ultimele două părți ale lucrării, când am recunoscut și virtuțile orchestrei, care a dat o mostră din ceea ce ar fi putut fi toată simfonia.

Mi-a plăcut foarte mult Horia Andreescu și pentru modul în care a gestionat situația și mai ales pentru ținuta sa artistică, dublată de tulburătoarea-i sinceritate și forță specială, cu care a stăpânit orchestra printr-o felurime de procedee clasice dar și de mare modernitate. Mi-a plăcut foarte mult și Brahms, căci mie îmi place Brahms și îl respect.

Doina MOGA

Adam Chirilă Adrian, Horia Andreescu și Orchestra Simfonică a Filarmonicii Sibiu

tot cu un român, respectiv contrabasistul Wolfgang Güttler, care atunci a răvășit emoțiile multor ascultători, dându-i viață.

Lăsând deoparte comparațiile mai mult decât onorante, pot spune că ceea ce am auzit acum mi-a oferit prilejul să văd în solist nu numai un tehnician deosebit dar și un artist complex, care poate face din acest instrument greoi și voluminos vioară. Expresivitatea, dicția arcușului în curgerea lină sau agitată a liniei melodice, atât de modern romantică pentru compozitor, evidențiată prin sprintene treceri de la un tempo la altul, de la vigoare la candoare fiind doar o parte din galeria mijloacelor cu care a reușit această performanță. Felicitări!

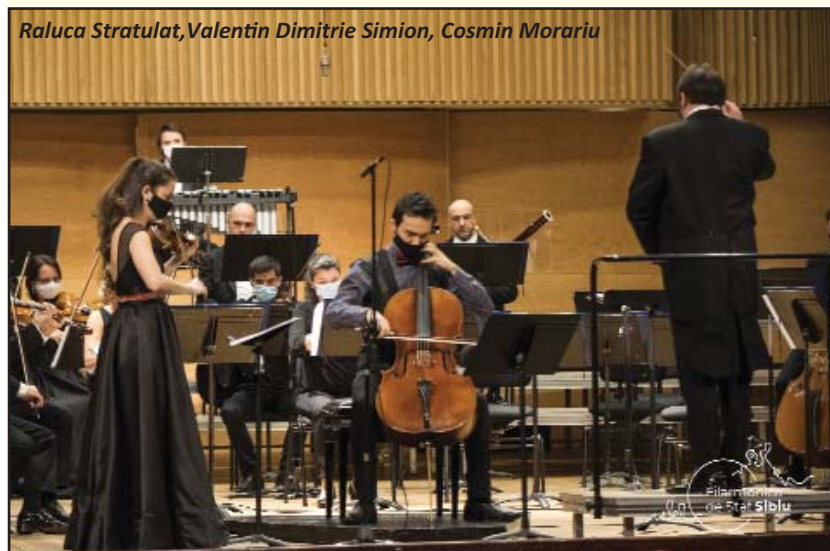
De aceea sper ca evoluția lui solistică să continue și să bucure astfel în egală măsură colegii muzicieni, cât și melomanii de pretutindeni. L-aș vedea interpretând cele două mari sonate pentru pian și violoncel de Brahms - mi minor și Fa major, ca și alte concerte. Este doar o sugestie.

Cât despre acompaniamentul orchestrei, "conversația" muzicală dintre solist și ea, nici nu se putea unul mai bun, mai ales că a fost în mâna dirijorului Horia

Adevărata noutate este ceea ce nu îmbătrânește, în ciuda timpului

Joi, pe 28 ianuarie, am ascultat în interpretarea simfonicii sibian un program complex, dificil, amuzant pe alocuri, dar mai ales filozofic ca un laborator alchimic, unde fiecare putea găsi răspunsul propriilor probleme, angoase, emoții, întrebări. Și, urmărindu-l, spusa *adevărata noutate este ceea ce nu îmbătrânește, în ciuda timpului* mi-a părut un potrivit liant pentru cele trei lucrări cântate, lucrări despărțite de epoci, atitudini și stiluri diferite.

Startul l-a dat o primă audiție absolută, *Concertul pentru vioară, violoncel și orchestră* de Laura Ana Mânzat "imaginat ca un joc între timbrurile grupelor de instrumente din orchestră, cărora li se adaugă un duo solistic, vioară și violoncel, care vor domina spațiul sonor, dialogând în permanență într-o evoluție constantă, de la melodică simplă până la virtuozitate", după cum mărturisește însăși compozitoarea. Din cele trei secțiuni ale

Raluca Stratulat, Valentin Dimitrie Simion, Cosmin Morariu

lui mi-au reținut atenția prima și indirect ultima - care reia tema principală, îmbogățind-o cu un nou solist, orchestra - mai ales prin dansul arhaic de inspirație folclorică (...*care nu îmbătrânește niciodată*) în fascinanta măsură de 7/8 - măsură pusă în valoare de accentele ritmice caracteristice - suplu săltăreț dar și de veșmântul melodic candid-vesel. Indecizia între abordarea contemporană și cea clasică a liniilor melodice ale instrumentelor, ca și întâlnirea lor armonică, consonantă sau disonantă, din orchestrație, în loc să deranjeze pot spune că a scos mai bine în evidență partiturile solistice, eficient oferite publicului de către cei doi talentați muzicieni, Raluca Stratulat - vioară și Valentin Dimitrie Simion - violoncel.

A urmat *Concertul în Fa major pentru vioară, violoncel și orchestră de coarde "Il Proteo o sia il mondo al rovescio"* de Antonio Vivaldi - un minunat prilej de etalare a calităților interpretative de excepție ale soliștilor, care au încântat audiența prin dăruirea până la contopire cu muzica, trăind-o cu toate fibrele ființei lor, oferind chiar un real spectacol (mai ales ea). Înțelegând sofisticata ghidușie a lui Vivaldi, în care părțile solo pentru vioară și violoncel sunt inversate, fiecare fiind scrisă în cheia (registru) celuilalt, cei doi, atât în Largo dar mai ales în cele două părți Allegro, au trăit cu patos nu numai fiecare linie melodică, nu numai fiecare detaliu pitoresc, nu numai fiecare element descriptiv, ci

fiecare notă în parte, cu toată sensibilitatea și căldura arzătoare, serviți de precizia arcușului și agilitatea degetelor, de o remarcabilă virtuozitate. Ca să nu mai spun de tușeu, sunet, nuanțe, intonații, culori timbrale. De aceea, fără nici o rezervă, îi consider pe cei doi soliști - chiar dacă unul e deja format și are uzajul concertelor, ca și limbajul arcușului mai experimentat (ea) iar celălalt e la început de drum, fiind încă elev dar cu destule premii la activ - incontestabilele vedete ale concertului Filarmonicii de Stat din Sibiu.

Cât despre invocarea metaforei "Mundus Inversus" și exigențele de mare muzician, melodist pictural și fin orchestrator, ce să mai spun? Decât VIVALDI (... *care nu îmbătrânește*...).

Încheierea i-a revenit lui Richard Strauss, ultimul romantic legat prin mii de fire de secolul al XIX-lea și totodată unul dintre primii creatori muzicali formați în spiritul secolului al XX-lea, cu ale sale *Metamorphosen* pentru orchestră de coarde. Lucrare pretențioasă, plină de nuanțe neoromantice, ce merg până la expresionism, cu un

melos cromatic dependent de armonia care cochetează cu atonismul, la care se suprapune o orchestrație mai aspră dar de o expresivitate sonoră aproape sculpturală. Strauss nu renunță nici aici la acea senină resemnare în fața morții, foarte abil conturată în tema lucrării, de fapt ideea principală a *Marșului funebru* din *Simfonia a III-a* de Beethoven, pe care o frământă cu armonii din zona tonurilor mai apăsătoare, răzbătute din când în când de minunate raze de lumină, ca până la urmă, cu oarece umor, s-o citeze pur și simplu prin corzile grave (...*care nu îmbătrânește*...).

Dirijorul Cosmin Morariu, foarte degajat în prima parte a concertului, când a asigurat un acompaniament așezat și în stil, la *Metamorfozele* straussiene mi-a părut mult prea delicat, prea grijuliu, prea neimplicat, lăsând-o să se

desfășoare destul de tern. E drept că muzica, în general, ca și cea a lui Strauss, e un lucru serios, greu dar fabulos. Însă ea, muzica, nu e deloc fragilă, nu se sparge. E mai puternică decât orice se poate imagina. Cu ea poți plânge, poți râde în hohote, poți s-o iubești cu patos, poți s-o faci fluidă, poți s-o răscolești, poți să te iei la trântă (metaforic vorbind), poți s-o îmbrățișezi cu toate tentaculele sufletului și de-abia atunci ea, în momente de grație, lasă să i se descopere câte un secret, câte o cheie a unui cod special, de-abia atunci te mângâie cu clopoței cerești sau te zguduie cu năvalnică forță, dezgăzuind tone de stări și emoții.

Dar pentru a obține asta, îți trebuie curaj. Nu spun că nu a dirijat bine. Spun doar ce am auzit. O execuție curată, corectă, conformă cu notele din partitură dar fără o interpretare relevantă. A fost prea trist, neconcludent, tern. Repetabilitatea ideii lucrării nu a fost nuanțată de accente, de ritm, de tonul cromatic al amestecului de armonii, când romantice, când atonale, specifice lui Strauss. Mă așteptam măcar să aud umbrele sclipitoare și să văd razele solare din tenebre. Dar nu le-am sesizat. Păcat, mai ales că el a avut un partener de excepție în Orchestra Filarmonicii de stat din Sibiu, care a fost într-o formă bună și deosebit de receptivă la cererile lui, respectându-i punctul de vedere, apreciat de altfel de o mare parte din public.

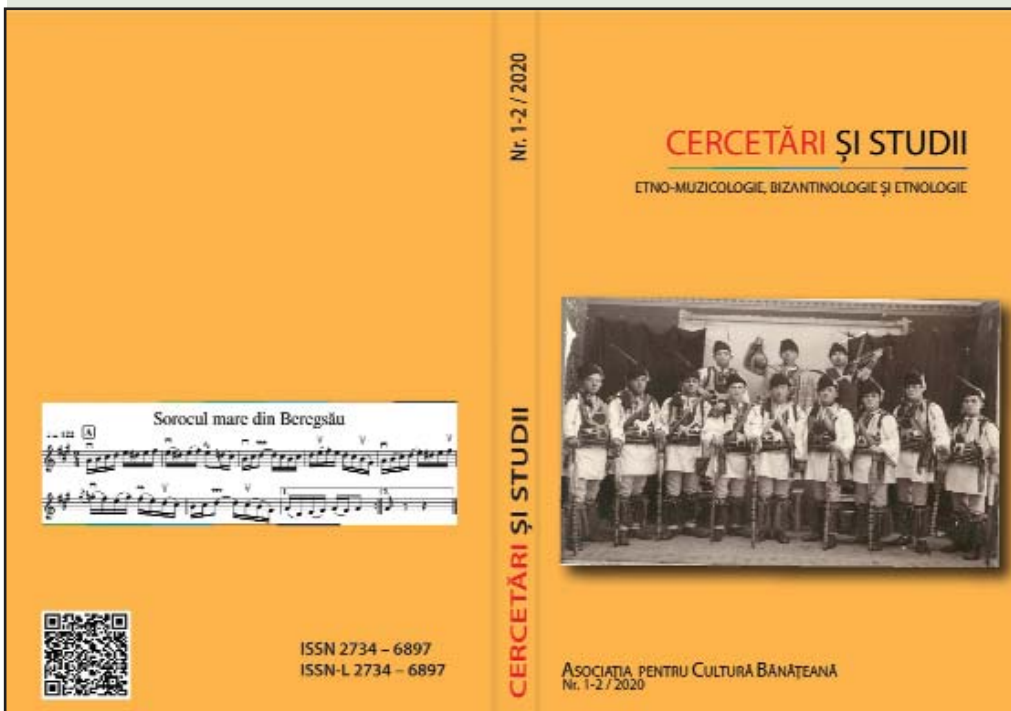
Doina MOGA

Eveniment editorial la Timișoara: CERCETĂRI ȘI STUDII – etnomuzicologie, bizantinologie și etnologie

Recent, la Timișoara, a fost lansat rodul unui proiect inițiat și coordonat de muzicologul Lucian Emil Roșca, titularul disciplinelor de folclor de la Facultatea de Muzică și Teatru a Universității de Vest din Timișoara. O revistă (nr. 1-2/2020) cu un conținut generos dedicată studiilor de etnomuzicologie, etnologie și bizantinologie, o premieră în viața muzicală timișoreană. Au mai existat încercări similare, într-un oraș cu o bogată experiență muzicologică, componistică și concertistică, care au avut însă o existență episodică. Actualul demers, îndrăzneț și complex prin viziune și problematică, își propune

Alexandru Streza (Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu), Adela Marincu, Ioan Traia, Selena Rakočević (Universitatea de Arte Belgrad, Serbia), Jean-Baptiste Médard (Universitatea Bourgogne din Dijon, Franța) și subsemnatul.

În Prefață, redactorul-șef al publicației, etnomuzicologul Lucian Emil Roșca, își exprimă, sintetic, crezul: „Revista își propune să aducă în lumina tiparului cele mai importante cercetări și realizări științifice din domeniul etnomuzicologiei, muzicologiei, bizantinologiei și etnografiei actuale. Demersul nostru reprezintă o premieră, cu atât mai mult cu cât apariția volumului *Cercetări și studii* completează necesitatea unei publicații de specialitate în domeniul folclorului bănățean, lipsă care s-a resimțit atât înainte, cât și după anii '90. Apariția revistei reprezintă o noutate și în același timp o cerință a momentului în aria cercetărilor prezente din spațiul bănățean.

abordarea unor subdomenii sensibile ale muzicologiei, care așteaptă investigații și teoretizări din partea specialiștilor, într-un spațiu geografic și istoric cosmopolit, marcat de varii interferențe folclorice, lingvistice și etnografice. Editat sub egida Asociației pentru Cultură Bănățeană (Editura Eurostampa, Timișoara, cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Timiș), periodicul întrunește toate atributele excelenței. Sub coordonarea redactorului-șef, prof. dr. Lucian Emil Roșca, și a redactorului-șef adjunct (subsemnatul), au pornit la drum, cu profesionalism și entuziasm, membri prestigioși ai unui comitet științific reprezentând importante instituții de specialitate românești și europene: Gabriel Banciu (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj-Napoca), Nicolae Gheorghită și Nicolae Brânduș (Universitatea Națională de Muzică București), Otilia Hedeșan (Universitatea de Vest Timișoara), Traian Penciu (Universitatea de Arte Tg. Mureș), Dumitru Jompan, Violeta Dinescu (Universitatea din Oldenburg, Germania), Dan

Contribuțiile originale, care se constituie printr-un număr de 22 de lucrări, rezultate în urma unor cercetări științifice de excepție, sunt semnate de către cercetători, doctoranzi, cadre universitare și academice din România, dar și din centre universitare internaționale, care vor contribui la diseminarea cercetărilor noastre în plan național și internațional”. Conținutul prezintă, sistematizat, capitole ce fac obiectul excursurilor muzicologice ale contribuitorilor: *etnomuzicologie* (Dumitru Jompan, Adrian Balla, Mitel Pasăre, Lavinius Nikolajević, Maria Duțu-Enescu, Vlad Andrei Spătariu); *bizantinologie* (Adrian Călin Boba, Ion Alexandru Ardereanu, Ioan-Marius Popa,

Gheorghită Stroe-Vlad); *muzicologie* (Evelin Andreea Belcea-Roman, Cristina Deiana Struța, Melitta Neag-Botezatu, Robert Dan Rădoiaș ș.a.) și *etnologie* (Cristian Mușă, Doina Cristina Mazăre, Iulia-Roxana Gorneanu, Petronela Luminița Tucă). Sunt abordate teme diverse, unele inedite, expresie a acribiei cercetătorilor, ce conferă deplin suport științific și valențe academice noii publicații, un real reper în spațiul publicistic românesc actual.

Constantin-Tufan STAN

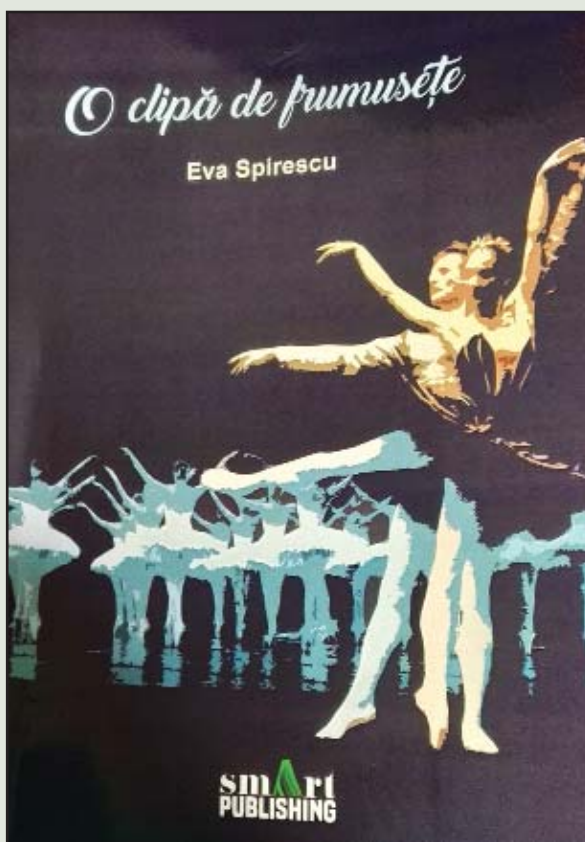
„O clipă de frumusețe”

...este titlul unei cărți-document, de o rară încărcătură emoțională și care cuprinde în ea un cumul de povești irepetabile, o lume miraculoasă, construită cu mult talent, cu visuri, cu impresionantă inspirație dar și cu perseverență, extenuantă muncă și sacrificii. O lume plină de valori, din toate ramurile spectacolului cult de

anvergură și bun gust. De fapt, o lume de poveste despre povești, în care legendarul Oleg Danovski a absorbit și subjugat, în cel mai bun sens al cuvântului, pe toți cei pe care i-a păstorit de-a lungul anilor (tineri balerini, proaspăt ieșiți de pe băncile liceelor de profil din țară), recunoscând cu simțul său aparte și ochiul de vultur avid de frumusețe, primul, câteodată chiar singurul dintre directorii de teatre, opere, operete, impresari, etc., potențialul lor imens, atât fizic, artistic, emoțional, cât și actoricesc. I-a strâns în jurul lui pentru a forma împreună prima trupă de balet independent din România, devenită la 1 octombrie 1978 Ansamblul de Balet Contemporan și Clasic de pe lângă Teatrul Fantasio din Constanța (titulatură ce va suferi în timp câteva schimbări), s-a luptat pentru ei și drepturile lor, i-a instruit, i-a cizelat, i-a modelat, i-a îndrumat, i-a îngrijit, certat și mângâiat ca un părinte și le-a promis în schimbul loialității, ascultării și devotamentului lor total pentru arta dansului și a participării efective și afective la realizarea proiectelor îndrăznețe, de sub bagheta lui magică, de mare vizionar, coregraf și regizor – când duioasă, când ascuțită ca un bici -, lumea și le-a dat-o (atât la propriu cât și la figurat), celebritatea, și le-a dat-o, recunoașterea națională/internațională și le-a dat-o, clipa de frumusețe și le-a dat-o cu vârf și îndesat și le-a mai dat ca bonus aura de vrajă ce i-a însoțit și continuă să o facă, pretutindeni pe unde îi poartă poantele. O misterioasă și fermecătoare poveste în care, pe lângă componenții trupei, marele partener i-a fost muzica românească cultă, pentru care avea o înțelegere, un simț și o afecțiune cu totul specială, făcând-o mai cunoscută, mai iubită, mai cerută, de fapt foarte cerută de publicul larg din Europa sau de pe diferite continente, răscolit de originalitatea și esența ei atât de ingenios coregrafiată de Maestru, "...unele aproape videograme decupate din scoarțele oltenesti și ale ceramicii de Horezu...", muzica/coregrafia/spectacolele răsplătite la fiecare apariție cu tone de aplauze și flori. Aș aminti doar Rapsodiile și Simfonia a Treia de Enescu (ultima cunoscută în balet ca Enesciana), Omul și Marea (eseu după poemul simfonic *Vox Maris*), Ora H de Dumitru Capoianu, Miorița de Carmen Petra-Basacopol, Țesătoarele de George Stephănescu și La Piață de Mihail Jora (cu care a avut un enorm succes, lucru firesc, de altfel, pentru că, după cum se știe, el este creatorul acestui gen la noi). Da! Cartea este despre fenomenul cultural Oleg Danovschi. Mai este și despre invenția lui – celebrul covor cu desene ciudate -, purtat pe toate scenele lumii pe care și-a urcat compania, covor extrem de util, necesitând prin citirea lui de către dansatori "efect maxim cu minim de

effort", despre turneele în străinătate, despre stagiunile din țară și de pe litoral, despre succesiunea lor într-un Allegro de mare intensitate, despre premiile și distincțiile primite, despre componenții trupei – toți soliști, toți ansamblu -, despre repertoriul fabulos, universal și autohton, clasic și modern, despre Lacul lui cu inegalabilul act IV de o ancestrală și dureroasă frumusețe, despre marea lor familie, despre întâlniri cu alte legende ale dansului (Nureev...), despre Mandarinul Miraculos de Bartok (coregrafie și spectacol răsplătit cu premiul Bartok) de la unicul din lume festival al Mandarinilor de la Budapesta, respectiv despre Mandarinul lui Danovski, cel mai bun ever din toată lumea, despre peripeții hazoase sau stânjenitoare din turnee, despre măgărușul Herr Costel, despre vila de la San Michele și despre multe altele, aseasonate cu extrase din presa de pretutindeni.

Da! Cartea este despre Danovschi, dar este și despre cel căruia i-o datorăm, respectiv mâna lui dreaptă, secretarul literar-artistic al companiei, Nicolae Spirescu, un factotum fără de care Maestrul nu putea dirija scena cu toate componentele ei (umane, tehnice, emoționale) sau îndupleca factorii de decizie artistico-politice și care, prin găselnițe diplomatice pline de tact, fin umor sau neaoșe percepte, rezolva ceea ce părea aproape de nerezolvat, ajutat fiind doar de firea lui calmă dar tenace, de șarm, de solidele-i cunoștințe din mediul artistic, de o vastă cultură generală, câștigată din cărțile devorate ca și de finul condei jurnalistic de critic. Toate acestea i-au facilitat acea degajare cu care, în prologul fiecărui spectacol, susținea în limbile potrivite locului desfășurării lor nelipsite pline de farmec și așteptate prezentări care, pe de o parte familiarizau publicul mai puțin cunoscător cu muzica, libretul și

subiectul fiecărui dans – adevărate lecții în pastile -, și pe de altă parte, cochete și remarcabile dansuri de cuvinte pe portativul profesionist de elegantă profunzime, prezentări însumând în muzica lor abilități descoperite și desăvârșite în perioada lui bucureșteană.

Sigur că i-o datorăm, dat fiind faptul că în paginile ei se găsesc însemnările lui care duceau prin formă spre o monografie, însemnări care au surprins esențialul, ineditul, frumosul din cele mai importante evenimente în cronologia lor, scrise în stilul-i jurnalistic inconfundabil: limpede, simplu, literar, poetic, până când, din varii motive independente de voința lui, a fost nevoit să îi pună punct, de fapt o notă întreagă cu coroană. Dar cartea este și despre balerina Eva Molnar-Spirescu – membră fondatoare a companiei Danovschi – căreia îi revine imensul merit de a fi căutat, adunat, strâns ce a mai găsit din arhiva lor personală ca și din manuscrisele soțului ei,

Damian Vulpe recidivează cu o nouă „Solidaritate”

În același timp, Damian Vulpe, personalitate plurivalentă în domeniul culturii, didacticii și practicii muzicale, nu ne surprinde, deoarece cartea la care ne vom referi, are trei precedenți piloni întru sprijinul Muzicii. 1.Solidar cu scena lirică, 2.Solidar cu podiumul de concert, 3.Solidar cu cântarea corală, la care se alătură într-un fel și Solidarisches mit dem Musik-Geschehnis cu articole diverse în limba germană. Volumul patru, a cărui apariție o aplaudăm, se intitulează „Solidar cu educarea muzicală”. Are 260 pagini și cinci capitole: I. Pe firul evenimentelor, II. Portrete de muzicieni-dascăli, III, Evoluția discipolilor, IV. Cartea și scrierea despre muzică și V. Instrumentele noastre.

După o documentată istoriografie în ale evoluției învățământului muzical din această parte de țară, scrierea cuprinde nenumărate personalități în domeniu care nu au fost cuprinse în primele trei volume.

Din aceste capitole reiese clar că autorul nu se erijează în atotștiutorul și sfătuitorul ci pentru cei care vom parcurge acest plurivalent document să descoperim învățăturile discipolilor și să le aplicăm, după cum reiese din Capitolul III.

Ceea ce mi-a atras atenția, ca și multe altele, parcurgând textul acestei Solidarități, a fost Capitolul V. La un mic grad de superficialitate ne întrebam „de ce” instrumentele. Simplu! Pentru că

sunt ale noastre și contribuie din plin la educarea muzicală și luând aminte la acest capitol l-am descoperit l-am descoperit ca pe un fascinant „completariu” la cursul de „Teoria instrumentelor”. Ceea ce mi-a dat fiori a fost și atenția referitoare la „acordori”. Am rețut prezența periodică a inegalabilului acordor Gavril Fodor care ne îngrijea cu auzu-i absolut acordajul dar și eventuale defecțiuni tehnice ale pianelor.

La această „Solidaritate”, adăugându-le și pe celelalte, îmi iau răspunderea și curajul să le consider o „enciclopedie” în domeniu.

Cunoscându-i „neastâmpărul” și atracția „nevindecabilă” pentru tot ce-i Muzică, avem convingerea că Damian Vulpe nu ne va surprinde cu încă un volum că doar solidar a fost, solidar rămâne.

Apariția volumului a fost îngrijită de cadrele didactice universitare Veronica Laura Demenescu și Ani-Rafaela Carabenciov și a apărut recent la Editura Muzicală București și Eurostampa Timișoara.

Ovidiu GIULVEZAN

schimbând astfel nota întregă cu coroană în pauză și continuând astfel, păstrându-i pe cât posibil stilul, povestea, de unde a lăsat-o Nicolae Spirescu după plecarea în lumi nepământene.

O obseda un cita pe care îl folosea des Nicolae: “<deseori leii mor singuri în mijlocul iernii, tânjind după soare>. Am fost impresionată de impactul pe care îl avea asupra lui. Atunci nu bănuiam că exact asta se va întâmpla, de Dragobete, pe 24 februarie 2018, când a plecat dintre noi... . De aceea consider că publicarea acestei cărți neterminată este datoria mea față de el, față de Oleg Danovschi, față de mine însămi, de colegii mei fondatori ai ansamblului și de cei care au urmat, față de baletul românesc.”

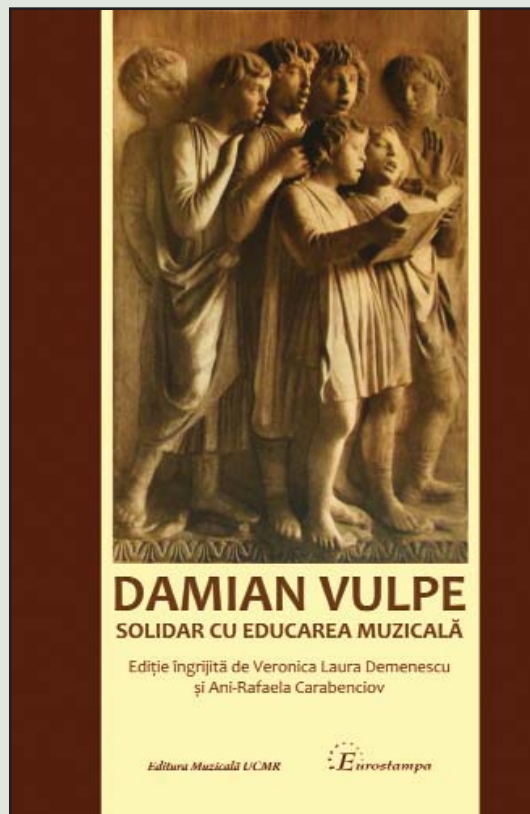
Citirea cărții mi-a trezit un dor nebun de acea epocă (premergătoare formării companiei Danovschi), pe drept

numită “de aur”, o epocă irepetabilă și probabil imposibil de imaginat de către generațiile sub 40 de ani și mi s-a făcut un dor năpraznic de mine, de lumea artistică pe care am cunoscut-o, de stelele ei și, firesc, de Nicolae Spirescu. Eram doi buni prieteni, legați prin aceleași obligații profesionale: spectacole de operă, balet, concerte, festivaluri, întâlniri cu nume reprezentative naționale și internaționale din vârful acestor arte, de cronici, interviuri, mese rotunde și tot ce cuprindea presa atunci. Vedeam împreună spectacole de vis. Ce decoruri? Ce costume? Ce lumini? Ce voci? Ce dirijori? Ce orchestre? Ce balerini? Ce public? Atunci am intrat și eu sub vraja lui Danovschi, care strălucea la ONB. Aș sublinia că nu se intra la ele (concerte, spectacole) în bocanci, jeans sau hanorace și că respectuosul spectacol din sală al fiecărei seri era perfect asortat cu magia de pe scenă. Câtă **perfecțiune!**

Și în timpul liber (habar nu am cum de-l mai găseam) eram răsfățați unui anturaj din lumea bună a Capitalei, de nevisat pentru orice perioadă, nu doar pentru aceea. Dacă ar fi să amintesc doar: foarte dese seri petrecute cu și la cuplul Dina Cocea - Mihai Brediceanu sau dese invitații la ambasade, cu precădere la cea americană, care ne cultiva (mărturisirea lor) pentru ținuta, cultura, lipsa de anxietate (ca să nu spun frică) și opiniile noastre, chiar dacă nu coincideau mereu dar care, fiind împotriva curentului, surprindeau și asta le plăcea grozav. Acele vremuri au fost izvorul nesecat al frumosului și calității pe care a dăruit-o Nicolae Spirescu în misiunea lui grea dar unică vis-à-vis de și pentru Teatrul Fantasio.

O clipă de frumusețe este o carte care n-ar trebui să lipsească din biblioteca nici unui om de cultură.

Doina MOGA

Arnold Schönberg, urmașii săi și tangențele cu lumea filmului

Ideea nu-mi dă pace de ceva vreme. Legăturile directe, indirecte, conexiunile sau tangențele compozitorului, teoreticianului, profesorului, scriitorului și pictorului Arnold Schönberg (1874-1951) și ale urmașilor săi cu cea de-a șaptea artă nu sunt deloc puține, cele mai multe fiind documentarele care au început să apară la un deceniu după anul intrării compozitorului în eternitate; nici mirajul filmelor artistice sau al filmării operelor sale nu este de neglijat, numele lui Schönberg fiind prezent pe coloane sonore printr-o prestigioasă serie de compoziții care înfruntă timpul sau prin urmașii săi, fie ca respondenți ai unor interviuri, fie ca personaje de film... incitant, nu-i așa?!

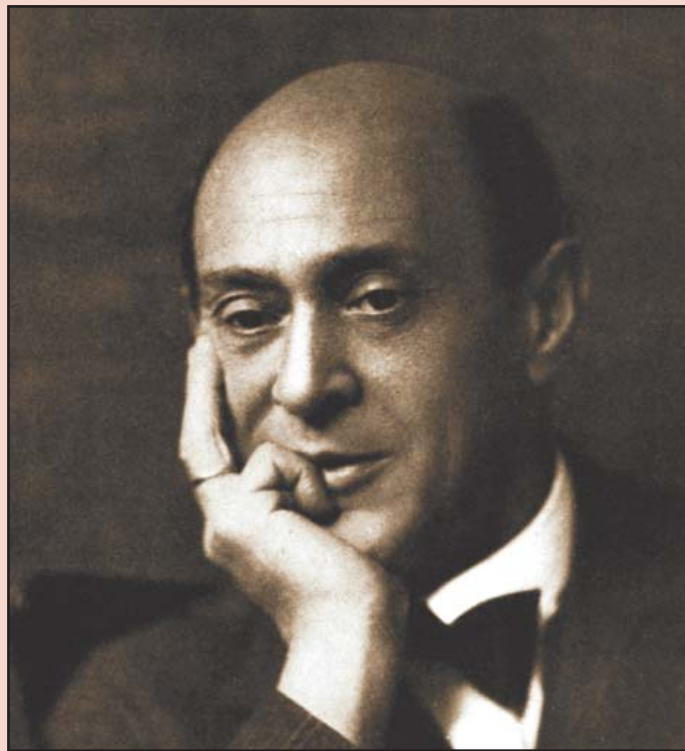
Să le luăm pe rând, punctând câteva date. Născut în Leopoldstadt, districtul ce adăpostise *ghettoul* vienez și recunoscut ca personalitate de prim rang în cultura și învățământul academic muzical german (succesor al lui Ferruccio Busoni la clasa de compoziție a *Academiei de Arte* din Berlin), după ascensiunea puterii naziste **Arnold Schönberg** va lua calea exilului (1933), stabilindu-se în Statele Unite ale Americii unde primește cetățenia americană (1941); totodată, își continuă activitatea componistică și de formare a noi discipoli, mai întâi la Boston, apoi în Los Angeles, la University of Southern California și University of California. Deoarece prima sa soție, Mathilde (1877-1923, sora compozitorului și mentorului său, Alexander von Zemlinsky) murise, la data pasului decisiv pe direcția exilului american împlinea aproape un deceniu de la al doilea mariaj, cu Gertrud, având împreună o fiică de doar un an: Nuria Dorothea, născută în Spania, la Barcelona; pe pământ american se vor naște cei doi fii ai cuplului: Rudolf Ronald și Lawrence Adam, iar numele de familie al compozitorului și al descendenților săi își va schimba grafia, devenind Schoenberg.

Am adus în discuție toate aceste nume deoarece ele reprezintă o parte importantă a moștenirii schönbergiene și, în același timp, legătura clară dintre Schönberg și lumea filmului. Așa, spre exemplu:

1. Gertrud Schönberg, născută Gertrud Bertha Kolisch (1898-1967), cunoscută și ca Max Blonda, semnatara libretului operei bufe *Von Heute auf Morgen/De azi pe mâine*, "Opera in un atto, op. 32" este cea care, după 1951, a înființat editura *Belmont Music Publishers*, al cărei obiect de activitate l-a reprezentat editarea integralei Arnold Schönberg/Schoenberg. Tot Gertrud a făcut posibilă înființarea *Arnold Schoenberg Institute* la *University of Southern California* din Los Angeles, punct de plecare al viitorului centru ce poartă numele compozitorului, stabilit la Viena (1998). Și tot Gertrud își va pune amprenta pe prima audiție în concert a operei *Moses und Aron* (cele două acte terminate de compozitor): martie 1954, Hamburg, dirijor Hans Rosbaud. Ambele opere mai sus amintite vor cunoaște versiuni filmate: *Moses und Aron* în 1973 – sub semnătura cuplului regizoral Jean-Marie Straub și Danièle Huillet, urmată de un DVD imortalizând producția din 2006 a *Wiener Staatsoper* – iar *Von Heute auf Morgen* – o peliculă în 2011: stereo, versiune color, 60 minute, regizor Davide Mancini, dirijor Eliahu Inbal, aflat la pupitrul orchestrei *Teatrului La Fenice* din Veneția.

2. Nuria Schoenberg (n. 1932), din 1955 Nuria Schoenberg Nono și-a cunoscut viitorul soț, compozitorul Luigi Nono (1924-1990) cu ocazia primei audiții a operei *Moses und Aron* (Hamburg, 1954). Este cea care va păstra vie moștenirea artistică a doi compozitori: soțul – Luigi Nono (*Fondazione Archivio Luigi Nono ONLUS* din Veneția – 1993, editări/publicații, programări în concerte, festivaluri, cooperări cu centre muzeale, organizarea de evenimente: conferințe, cursuri, seminarii, expoziții etc.) și tatăl – Arnold Schönberg.

Pentru tatăl ei, a contribuit prin susținerea mai multor proiecte, toate păstrate în memoria peliculei. Așa

este cazul filmului de televiziune *My War Years: Arnold Schoenberg* (1992), regizor: multipremiatul Larry Weinstein, pe un scenariu original semnat Thomas Wallner și același Weinstein. Anterior acestui proiect dar tangent temei, aflăm și *The Exiles* (1989), regizat de Richard Kaplan, scenariu de Kaplan în coautoriat cu Lou Potter, documentar centrat pe 20 de mărturii (între care și cea a Nuriei Schoenberg Nono) privind tragediile trăite de generația silită să se expatrieze în anii opresiunii naziste; între naratori: Sabine Thomson, Arthur Cunningham, Rod Steiger.....

La același capitol al urmașilor lui Schönberg și, în același timp ai lui Luigi Nono, ar trebui notate și numele celor două fiice ale acestuia din urmă: Silvia și Serena – în același timp nepoatele marelui Arnold, ambele activând în lumea filmului italian.

3. Lawrence Adam (n. 1941, cunoscut și ca Larry) a urmat calea științelor exacte, ca profesor de matematică. În subsidiar, îi aflăm numele pe genericul a două producții cinematografice: deja citatul film de televiziune al lui Larry Weinstein: *My War Years: Arnold Schoenberg* (1992), la capitolul "mulțumiri speciale" și *C'è musica & musica* (1972) – pe o idee de Luciano Berio, regia Gianfranco Mingozzi – cu un interviu în serialul de televiziune mai sus menționat, alături de nume sonore: Luciano Berio, Karlheinz Stockhausen, Andrea Mascagni, Goffredo Petrassi, Olivier Messiaen, Darius Milhaud, John Cage, Gian Carlo Menotti.....

4. Rudolf Ronald (n. 1937) a urmat studii de Drept, devenind judecător. S-a căsătorit cu Barbara (n. Zeisl, 1940), fiica compozitorului Eric Zeisl (1905-1959); ca o paranteză, socrul său, etnic evreu, a avut un destin similar celui al lui Arnold Schönberg: născut la Viena, persecuțiile naziste l-au determinat să ia calea exilului american. S-a remarcat nu doar prin varietatea genurilor abordate sau prin compunerea uneia din primele partituri considerate majore ce rememorează victimele Holocaustului (*The Requiem Ebraico/Hebrew Requiem* - 1945) cât și prin faptul că s-a apropiat de cetatea filmului, între alte producții fiind (alături de George Bassman) autorul muzicii celebrei ecranizări *The Postman Always Rings Twice* (1946), regizat de Tay Garnett, având în distribuție pe Lana Turner și John Garfield.

Față de sora și fratele său care au rămas imortalizați pe peliculă, Rudolf Ronald nu apare în niciun documentar, dar situația sa este cu totul specială. Dintre cei patru copii ai cuplului Rudolf Ronald și Barbara Schoenberg, băiatul cel mare - Eric Randol (cunoscut ca Rony) - a devenit personaj de film... și așa... am ajuns - în fine! - la concretizarea acelei idei care mă urmărește de la vizionarea filmului *Woman in Gold*.

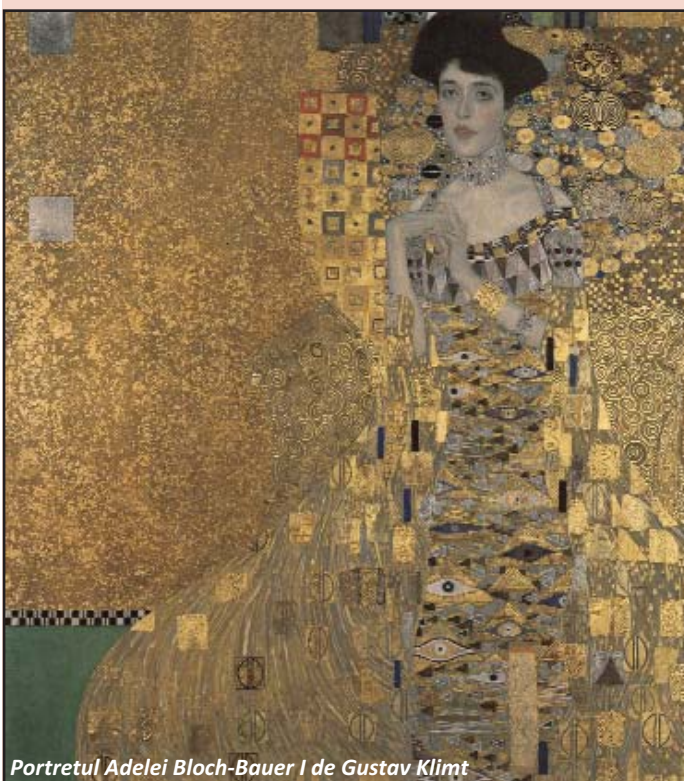
Pelicula a fost regizată de Simon Curtis (executive producer Harvey Weinstein), pe scenariul lui Alexi Kaye Campbell, după cartea semnată de scriitoarea și jurnalista Anne-Marie O'Connor: *The Lady in Gold, the Extraordinary Tale of Gustav Klimt's Masterpiece, Portrait of Adele Bloch-Bauer*. Distribuită de BBC Films, pelicula (109 minute, vorbită în limbile engleză și germană) a fost realizată în 2015, cu premieră la 9 februarie, în cadrul Galei speciale a celui ce-al 65-lea Festival al Filmului de la Berlin și cu premierele americană și engleză la 1 și, respectiv, 10 aprilie în același an; box office-ul a fost impresionant, depășind așteptările.

Subiectul filmului are la bază un caz real: revendicarea a cinci tablouri confiscate de către naziști și aflate în proprietatea guvernului austriac de către octogenara Maria Altman; evreică născută în Viena anului

1916 (sub numele Victoria Maria Bloch) și refugiată din cauza persecuțiilor naziste în Statele Unite, în 1945 aceasta primește cetățenia americană. Stabilită în apropiere de Los Angeles, în anul 2000 ia legătura cu tânărul avocat Randy Schoenberg pentru ceea ce va fi un proces de lungă durată: aproape 7 ani, proces încheiat cu recuperarea celor cinci picturi, între care și celebrul tablou al lui Klimt ce face trimitere la titlul filmului; pânza a fost achiziționată de Galeria de Artă din New York a lui Ronald Lauder la o licitație a Casei Christie's pe exorbitanta sumă de 135 milioane dolari, la acea dată cea mai mare sumă licitată și obținută pe un tablou. În film, rolul Mariei Altman la vârsta respectivă a fost jucat de Helen Mirren iar cel ce va deveni un avocat de succes - Randy Schoenberg - de Ryan Reynolds; în aceeași peliculă, Barbara Zeisl - soția lui Rudolf Ronald și mamă a lui Randy apare portretizată de cunoscuta actriță Frances Fisher.

Muzica filmului (18 cântece, 41 minute), semnată majoritar de Martin Phipps și Hans Zimmer (ocasional, semnăturile lui Deron Johnson, Justin Stanley, Roman Grinberg, Mark Warshawsky, Marcos D'Cruze, Dawid Kimberg, Anthony și Gaynor Sadler) nu face decât o singură referire la Schönberg: *Verklärte Nacht/Noapte transfigurată op. 4* și câte una la Ernst Bloch (momentul rugii) și Mozart ("Deh! Vieni alla finestra" din opera *Don Giovanni* - nunta), evocând în culori măiestre epoca și climatul cultural vienez...

Revenid la moștenirea muzicală schönbergiană și la memoria peliculei, de departe, sextetul de coarde monopartit *Verklärte Nacht op. 4* (1899), compus pe ideea poemului semnat de Richard Dehmel, reprezintă acea pagină la care au apelat cei mai mulți regizori de film (unii dintre aceștia și în postură de scenariști), între aceștia remarcându-se: Léonard Keigel (drama *Leviathan/ Dark Journey* - 1962, alb-negru, 98 minute, vorbit în franceză), Michael Haneke (drama *Drei Wege zum See* - 1976, color, 97 minute, vorbit în germană și prilejuind reîntâlnirea cu o pagină concertantă mozartiană), Marco Tullio Giordana (drama *Appuntamento a Liverpool* - 1988, color, 99 minute, vorbit în limbile italiană, engleză și spaniolă, cu "trene" simfonice mahleriene și wagneriene), Jean-Luc Goddard (drama *Nouvelle Vague* - 1990, color, 89 minute, vorbit în franceză, cu o spectaculoasă galerie de creatori ai "noului val", între care se detașează Hindemith, David Darling, Werner Pirchner, Dino Saluzzi ș. a.), Jean-Marie Poiré (*Les Anges gardiens* - 1995, color, 110 minute, vorbit în franceză, engleză, cantoneză și italiană și propunând între altele cunoscutul "marș nupțial" al lui Felix Mendelssohn), Claude Chabrol (comedia thriller *Rien ne va plus* - 1997, color, 101 minute, vorbit în limbile franceză, maghiară, italiană, germana elvețiană și latină, având "intarsiuri" sonore din opera *Tosca* de Puccini, dar și ecouri de jazz), Jean Périsse (drama *L'Occitanië/Le dernier amour de Chateaubriand* - 2006, color, 90 minute, vorbit în limba franceză și utilizând o partitură pianistică schubertiană dar și un Janacek), Xavier Dolan (thriller-ul *Tom à la ferme* - 2013, color, 102 minute, vorbit în franceză, având și o scurtă incursiune sonoră semnată Michel Legrand alături de alți autori), Christophe Honoré (drama fantezie *Métamorphoses* - 2014, color, 102 minute, vorbit în franceză - filmul în care climatul schönbergian se conjugă cu cel mozartian, ravelian ș. a.) sau creatorii de documentare: Dominique Delouche (scurtmetragele documentar *L'Adage* - 1964 (15 minute,

Portretul Adelei Bloch-Bauer I de Gustav Klimt

vorbit în franceză și prezentând secvențe de la una din repetițiile cu baletul *Giselle* de Adolphe Adam pe scena Operei Franceze cu Nina Vyroubova și Atilio Labis), Theo Anghelopoulos (documentarul *Lumière et compagnie* – 1995, alb-negru și color, 88 minute, vorbit în limbile franceză, engleză, daneză, norvegiană, suedeză, greacă, japoneză și mandarină, având o bogată coloană sonoră: Schumann, Schubert, Bizet, Johann Strauss ș. a.), Alessandro Comodin (scurtmetrajul documentar belgian *Jagdfeiber/La febre della caccia* – 2008, color, 21 minute, vorbit în franceză).....

La același capitol al excepționalei unicități dar, de această dată de altă factură, în sensul celor mai multe piese schönbergiene reunite pe aceeași coloană sonoră, remarcăm deja citatul titlu *My War Years: Arnold Schoenberg* – 1992, regizor și coscenarist Larry Weinstein (color, 83 minute, vorbit în limba germană); coloana sonoră a filmului este asigurată de fragmente din nouă lucrări schönbergiene (*Verklärte Nacht* op. 4, *Cvartetul de coarde nr. 2* op. 10, *Cinci piese pentru orchestră* op. 16, *Șase mici piese pentru pian* op. 19, *Pierrot Lunaire* op. 21, *Die einserne Brigade*, *Phantasy* op. 47, *Erwartung* op. 17 și *Gurrelieder*); li se adaugă pagini muzicale extrem de populare: *Vals Imperial* de Johann Strauss, *Ah, du lieber Augustin* și *Die Berliner Luft* din opereta *Frau Luna* de Paul Lincke.

Alte pelicule... alte fragmente schönbergiene: *Begleitmusik zu einer Lichtspielszene/Muzică de acompaniament pentru o scenă de film* op. 34 – în scurtmetrajul documentar omonim – 1981 (alb-negru și color, 17 minute, vorbit în germană pe text semnat de Arnold Schönberg și Bertold Brecht, regia Jean-Marie Straub) și documentarul *Lastauspaikka-Umschlagplatz* – 1998 (color, 48 minute, vorbit în finlandeză, regia Jarmo Jääskeläinen), *Simfonia de cameră nr. 1 în Mi major* op. 9 – în 3 dintre episoadele documentarului norvegian de televiziune *Rapport fra. Nr. 24* – 1994 și în documentarul *Claudio Abbado: Die Stille nach der Musik* – 1996 (color, stereo, 59 minute, vorbit în limba germană, cu muzică semnată între alții de Rossini, Schubert, Richard Strauss, Beethoven, Bruckner, regia Paul Smaczny), *Suita*

pentru pian op. 25 alături de *Șase miniaturi pentru pian* op. 19 – în drama biografică *Thirty Two Short Films About Glenn Gould* – 1993 (color, stereo, 98 minute, vorbit în franceză și engleză, cu o veritabilă explorare a marilor epoci creatoare: Bach, Beethoven, Wagner, Richard Strauss, Prokofiev, Scriabin, Hindemith...regia François Girard), *Variațiuni pentru orchestră* op. 31 – în documentarul *Degenerate Art* – 1993 (alb-negru și color, 60 minute, vorbit în engleză și germană, cu "accente" muzicale wagneriene și hindemithiene, regia David Grubin), *Moses und Aron* – în documentarul olandez *Mozes en Aaron* – 1995 (color, stereo, 47 minute, vorbit în olandeză, regia Agna Rudolph), *Pierrot Lunaire* op. 21 – dirijor Pierre Boulez (înregistrare *Deutsche Grammophon*) – în scurtmetrajul de televiziune *Eine Nacht. Ein Leben* – 2002 (color, stereo, 37 minute, regia Oliver Herrmann), *Trei piese pentru pian* op. 11 – într-unul din cele 138 episoade ale serialului TV de comedie *Brows Held High* – 2011, *Variațiuni pentru orchestră* op. 31 (alături de fragmente din actul III al operei *Parsifal* de Wagner, *Cvartetul nr. 7* op. 59 de Beethoven, *Pizzicato Polka* de Johann Strauss ș.a.) și în drama biografică *Antonia* – 2015 (color, 96 minute, limbile italiană și greaca veche), regia: Ferdinando Cito Filomarino (prezentând evenimente ale ultimului deceniu din viața scriitoarei Antonia Pozzi).....

După cum se observă, fie că este avută în vedere rememorarea traseelor unei vieți, ale unei generații sau a vicisitudinilor și opreliștilor care au traversat cea mai involburată perioadă a istoriei europene la miez de secol XX, fie că sunt utilizate mijloacele documentarului ori ale filmului artistic, muzica lui Arnold Schönberg, "conjugată" cu cea a altor mari nume ale istoriei muzicii, amprentată de colorit jazzistic ori de muzica ușoară a timpului, rămâne căutată pentru forța sa expresivă și capacitatea de evocare/recreare în sonor, pentru posteritate, a atmosferei unei epoci apuse... grație muzicii – o epocă neașteptat de colorată, seducător de vie, fremătătoare încă.....

Carmen STOIANOV

Chick Corea - o inimă spaniolă nu mai bate

În vremea neajunsurilor ucigătoare ale pandemiei, pe fanii de pretutindeni nu îi putea năpădi știre mai întristătoare decât urcarea la Ceruri, în fatidica zi de 9 februarie 2021, a lui **Chick Corea** – una dintre personalitățile emblematice ale muzicii contemporane!

Între numele de referință ale jazzului internațional care ne-au fost oaspeți – și pe care am avut onoarea să-i prezint pe scene festivaliere și de concert – publicul românesc a avut privilegiul de a-l aplauda de cinci ori, nemijlocit, pe notoriul pianist, compozitor și șef de formație Chick Corea: prezent pe scena Sălii Palatului la 6 aprilie 1993 cu un recital solo în contextul Festivalului „Camel Jazz Alive Summit”; apoi în 9 noiembrie 1998 în concert cu formula „Chick Corea & Origin” (liderul la pian, saxofonistul, flautistul și clarinetistul Steve Wilson, saxo-fonistul, flautistul, basclarinetistul Bob

Sheppard, Steve Davis la trombon, Avishai Cohen la contrabas, Jeff Ballard la baterie); în 26 octombrie 2008, la Bucharest Master of Jazz Festival în componența grupului „Five Peace Band” (cu ghitaristul John McLaughlin, cu saxofonistul Kenny Garrett, cu basistul Christian McBride, cu Vinnie Collaiuta - baterie, desigur cu Chick Corea - pian); la 24 octombrie 2009, tot sub genericul unei ediții Bucharest Master of Jazz Festival, renăscutul „Return To Forever” - la București doar în line up tip trio - Chick Corea, cu basistul Stanley Clarke și bateristul Lenny White; iar la 20 martie 2012 „Chick Corea & Gary Burton” producându-se într-un memorabil concert împletind sonorități de pian și vibrafon.

Armando Anthony Corea, cunoscut de fanii genului drept Chick Corea (născut la 12 iunie 1941 în Chelsea, Massachusetts, SUA), s-a apropiat de timpuriu de arta sunetelor, tatăl lui (trompetist, contrabasist, compozitor de

Mike Godoroja, Chick Corea (în mâini cu LP-uri Electrecord „Jazz Restitutio”), Johnny Răducanu, Garbis Dedeian

origine italiană) angajându-i un profesor (tot italian) cu care copilul, talent precoce, a studiat pianul clasic timp de 5 ani. Debutul în formația lui Phil Barboza, pe când avea 20 de ani, a însemnat pentru tânărul instrumentist un prim contact cu inflexiunile și mai ales ritmurile latino-americane, care i-au marcat definitiv felul de a simți și de a se exprima în jazz. La vârsta de 21 de ani a reușit să intre ca student la prestigiosul institut „Juilliard School of Music”. Anul 1966, în care l-a înlocuit la pian pe vibrafonistul Gary Burton în quartetul instrumental al celebrului saxofonist Stan Getz (înregistrând în acel an și primul album sub nume propriu, numit „Tones For Joan’s Bones”), a contat ca moment de început al ascensiunii vertiginose a lui Chick Corea pe treptele consacrării. Foarte activ la finele anilor '60, pianistul a mai înregistrat cu Stan Getz discul „Sweet Rain”, iar cu grupul propriu (care îi cuprindea pe Miroslav Vitous - bass, Roy Haynes - baterie), un LP memorabil al discografiei proprii, „Now He Sings Now He Sobs” (1968). La recomandarea bateristului Tony Williams, a devenit component al formației ilustrului trompetist Miles Davis, fapt ce i-a sporit cota notorietății. În 1970, după ce s-a despărțit de grupul lui Miles Davis, a întemeiat cu basistul Dave Holland și bateristul Barry Altschull, trio-ul

„Circle” (de menționat realizarea cu acest combo a apreciabilul album „A.R.C.”), în aceeași perioadă el dând la iveală primele înregistrări solo, precum cele reunite sub genericul „Piano Improvisations”, volumele 1 și 2. Dacă în răstimpul descris, Chick Corea promova jazz-ul modern și avangarda free, din anul 1972 asistăm la o sesizabilă schimbare de direcție stilistic-conceptuală. Prin fondarea în 1971 a grupului „Return To Forever” (cu saxofonistul flautist Joe Farrell, cu basistul Stanley Clarke, cu brazilienii Airto Moreira - baterie și Flora Purim - vocal, liderul însuși fiind interpret la pian electric), grup cu care a întreprins și un turneu triumfal în Japonia, muzicianul a început a cultiva asiduu jazzul „fusion” (sau jazz electric, jazz rock), ca și influențele latine (cea spaniolă, cea braziliană), îmbogățindu-și discografia cu o serie de albume de mare succes, între care „Light As A Feather”, „Hymn Of The Seventh Galaxy”, „Where Have I Known You Before”, „The Leprechaun” (în care apare și soția sa, Gayle Moran, ca vocalistă și ca autoare), „My Spanish Heart”, „The Mad Hatter”, „Secret Agent” „No Mistery” (N.B. - pentru acest disc i s-a atribuit un Premiu „Grammy” în 1975) și „Music Magic”.

Definitorii pentru realizările proprii din ultimele decenii ale veacului trecut rămân: formulele sale de duo, cu pianistii Herbie Hancock, Keith Jarrett, Friedrich Gulda, Nicolas Economou, cu vocalistul Bobby McFerrin, cu vibrafonistul Gary Burton (superbul album „Crystal Silence” - 1978), cu banjo-istul Bela Fleck, mai nou cu tânăra pianistă japoneză Hiromi Uehara; în trio-uri, ca și în quartete diverse (de amintit albumele „Three Quartets”, „Trio Music” - 1981); deosebit de apreciatele grupuri „Elektric Band” și „Akoustic Band” (ambele avându-i în secția ritmică pe basistul John Patitucci și pe bateristul Dave Weckl); sextetul instrumental numit „Origin”. Am apreciat în deceniul trecut un nou grup al neobositului artist, numit „The Vigil” cu care a evoluat în iulie 2013 pe podiumul Festivalului „Jazz de Vitoria - Gasteiz”.

Temperament vulcanic, mânăitor fără egal al claviaturilor / compozitor de o debordantă inventivitate, percuționist talentat, muzician cultivând o extinsă paletă expresivă - de la romantismul suav la tensiunile paroxistice - posesor al unei tehnici brilante, creator de fraze melodice frenetice, pregnante, de o strălucitoare originalitate, rafinat armonist, inspirat colorist în aranjamente, Chick Corea va persista pentru posteritate drept real nume cu majusculă al jazzului actual. Iată cifre sugestive întruchipând meritate recunoașteri valorice: înlănțuind albume, concerte, proiecte, Chick Corea a recoltat, din 65 nominalizări, nu mai puțin de 23 Premii Grammy, ultimul în 2019!

Florian LUNGU

Rika Zarái și frumosul său "accent de sabra"

Cu două zile înainte de Crăciunul 2020, talentata și populara cântăreață franco -israeliană Rika Zarái ne-a părăsit pentru totdeauna, la vârsta de 82 de ani.

"Cea care a cântat Israelul și Ierusalimul cu pasiune și dăruire și a cucerit inimile francezilor cu frumosul său accent de sabra, a murit!" - nota Ambasada Israelului în Franța, prin intermediul unui mesaj publicat pe Twitter. "S-a stins una dintre cele mai frumoase voci israeliene care au cântat în limba franceză. Condoleanțe soțului său JP Magnier".

Cel de-al doilea mariaj al Rikái Zarái, cu Jean Pierre Magnier a durat mai bine de jumătate de veac; povestea lor

de iubire a început în anii '60 atunci când interpreta a urcat în premieră pe scena Sălii "Olympia" din Paris, cântând în deschiderea concertului lui Jacques Brel. Jean Pierre Magnier făcea parte din orchestră și s-a îndrăgostit pe loc de frumoasa solistă. Avea să devină nu doar soțul, ci și șeful orchestrei sale, managerul și producătorul acesteia. Tot atunci au plecat împreună în primul mare turneu european, avându-l cap de afiș pe Gilbert Bécaud.

Rita a avut o fiică, Yaël, născută în septembrie 1959, din prima căsătorie, cu Yohanan Zarái, al cărui nume și l-a păstrat. Acesta a murit pe 31 decembrie 2016; cei doi s-au cunoscut în 1955, în Israel, atunci când Rika își făcea serviciul militar și debutase ca solistă.

Rika Gozman s-a născut la Ierusalim pe 19 februarie 1938 într-o familie de coloniști evrei, mama fiind de origine poloneză, iar tatăl de origine rusă. A fost un copil studios și

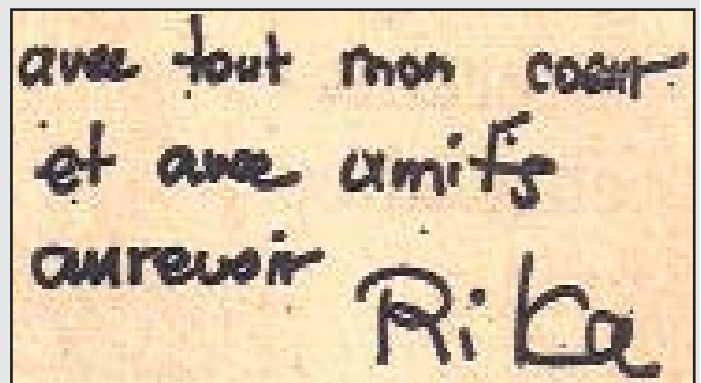
muncitor, cu certe înclinații către muzică; la numai 7 ani începe să ia lecții de pian, iar la 17 ani câștigă Premiul I la un concurs de pian, organizat de Conservatorul de Muzică din Ierusalim. Tot atunci a fost înrolată (în Israel, serviciul militar este obligatoriu și pentru femei) și la regimentul unde se afla s-a pus în scenă un music-hall, "Cinque sur Cinque" - "Cinci pe cinci", compus de Aharon Megged. Era povestea a cinci soldați care se îndrăgostesc de cinci fete frumoase. A avut un așa de mare succes, încât li s-a permis să prezinte spectacolul și civililor, la Teatrul Ohel. Întâmplarea a făcut ca interpreta rolului principal să fie trimisă într-o misiune, iar Rika Gozman, care cunoștea partitura și spectacolul, îi ia locul. Avea doar 19 ani și încă de la prima repetiție devenise o revelație. Tot atunci l-a cunoscut pe primul soț, Yochanan Zarái, care era textierul spectacolului.

La 20 de pleacă să cucerească Parisul. Vorbea curent cinci limbi străine, avea talent și simțea că succesul nu este departe, dar că trebuie căutat. Începuse să cânte în ebraică, în cafenele teatrelor, melodii ale compozitorilor francezi. Un impresar a auzit-o și i-a propus să meargă în Franța, la Paris pentru a o prezenta celebrului proprietar și manager al "Olympia", Bruno Coquatrix. Nu a reușit să îl impresioneze - acesta a sfătuit-o să revină atunci când va stăpâni foarte bine limba franceză, dar a hotărât să rămână în Paris, vânzându-și biletul de întoarcere. Se despărțise de soțul său și pentru ea a urmat o perioadă foarte grea, fiind nevoită să aibă grijă și de fiica sa.

Avea să îl cunoască pe Eddie Barclay, unul dintre cei mai valoroși producători și impresari francezi, care îi lansase pe Jacques Brel, Dalida și Charles Aznavour.

Primele sale single-uri lansate în 1960, "L'Olivier" și "Hava Naguila", au adus-o pe Rika în centrul atenției și au propulsat-o pe celebre scene pariziene și europene. A urmat în 1965 succesul primului album "Les Années Bel Air", care a inclus numeroase hit-uri. De-a lungul carierei, Rika Zarái a lansat 15 albume, 3 albume live, 25 de compilații și 36 de single-uri și a fost distinsă cu cinci Discuri de Aur pentru vânzări record.

Adevăratul succes l-a cunoscut însă în anii '60 - '70, datorită șlagărelor pe care le-a lansat, "Casatchock", "Hava Nagila", "Sans chemise, sans pantalon", "Prague", "Le

temps", "Parce que je t'aime", "Alors je chante" (versiunea franceză a cântecului "Vivo Cantando") sau "Tournez manèges".

În 1963 a înregistrat „Tournez manèges” fiind filmată de celebrul regizor Claude Lelouch într-un tonomat care asociază imaginea cu sunetul, iar un an mai târziu, împreună cu Charles Aznavour, lansa piesele "Le Temps" ("Vremea") și "Et pourtant.." ("Și totuși...").

Recital la "Cerbul de Aur" 1968

Pe 5 martie 1968 se auzeau în incinta Teatrului Dramatic din Brașov primele acorduri muzicale ale Festivalului Internațional de Muzică Ușoară "Cerbul de Aur", care avea să ajungă celebru în toată lumea, mai ales datorită vedetelor care au participat și chiar s-au lansat aici.

Rika Zarái a fost invitată să susțină un recital cu piese de dragoste și melodii din folclorul francez și israelian. "Muzica este pentru mine sensul vieții" - mărturisea ea atunci într-un interviu acordat publicației "Scânteia tineretului". "Sunt pentru poezia în muzică, pentru ca oamenii să primească mesajul în suflet, nu în... urechi. Eu îi admir pe cântăreții care spun într-adevăr ceva, care... rup cântecul din <<ventre>>, așa cum spunem noi și așa cum sunt Jacques Brel și Georges Brassens".

În toamna aceluiași an, cântăreața a revenit în România, la București, unde a susținut un concert la Sala Palatului alături de Orchestra sa alcătuită din trompetistul Tony Canal, pianistul și organistul Henry David și soțul său, bateristul Jean Pierre Magnier, care s-a ocupat și de

organizare, regie, sunet și lumini. "Muzica a devenit pentru mine o meserie, normal, dar în același timp este marea mea pasiune. Vreau să unesc arta cu viața" - declara pentru publicația "Magazin". "Îmi doresc ca publicul să respire într-o deplină armonie cu mine, să-l simt vibrând la un cântec trist, să-l aud râzând la unul vesel"

"Viața fără cuvinte, nu este viață!" - Rika Zarái

Paralizată în urma unui atac vascular cerebral survenit pe 3 iunie 2008, Rika Zarái s-a vindecat și cu ajutorul medicinei naturiste, ale cărei binefaceri le descoperise în anii '80. Cartea sa, "Medicina mea naturală" lansată în 1985, în care sunt prezentate principiile unui stil

de viață sănătos și ale unui trai echilibrat, ca o "inițiere în gastronomia sănătății și a igienei vieții", a fost lansată cu succes și în România anilor 2000. Încă din tinerețe ea descoperise beneficiile yoga, fiind o practicantă a acestui hobby despre care spunea că este "ceva divin". Deși cărțile sale s-au vândut în milioane de exemplare, opiniile despre binefacerile produselor naturiste în lupta împotriva cancerului și a maladiei SIDA i-au atras numeroase critici din partea medicilor și a farmaciștilor. Datorită succesului reputat, vedeta a început să-și vândă plantele medicinale și produsele naturiste în supermarket-uri, fapt contestat vehement de Consiliul Ordinul Farmaciștilor din Franța. Pe 10 ianuarie 1989 s-a trezit inculpată și acuzată de practică ilegală a profesiei de farmacist, procesul s-a soldat cu niște concedieri, dar mediatizarea i-a afectat serios imaginea.

A urmat o lungă perioadă de...tăcere și abia în anul 2000 a lansat un album cu piesele cele mai cunoscute. De-a lungul timpului, vedeta a lansat șapte cărți, ultima, în 2006, fiind cartea sa de memorii, "L'espérance a toujours raison".

La începutul lui 2008, Rika Zarái a aniversat 50 de ani de carieră prin lansarea albumului "Quand les hommes", alături de duetul Georges Brassens - Yves Duteil. Pe 3 iulie devine victima AVC-ului care a ținut-o pe marea vedetă într-un scaun cu rotile și i-a cauzat deficiențe de vorbire. Conștientă și susținută de soțul său, de la bun început Rika nu a precupețit niciun efort și și-a canalizat toată energia în ședințele zilnice, epuizante, cu fizioterapeuți, logopezi, specialiști în nutriție și în medicină naturistă, în binefacerile căreia a crezut tot timpul. "Rika este atât de motivată, încât trebuie să o obligăm să se oprească pentru a se odihni. Pur și simplu vrea să iasă cât mai repede, din nou, la lumină" - spunea JP Magnier. Abia după cinci ani de terapie a reușit să își revină și să lanseze un dublu album, "Antologie 1960 - 1982,, care a evidențiat încă odată cariera sa fabuloasă de-a lungul căreia a vândut aproape 30 de milioane de discuri.

Într-un interviu acordat "France Dimanche", în noiembrie 2019, Rika Zarái mărturisea despre soțul său: "Suntem împreună de peste cincizeci de ani și fiecare an a fost mai frumos decât celălalt. Doar pentru că ne iubim și ne-am acceptat reciproc, așa cum suntem. Atunci când nu puteam vorbi, Jean Pierre îmi spunea: <<Abia aștept să îți cer să taci!>>, pentru că eram o mare vorbăreață. Dar, viața fără cuvinte nu este viață!".

Puțini sunt aceia care știu că interpreta a fost pe 9 noiembrie 1969 victima și a unui grav accident de circulație; a stat șase zile în comă și timp de opt luni a rămas imobilizată la pat, fiind aproape complet "îmbrăcată" în gips. În ciuda unui prognostic rezervat, cu șanse minime de scăpare și sub spectrul amenințării că nu va mai merge niciodată, Rika și-a revenit complet după trei ani. A fost ajutată și de bunul său prieten, Raymond Dextreit, adept al medicinei naturiste. Atunci a compus "Balapapa", una dintre piesele sale de mare succes, optimistă, cu versuri amuzante. A revenit în studio, unde a înregistrat ale hit-uri, precum "Tante Agathe", "Ma Poupée de France", dar și celebra "Sans chemise, sans pantalon".

În februarie 2020 Rika Zarái a fost invitată la Folies-Bergères din Paris, în cadrul show-ului intitulat "Nuit de la Déprime", ultima sa apariție, din păcate. Aflată într-un scaun rulant, marea artistă a cântat piesa "Prague", fiind ovaționată minute în șir de spectatori.

Oana GEORGESCU

Adio, Luminița Constantinescu!

Nu îmi este ușor să scriu despre oamenii pe care i-am cunoscut și cu care am colaborat. Obişnuința ne face să credem că vor fi, dacă nu întotdeauna, măcar cât mai mult în faldurile vieții noastre...

Pe Luminița Constantinescu o știam de zeci de ani și am colaborat mult în ultimii, fiind unul dintre pilonii Revistei Muzicale Radio, pe profilul criticii muzicale dedicate artei lirice. La fel ca toți cei care au scris acolo, totul a fost benevol. A făcut-o cu bucurie, plăcere și fără nicio urmă de mercantilism.

Pasiunea pentru muzică și dedicația totală pentru ARTA LIRICĂ - cred că au caracterizat-o.

Da, Luminița a fost un om pasionat și dedicat operei, în RADIO sau TVR. Văd atâtea comentarii scrise de soliștii noștri... cum și când i-a ajutat pe fiecare... știu că sunt mult mai multe, mulți nu pot să scrie, pentru că...

E greu să scrii despre cei pe care i-ai cunoscut și au făcut parte din universul profesiei tale.

Luminița a făcut parte din generația dedicată o viață întreagă unei singure profesii și unei singure instituții. I-a fost suficientă OPERA.

Un singur element a depășit această pasiune: FAMILIA. Și-a iubit soțul, fiul, nora și nepoata cu ardoare. Iar lumina din ochii săi, când vorbea despre ei, era iubire pură.

Știu că a suferit mult în ultimii ani, ca s-a luptat crunt cu o boală neiertătoare. A făcut-o demn, cu aceeași prestață a soliștilor pe care i-a promovat.

Drum lin, Luminița, și mulțumesc!

Sorina GOIA

Albumul cu amintiri

• Anton Șuteu a reprezentat una din personalitățile de mare complexitate ale muzicii românești, evidențiindu-și talentul în multiple forme. N-a lansat multe discuri, dar fiecare din ele era o mică bijuterie. Imaginea alăturată a fost

surprinsă la magazinul Muzica, la lansarea unui album instrumental de mare profunzime, cu un "laudatio" aparținând chiar președintelui UCMR, compozitorul Adrian Iorgulescu.

• Anul acesta trebuia să aibă loc în luna mai la Brăila, orașul natal al compozitorului, a 16-a ediție a Festivalului internațional de muzică ușoară "George Grigoriu". Iată însă

că pandemia, coroborată cu dureroasa dispariție a directoarei manifestării, Maria Pușcaci, a dus la amânarea sine die a evenimentului, pentru prima oară întrerupt de la înființare. Festivalul s-a născut și s-a menținut grație, firește, eforturilor oficialităților locale, dar și pasiunii depuse de fiica lui George Grigoriu, textiera Andreea Andrei, și de soțul ei, binecunoscutul muzician Ionel Tudor, aflat de fiecare dată pe scenă în fruntea valoroasei sale orchestre. Fotografia alăturată marchează parcă predarea de ștafetă între socru și ginere, semnând pe două partituri... (O.U.)

Alexandru Pscheidt, "Doctorul" de piane

Este unul dintre cei mai experimentați și respectați acordori români de piane, cu o carieră remarcabilă în domeniu, începută la sfârșitul anilor '60 la Fabrica de Instrumente Muzicale "Doina" de pe strada Uranus. "Am început de copil studiul viorii la Școala de Muzică" – ne mărturisea Alexandru Pscheidt, acum în vârstă de 75 de ani. "Nu am excelat și, la vremea aceea, dacă nu erai perfect, nu aveai nicio șansă de afirmare. Erau două licee de muzică, iar concurența era foarte mare. Aveam însă în familie un unchi care era lutier; construia viori, violoncele, contrabasuri, iar mie mi se părea foarte interesant ceea ce făcea. Petreceam mult timp în atelierul său și la un moment dat m-a întrebat dacă nu mi-ar plăcea să trec și eu de cealaltă parte a baricadei și să învăț totul despre piane".

Tânărul Alexandru s-a gândit că ar putea avea o meserie cu totul specială, că ar putea să descifreze și să stăpânească tainele construcției pianelor, să învețe să le întrețină, să le acordeze și să le regleze. În acea perioadă tocmai se deschisese Fabrica de Instrumente Muzicale "Doina", așa că a fost angajat pe loc. "Nu era o fabrică mare, iar producția de instrumente era redusă. Eu eram ucenic. Am început să iau lecții de la meseriași, oameni în vârstă care lucraseră la patron. Toate atelierelor fuseseră desființate, așa că se strânseseră acolo. Din păcate, România nu avea tradiție în construcția de instrumente muzicale, mai ales în cea de piane". După câțiva ani i s-a oferit ocazia să lucreze la Conservatorul de Muzică "Ciprian Porumbescu". Era 1970, iar Alexandru Pscheidt devenise oficial acordor de

Fiind de origine germană, Alexandru Pscheidt a făcut din nou cerere să plece în Germania pentru a-și vizita rudele. Prima dată cererea îi fusese respinsă pentru că nu prezenta garanții. De data aceasta era căsătorit și avea deja trei copii, unul dintre băieți abia născut. "Reușisem să îmi cumpăr și o casă micuță, modestă, vis-à-vis de cimitirul Bellu, în fostul cartier CFR din zona Pieptănari. Era zonă demolabilă, toată lumea zicea că sunt nebun să îmi iau casă tocmai acolo; rândurile de blocuri nou construite erau foarte aproape de strada mea, dar eu voiam să am casă cu curte. Visam să îmi construiesc un atelier în care să lucrez, dar nu am primit aprobare pentru așa ceva. Și totuși, deși câștigam bine (devenisem cunoscut și aveam de lucru), am hotărât să plec definitiv din țară. Era în 1980, dar intuiam că situația se înrăutățește și că nimic nu va mai fi la fel. Am primit aprobarea să plec, fără ca nimeni să se gândească la faptul că nu voi mai reveni".

Alexandru Pscheidt a plecat cu trenul spre Germania și a ajuns la 5 dimineața la Frankfurt. Până la graniță a fost însoțit în compartiment de un... tovarăș pe care îl cunoștea și îl salutau toți controlorii. Au discutat tot drumul, l-a tras de limbă, dar nu a reușit să afle gândurile și intențiile lui Alexandru, care avea viză pentru numai o lună. "Dacă aș fi fost controlat la sânge de vameși și dacă mi-ar fi găsit trusa în care se aflau cheia de acordaj, o șurubelniță și un briceag, nu știu ce s-ar fi întâmplat!... Un cunosător și-ar fi dat seama că puteam lucra oriunde cu aceste scule".

Odată ajuns în Germania, a început demersurile pentru a se stabili definitiv în țară; după un an și jumătate a reușit să își aducă soția și pe cei trei copii. "Soția era casnică, nu era angajată, iar statul român nu avea mare lucru de câștigat de pe urma mea" - spune domnul

piane. Pe atunci, la Conservator erau 120 de piane și patru acordori tineri. Acum sunt 200 de piane și un singur acordor...

"Eu venisem din fabrică și practic mă calificasem la locul de muncă. Știam să reglez, să montez, să acordez un pian, cunoșteam aproape toate etapele de construcție...". Seriozitatea, talentul, profesionalismul i-au oferit șansa de a colabora la vremea aceea și cu Filarmonica "George Enescu", Orchestra Radiodifuziunii Române și Casa de Discuri "Electrecord". Totul a mers foarte bine până în 1977... "După Cutremur, parcă totul a început să se ducă în

Pscheidt. "Plus că le rămânea casa cu tot ce aveam în ea. Am avut noroc, pentru că alții așteptau 5 - 6 ani până când reușeau să își reunească familia".

S-a stabilit mai întâi la Düsseldorf; s-a prezentat însă la celebra firmă Steinway & Sons din Hamburg cu scrisoarea de recomandare de la directorul Institutului Goethe din București. "Scria că sunt cel mai bun acordor de pian din Capitală și că mă recomandă cu mare căldură în

caz că vreau să vizitez fabrica. Era singura dovadă ca sunt de meserie, dar inspectorul general de calitate m-a întrebat ce știu să fac. I-am înșirat toate fazele de construcție ale unui pian, iar el mi-a spus că nu au nevoie de așa ceva, ci doar de un acordor. M-a întrebat dacă vreau să dau o probă. M-a condus într-o cabină specială de acordaj și mi-a dat un pian... mediu, adică nici nou, nici finisat. M-am chinuit să îl fac să sune perfect, dar era imposibil în acea fază a construcției. După o oră și jumătate am reușit să scot maximum din acel pian, la care mai trebuia lucrat; acest lucru era binecunoscut, mi s-a dat dreptate, iar munca mi-a fost apreciată. Mi s-a spus că imediat ce am actele în regulă mă poate angaja. După o lună de la acel test am început să lucrez la celebra firmă din Hamburg, unde mi s-a oferit posibilitatea să locuiesc în casa de oaspeți, unde plăteam o chirie simbolică. Era în 1981. Mai târziu, atunci când a venit și familia, mi s-a oferit un apartament cu cinci camere și, dacă nu mi-ar fi ajuns banii, m-ar fi subvenționat statul german. Am fost foarte bine primit de colegi, eram tare mândru că lucream acolo, mă simțeam liber, aveam siguranță. Firma era americană, avea greutate în relația cu statul german și, chiar dacă nu era de lucru, nimeni nu era dat afară; în cel mai rău caz, lucream câte două zile, alte trei zile stăteam acasă și eram plătiți cu 80% din salariu".

Alexandru Pscheidt avea să își dovedească profesionalismul și talentul și în domeniul altor operații de reglaje, acordaje și de acustică. "Trebuie să ai capacitatea de a aduce cele 240 corzi în anumite combinații, care să aibă sunetul dorit de pianist. Pentru asta este nevoie de simț tehnic, auz foarte bun și răbdare, toate la superlativ. Lucrătorul german era calificat doar pentru o fază a lucrării, dar eu cunoșteam toate fazele de întreținere ale pianului și mă descurcam foarte bine. Am rămas în Hamburg, la fabrica Steinway, 26 de ani".

În anul 2007, un telefon din partea directorului artistic al Filarmonicii "George Enescu", regretatul Nicolae Licareț, îl determină pe Alexandru Pscheidt să se întoarcă

definitiv în țară. Dan Grigore și Mihai Ungureanu (directorul artistic al Filarmonicii "Oltenia" din Craiova), urmau să susțină un concert la două pianе care trebuiau acordate și puse la punct. "Acolo erau două pianе în inventar, dar trebuiau să fie funcționale și să sune... Am ajuns la Craiova, m-am apucat de treabă, iar în cinci zile am reușit să le pun la punct, concertul s-a ținut, a fost un succes, iar domnul Licareț m-a rugat ca înainte să mă întorc în Germania să mă opresc și la București, să vin la Ateneu și să văd pianul de acolo... Mai aveam patru ani până să ies la pensie, dar, după un consiliu de familie, am hotărât să mă întorc împreună cu soția în țară. Copiii erau deja la casele lor: fata, Daiana, se stabilise în SUA, în Florida, cei doi băieți, Robert și Laurențiu, aveau familiile lor, în Germania. Avem șase nepoți. Cu toții s-au bucurat că vor avea unde veni aici, la București, unde, împreună cu soția, am renovat casa în care locuim, avem o viață liniștită, o situație stabilă, iar eu sunt încă solicitat și colaborez permanent cu Filarmonica <<George Enescu>> și cu Opera Națională din București. Din păcate, pandemia ne-a ținut departe unii de alții; eu nu mai pot zbura, căci am un stimulator cardiac, ei nu mai pot călători, dar sperăm că totul va reintra în normal".

Alexandru Pscheidt este și la ora actuală solicitat pretutindeni, în București și în țară, și este mândru de faptul că un hobby i-a devenit meserie, pasiune și sursă de existență. O face cu mare plăcere, la orice oră din zi și din noapte, oriunde. Din păcate astăzi sunt numai doi specialiști care îi calcă pe urme. Unul la București și altul la Suceava. "Este o meserie dificilă, tinerii nu mai au răbdare,

au nevoie de pregătire, de simț artistic, dedicație și ureche muzicală foarte bună. Eu am prins alte vremuri, altă educație; am lucrat cu mari pianști care mă solicitau doar pe mine pentru că eu știu toate operațiile, acordajul, partea de mecanică... Îmi place să ascult muzică și mai ales concertele de pian; mă interesează cum sună pianul dintr-o anumită sală de concerte a lumii, îmi place să ascult un pianist, să încerc să îi intuiesc preferințele, obișnuința de a cânta și, de multe ori, am avut ocazia ca eu să îi pregătesc pianul, mai ales la Festivalul <<George Enescu>>. Cele mai importante lucruri din viața mea au fost și sunt familia și legăturile mele permanente cu muzica, la toate nivelurile; și am marea șansă ca, spre deosebire de colegii mei de generație care au ieșit la pensie, să mai lucrez!".

Text și foto: **Oana GEORGESCU**

“Clubul sentimental”

După cum se știe (de fapt puțini mai cunosc, anii au trecut, iar TVR își neglijează cu sârg propria istorie), festivalul internațional “Cerbul de aur” a fost lansat în 1968 și a mai avut trei ediții până în 1971. Avea loc în luna martie, la Teatrul dramatic “Sică Alexandrescu” din Brașov, într-o ambianță elegantă, deși firește mai intimistă decât edițiile de după 1990, desfășurate în aer liber în Piața

Finaliștii ediției din 1970 a “Cerbului de aur”

Sfatului, dar cu acompaniament orchestral integral (dirijori: Sile Dinicu, Richard Oschanitzky, Alexandru Imre, Gelu Solomonescu). Director al festivalului și în bună măsură inițiator era legendarul Tudor Vornicu. Cu alura sa impozantă și glasul tunător, el domina holul hotelului “Carpați” (Aro), unde se afla comandamentul manifestării. Îmi amintesc episodul când, în 1969, i-a confiscat buletinul lui Cornel Chiriac, aflat puțin “în formă” și ca de obicei revendicativ, dar efectiv nu-i păsa, fiindcă peste puțină vreme avea să rămână în Occident. Alături de Vornicu se aflau, la organizare, la aceste prime ediții Dinu Săraru, Radu Anagnoste, Paul Urmuzescu, plus echipa de mari profesioniști neegalați până în ziua de azi: Richard Oschanitzky, Florin Bogardo, Jolt Kerestely, arh. Theodora Dinulescu, Armand Crintea, Valeriu Lazarov, prezentatorii formidabili, precum și măestrul de la imagine, lumini, costume. La ediția 1968 regia a fost semnată de Valeriu Lazarov, scenografia de Armand Crintea și Theodora Dinulescu, ambii arhitecți de meserie, iar responsabili cu imaginea – George Grigorescu, George Dulgheru, Constantin Voitișchi, Ilie Șerbănescu. Orchestra de estradă a Radioteleviziunii Române (cu suplimenți din orchestra de studio Radio) a fost dirijată de Sile Dinicu, Richard Oschanitzky și Alexandru Imre (care era atunci dirijorul orchestrei casei de discuri Electrecord). Laureatii acestei ediții cu adevărat istorice au fost Jacques Hustin, Belgia (Cerbul de aur), Josef Laufer, Cehoslovacia (Argint), Kalinka, Belgia (Bronz), Margareta Pâslaru (România), Marion Rung (Finlanda), Urszula Sipinska (Polonia) – toate trei Mențiuni, Roddy McNeil (Scoția) – Popularitate, Iordanka Hristova

(Bulgaria) – Premiul municipalității Brașov. Țara noastră a mai fost reprezentată la acea primă ediție de Anca Agemolu și Dan Spătaru, acesta din urmă ignorat total ulterior, de organizatori, în ciuda popularității uriașe. Cum Vornicu fusese mulți ani corespondent Agerpres la Paris (inițial fusese cronicar sportiv), bună parte din vedete venea din Hexagon, ceea ce din păcate nu s-a mai întâmplat ulterior, iar unul din prezentatori (Stela Popescu, Andrei Magheru) vorbea în franceză. Astăzi același lucru se cam petrece în engleză (mai puțin la ultimele ediții, probabil cineva și-a dat seama de ridicolul situației), dar înafară de membrii juriului, aflați în sală cu fișele oricum în față, pentru cine scâlămbăiala aceasta inutilă? Nici un post străin de televiziune nu prelua festivalul, iar dacă totuși difuza prestația concurentului din țara respectivă, o făcea fără prezentare... Cert este că din punct de vedere al cotei de valoare și popularitate la momentul respectiv, vedetele de la acele prime patru ediții s-au situat de cele mai multe ori peste ce ni s-a propus după 1990, fiind vorba de artiști extraordinari, pe care-i știam doar de la radio. Iată, în 1968 au susținut recitaluri Caterina Caselli, Hugues Aufray, Rika Zaraï, Bobby Solo, Amália Rodrigues, Rita Pavone, Leny Escudéro, Pia Colombo, Jean-Claude Pascal, Rex Gildo, Los Machucambos, Edita Pieha, Radmila Karaklaici, Maria Mișeva – așadar doar aceste trei ultime soliste veneau din Est (URSS,

Iugoslavia, Bulgaria), restul erau staruri occidentale. De la noi au susținut atunci recitaluri Gică Petrescu și Constantin Drăghici. Parcurgând această listă impresionantă, nu ne vine să credem că toți au fost la doar o singură ediție, chiar dacă festivalul dura 5-6 zile! În acel an eram un puști colaborator la “Scânteia tineretului” și convinsesem conducerea, dată fiind importanța evenimentului, să merg la aeroportul Băneasa (cel de la Otopeni nu exista încă) și să fac interviuri-blitz cu participanții (care de acolo erau

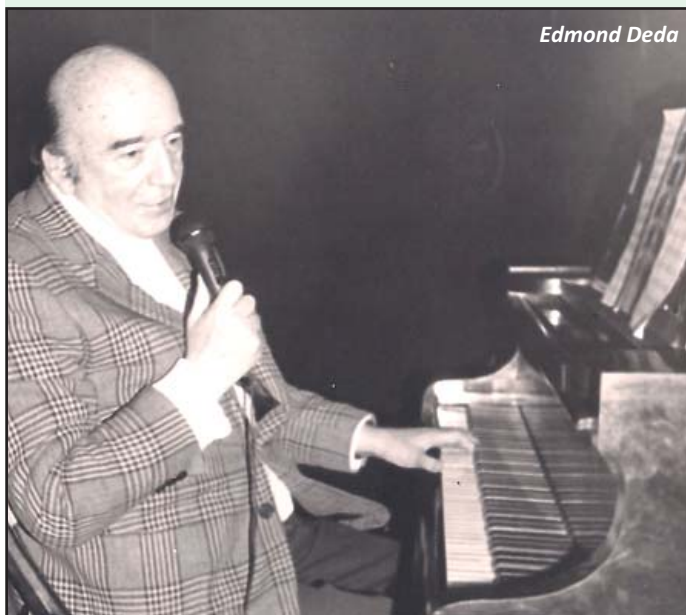

Mădălina Manole, Cornel și Mirela Fugaru, O. Ursulescu

preluați de Mercedesurile negre ale ONT Carpați și transportați la Brașov, prilej de a admira ceva din frumoasele noastre peisaje). Îi abordam cu tupeul vârstei, fotoreporterii Relu Cioboată sau Gheorghe Cucu imortalizau momentul, fugeam la redacție, unde dictam textele dactilografelor, iar a doua zi apărea, în

avanpremieră, o întreagă pagină "Actualitatea pentru tineret". Din 1969 am devenit "trimis special", așa încât am ajuns și eu în miezul acțiunii, la Brașov, la acea ediție venind în postură de vedete Cliff Richard, Barbara, Margareta Pâslaru, Gigliola Cinquetti (avea să revină după cinci decenii, în juriu și cu recital), Tereza Kesovija (cu soțul său, Miro Ungar), Udo Jürgens, Juliette Gréco, Waldemar Matuška, Ghiuli Cioheli, Frankie Avalon, Mie Nakao. În 1969, spre bucuria noastră, a triumfat Luminița Dobrescu, încadrată pe podium de Hanja Pazeltova (Cehoslovacia) și de Conny Vink (Olanda). Palmareșul a fost completat de Jacqueline Midinette (Elveția) - Premiul de popularitate, János Kóos (Ungaria) - Premiul Uniunii Compozitorilor, Dagmar Frederic (RDG) și Maia Rozova (URSS) - ambele premiul tinereții, Frida Boccara (Franța) - Mențiune și Premiul Criticii, Roy Black (RFG) - Premiul special al juriului (deși era deja o vedetă!), Mihaela Mihai și Anda Călugăreanu - Mențiuni. În 1969 regia a fost semnată de Alexandru Bocăneț și Valeriu Lazarov (el avea să plece din țară la scurt timp), scenografia de Theodora Dinulescu și Virgil Luscov, operator-șef a fost același George Grigorescu, iar orchestra de estradă a Radioteleviziunii a fost dirijată de Sile Dinicu și de Gelu Solomonescu (acesta din urmă dirija la Teatrul satiric-muzical "Constantin Tănase"). Din juriul prezidat de Ioan Grigorescu (cu funcție de conducere la RTV) a făcut parte și George Sbârcea. Și la următoarele ediții (ultimele ante-decembriste) am fost regalați cu alte întâlniri muzicale de excepție, la care nici n-am fi visat. Astfel, în 1970 au susținut recitaluri, în afară de Luminița Dobrescu, Mihaela Mihai și Anda Călugăreanu, Joséphine

Baker, Ewa Demarczyk, Raphael, Nicoletta, Marie Lafôret, Mirta și Raul (Cuba). La această a treia ediție aurul a fost cucerit de Thérèse Steinmetz (Olanda), pe treapta a doua situându-se la egalitate Angela Similea și Lize Marke (Belgia), bronzul revenindu-i Pașei Hristova din Bulgaria, care avea să piară după câțiva ani într-un accident aviatic. Premiul Criticii i-a fost acordat lui Claude Colas (Monaco), Premiul Uniunii Compozitorilor i-a revenit solistei Julie Saget (Franța), "Popularitatea" pe drept lui Joe Dolan ("Make Me An Island" era deja hit internațional), Lilian Harriet (Norvegia) a primit Premiul municipalității Brașov, iar Doina Spătaru (celălalt reprezentant al nostru a fost Dorin Anastasiu) și Bernadette au cucerit Mențiuni. Iar în

1971 alte recitaluri entuziasmante, de parcă am fi știut că festivalul va fi reluat abia în 1992: Dalida, Sergio Endrigo, Charles Trenet, Enrico Macias, Alain Barrière, Lola Jovanovic, O. C. Smith, Massiel, Thérèse Steinmetz, Eva Pilarová, alături de o redutabilă echipă din țara noastră: Doina Badea, Angela Similea, Doina Spătaru. Juriul a fost prezidat ca de obicei de o persoană din conducerea RTV, Valeriu Râpeanu fiind și președintele comitetului de organizare (chiar dacă Tudor Vornicu era eminența din umbră...) și a acordat Cerbul de aur solistei Ann Louise Hanson din Suedia, deși Helena Vondráčková din Cehoslovacia (Argint) l-ar fi meritat mai mult, dovadă și cariera ei internațională ulterioară. Bronzul a fost împărțit

de Corina Chiriac și Lili Castel (Belgia), fiind evident că la aceste prime patru ediții interpreții din Belgia și Olanda au fost o forță, cucerind o sumedenie de distincții. Noi la altceva nu aveam cum să mai sperăm, celelalte două reprezentante ale României (totuși, cine le-o fi ales?), Cătălina Marinescu și Ruxandra Ghiță, de care, normal, n-a mai auzit nimeni de atunci, neavând cum emite pretenții. Orchestra a fost dirijată de Sile Dinicu, pregătirea concurenților români - Jean Bănescu de la Opera Română (totuși muzica ușoară este altceva...), regizor fiind Alexandru Bocăneț. Am făcut interviuri, am publicat cronici și am rămas în relații de prietenie și corespondență cu mulți dintre ei: Julio Iglesias (care m-a invitat după 35 de ani să-i prezint concertul de la București), Frida Boccara (mare cântăreață; tragic, s-a sinucis, ca și Dalida), Jacques Hustin, Caterina Caselli, Amália Rodrigues, Gigliola Cinquetti, Rika Zaraï, Helena Vondráčková, Eliane Dambre, Dova, Koncz Zsuzsa, János Kóos... Că juriile erau și atunci ca și acum stau mărturie palmaresurile acelor ani: Iglesias a fost total ignorat, Boccara a primit două distincții minore (pentru ca imediat să fie recompensată cu Marele premiu al Academiei "Charles Cros", ca și Jacques Hustin), la fel Joe Dolan sau Kiki Dee, cu prezențe în topurile internaționale. Dar pe atunci presa nu prea critica, mondenitățile nu erau vâdate (nimeni n-a știut că la două din ediții Jacques Hustin a avut o "feblețe" pentru concurențele Renée Martin din RFG, respectiv Nicole

Jacquemin din Belgia), în prim-plan treceau relatările entuziaste, dominate de fericirea de a fi martori la o asemenea sărbătoare muzicală. Documentarea aceasta atât de riguroasă se datorează și faptului că în urmă cu niște ani am pus-o la punct și am trimis-o, la solicitarea ei, realizatoarei Liana Săndulescu, care mi se plânsese că la TVR nu mai există deloc dosarele edițiilor 1968-1971. Corect și prompt, i-am trimis tot ce aveam, inclusiv lista cu concurenții nepremiați, tot. Că n-am primit nici măcar un "mulțumesc" n-ar fi nimic, dar peste puțin timp dânsa a organizat (se împlinea un număr de ani de la prima ediție, așa ceva) o retrospectivă la TVR la care nici nu m-a invitat, darămite să mă invite să prezint, fiind singurul cunoscător din interiorul fenomenului...

Această introducere a fost necesară pentru a înțelege mai bine partea a doua a articolului de față. În 1997, la a X-a ediție a festivalului, cunoscuta realizatoare Ioana Bogdan a coordonat, pe scena istorică de la Teatrul dramatic "Sică Alexandrescu", câteva emisiuni transmise în direct pe TVR2, după-amiaza (festivalul "principal" se ținea seara, în Piața Sfatului), un "Club sentimental" închinat lui Tudor Vornicu, cu care Ioana Bogdan colaborase la sute de programe. Subintitulat "A fost odată un Cerb de aur", acest "Club" chiar a subliniat faptul că spiritul "Cerbului" dispăruse, el fiind transformat într-o manifestare comercială, fără suflet, fără pasiunea de altădată, care ținea poate și de climatul politic. Publicul, mai degrabă unul nostalgic, a umplut sala teatrului, dornic să se reîntâlnească, după decenii, cu adevărații eroi ai festivalului brașovean. În foyer era amenajată o expoziție foto sugestivă, la care am contribuit și eu cu imagini din colecția proprie, așa cum emoționante au fost întâlnirile de pe scenă cu protagoniștii ai edițiilor de început - iată de ce acele după-amieze au fost

actorii, între care câțiva dintre prezentatorii care ne-au încântat cu prestața și eleganța lor - Sanda Țăranu, Stela Popescu, Valeria Gagealov, Andrei Magheru, Iurie Darie, Silviu Stănculescu, cărora li s-au adăugat Alexandru Arșinel și Dorel Vișan. Au fost apoi doi câștigători ai "Cerbului de aur" de care am amintit în trecerea noastră în revistă, Jacques Hustin din Belgia (membru în juriu la acea ediție, din păcate am aflat că s-a stins din viață, ca și mulți dintre cei evocați aici...) și Thérèse Steinmetz din Olanda, ca și un laureat de după 1990, Devon Niko. Generația ceva mai tânără nu putea lipsi, mai ales că a contribuit cu cântece inspirate la edițiile mai recente: Ion Cristinoiu (baterist în orchestra Radioteleviziunii la primele ediții!), Cornel și Mirela Fugaru, Marius Țeicu. Cei prezenți au exprimat opinii foarte critice la adresa muzicii ușoare actuale :

Marius și Nadia Dragomir

Henry Mălineanu

realmente atât de speciale. Și cum să nu fie așa, când au depănat amintiri la microfon George Sbârcea, Henry Mălineanu, Aurel Giroveanu, Edmond Deda, apoi regizori, actori, prezentatori, scenografi, operatori. Îmi aduc aminte că pe Ioana Bogdan am întâlnit-o chiar în acei ani '60 la festival, deci cunoștea perfect toți protagoniștii, nemaivorbind de vedetele noastre, prezente și ele, Margareta Pâslaru, Marina Voica (deși aceasta n-a fost niciodată invitată să cânte la "Cerb"!), Dan Spătaru, Dorin Anastasiu, de regizorul Valeriu Lazarov. Nu puteau lipsi

"surogate urlate" (H. Mălineanu), "Cerbul nu mai cântă ca altădată, ci tropăie, grohăie, behăie" (Iurie Darie). Ioana Bogdan mi-a desemnat-o drept colegă de prezentare pe frumoasa, atât de populara interpretă Mădălina Manole - era perioada când tot mai mulți soliști de muzică ușoară erau cooptați în postura de comper, în spectacole sau pe micul ecran. Dar producătorii și realizatorii greșesc, îi pun de multe ori în situații dificile, inedite pentru ei, înainte de a-i arunca "în focul bătăliilor" ar trebui să-i rodeze, să-i pregătească. Altminteri presa, neiertătoare, taxează orice gafă, nu mai e ca în anii de demult. Ceea nu înseamnă că formulări de genul "Mădălina Manole s-a umplut de penibil... a venit să strice, prin prestația ei, spectacolul" ("Național") sau "Mădălina Manole se poticnește în idei și în cuvinte" ("Adevărul") sunt de acceptat. Sunt destule modalități jurnalistice (dar oare sunt semnatarii ziariști adevărați?) prin care poți semnală o prestație mai slabă, evitând asemenea exprimări pline de răutate și cruzime, care pot afecta o persoană sensibilă, cum a fost Mădălina, care și la "Clubul sentimental" din 1997 de la "Cerbul de aur" (pe scena principală au fost prezentatoare mai slabe!) a luminat scena cu farmecul ei. Cu ovații au fost primiți atât de îndrăgiții Marius și Nadia Dragomir, campionii ai popularității, care chiar că nu înțeleg de ce n-au avut loc în selecția oficială.

A fost odată, ca niciodată, un "Cerb de aur", iar amintirile, vorba celor de la 3 Sud Est, ne răscolesc mai mult ca oricând...

Octavian URSULESCU

Întâlnire la vârf

Chiar dacă n-a putut susține concertul aniversar preconizat, la împlinirea a 30 de ani de carieră superlativă pe scenele lirice ale lumii, soprana Elena Moșuc a trecut

de Alexandru Gorgos, masterizarea – semnată de Sergiu Teacă, iar filmarea a avut loc într-un cadru încărcat de istorie, pe domeniul Știrbey din Buftea (se cuvin mulțumiri primarului Gheorghe Pistol), la Capela Sfânta Treime. Capela a fost construită între anii 1871-1890, fiind o bijuterie arhitecturală în stil neogotic. Pictura capelei aparține reputatului pictor Gheorghe Tătărescu, în interior fiind înhumate figuri importante din neamurile Știrbey și Ghica. Remarcabilul videoclip este o producție Art by Fuego, fiind realizat de Cosmin Tomoiagă cu sprijinul VR România, doamna Silvia Rickel dovedindu-se încă o dată o mare susținătoare a valorilor autohtone autentice. Poate că pentru unii colaborarea dintre Elena Moșuc și Paul Surugiu Fuego este surprinzătoare, dar între cei doi există nu numai afinități artistice, ci și o trainică prietenie. Vocea sopranei a cucerit aplauze, așa cum spuneam, pe toate marile scene ale lumii, sub bagheta celor mai celebri dirijori, de la Metropolitan din New York la Scala din Milano, iar în 2019 a fost distinsă cu onorantul premiu "Oscar della lirica". Originară din Iași, a absolvit acolo Conservatorul "George Enescu", debutând la Opera Națională din Iași. Posedă un doctorat în muzică, are la activ numeroase distincții și performanțe, fiind considerată de specialiști drept una dintre cele mai expresive și mai versatile soprane contemporane. Cea mai bună dovadă este că în emisiunea "Drag de România mea", înafara de "Casta diva", a interpretat o priceasnă, precum și două melodii de muzică ușoară în duet cu realizatorul și prezentatorul emisiunii, Paul Surugiu-Fuego. Una din acestea a fost, se înțelege, cea de care am amintit și care ne amintește de cele două albume de autor pe care Jolt Kerestely i le-a dedicat solistului în 2015, respectiv 2017, fiind premiate de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România. De altfel, Kerestely, ajuns la frumoasa vârstă de 86 de ani, este cel care i-a îndrumat primii pași către muzica ușoară, în 1992, puștiului care venea special în Capitală de la Turda pentru a deprinde tainele genului, fiind preluat apoi de George Grigoriu. Nu întâmplător am amintit vârsta compozitorului, fiindcă el, la începutul acestui an, a

peste barierele impuse de pandemie și a venit special din Elveția pentru a materializa câteva proiecte muzicale alături de Paul Surugiu Fuego. În primul rând cei doi au înregistrat împreună melodia lui Jolt Kerestely, pe versuri de Narcis Constantin Avădănei, "Știu că vei regreta", filmând o primă versiune chiar în studioul muzical al compozitorului, sub bagheta acestuia. După care a fost realizat un videoclip profesionist, a cărui premieră a avut loc pe 24 ianuarie, totalizând până în prezent multe zeci de mii de vizionări pe youtube. Melodia a fost orchestrată

emisiunii, compozitorul Dani Constantin, versurile piesei "Ce bine ar fi" aparținând regretatei soții a acestuia, Mihaela Călinescu. Pentru 2021 Paul Surugiu-Fuego anunță numeroase proiecte, înafara unor noi filmări pentru emisiunea "Drag de România mea", în primul rând susținerea, în sfârșit, după trei amânări datorate pandemiei, a ambițiosului său concert pop-simfonic de la Sala Palatului, în toamnă. Când, mai știi, între invitați o vom găsi și pe Elena Moșuc...

Octavian URULESCU

compus o melodie pentru Elena Moșuc, pe care aceasta o va înregistra în curând. În populara sa emisiune "Drag de România mea", ce bate toate recordurile de audiență la TVR2, Paul Surugiu-Fuego invită reprezentanți de frunte ai tuturor genurilor muzicale. În ediția la care ne referim, cea de-a doua melodie cântată în duet de Elena Moșuc și Paul Surugiu-Fuego a aparținut regizorului muzical al

Trofee pentru Shoeba

În nr. 10 de anul trecut al revistei noastre am scris despre cele două "Discuri de aur" cucerite de Shoeba peste hotare, după mai bine de un deceniu de colaborare între cei doi responsabili de aceste succese, Dorian (compozitor, textier) și Andrei Mihai (producător). Ne amintim că Dorian a cucerit publicul de la noi în anul 2014 cu o versiune modernă a șlagărului lui Dumitru Lupu "Mă-ntorc la tine, mare albastră", titlu ales deloc întâmplător, Dorian fiind constănțean. Proiectul Shoeba a cunoscut recunoașteri majore din partea publicului autohton cu piese cum ar fi "Chip cioplit" și "La mine în țară", după care a "atacat" cu curaj piața internațională. Astfel, în 2019 Dorian și Andrei Mihai au colaborat cu producătorul Todiefor și cu rapper-ul Romeo Elvis, rezultând piesa "Signals". Lansată sub egida Spinnin Records, aceasta s-a impus rapid în topurile belgiene, obținând "Discul de aur". Iar anul trecut cântecul a cucerit și publicul francez, primind "Discul de aur" în 10 august 2020. Aceste două "Discuri de aur" conferite în Belgia și în Franța reprezintă o performanță remarcabilă pentru Dorian și Andrei Mihai, talentul și determinarea celor doi dându-ne speranțe și chiar certitudini că pentru Shoeba este doar începutul unei frumoase cariere internaționale. (M. G.)

Dorian

A fost odată Beatles...

Povestea The Beatles începe odată cu visul unui puști din Liverpool care și-a dorit să fie Elvis Presley, dar destinul a considerat că el trebuie să devină John Lennon. Posedând o credință puternică în propria viziune, Lennon s-a aflat într-o permanentă căutare și fie că aceasta s-a numit The Quarrymen sau The Silver Beetles, el a fost mereu cu un pas mai aproape de realizarea visurilor sale. În cele din urmă, lângă John au rămas doar doi adolescenți, Paul și George,

ulterior alăturându-se aventurii simpaticului Richard Starkey, cunoscut printre prieteni ca Ringo Starr. Astfel s-a născut formația care va rămâne în istorie ca The Beatles.

Dacă dăm crezare gândului că există în viață clipe în care au loc „mari întâlniri”, putem afirma că în cariera The Beatles au avut loc două astfel de momente. Întâlnirile cu Brian Epstein și apoi cu George Martin au reprezentat puncte de referință în devenirea formației. Dacă Epstein a pus la punct mediul de propagare a faimei The Beatles, acționând ca un veritabil strateg, știind să dozeze efectul succesului în favoarea sa, George Martin a reușit să canalizeze energia creativă inepuizabilă a lui John, Paul, George și Ringo, să îi dea formă, transformând-o în cele din urmă într-o forță artistică. Luând în considerare acești factori, alături de uriașa determinare a celor supranumiți *The Fab Four*, putem exclude fără prea mari rezerve norocul din ecuația care și-a găsit răspunsul în cel mai mare fenomen muzical din istoria muzicii pop-rock.

Se părea că succesul Beatles va fi veșnic, dar tragediile sunt deseori neprevăzute și lovesc puternic chiar și cele mai solide edificii. Anul 1967 s-a abătut ca un cutremur asupra formației, atunci când, în data de 27 august, Brian Epstein a murit prematur la numai 32 de ani. Orice trupă care își pierde generalul intră inevitabil în degradingoladă, iar The Beatles nu a fost, din păcate, o excepție.

Iarna, așa cum o știm, aduce cu sine griji, frigul își face loc în viețile noastre, iar ziua este mai scurtă și prin urmare, avem nevoie de mai multă lumină. Dar iarna vine și cu un sentiment de puritate și de speranță. Într-o astfel de iarnă, în data de 30 ianuarie 1969, în Londra au început să se audă sunete ciudate dinspre strada Savile Row. Spun ciudate, deși ar fi mai corect să le numim neobișnuite, pentru că din Savile Row nu se auzeau zgomote de pași, nici claxoane, nici șuieratul gerului. Se auzea muzică. John, Paul, George și Ringo cântau pe acoperișul sediului Apple Corps. Cei care nu demult vânduseră sute de mii de bilete,

ținuseră în palmă sufletul a milioane de fani, își cântau acum cele mai frumoase hit-uri pentru toți trecătorii care ar fi dorit să se oprească o clipă, să asculte și să uite de griji sub cerul gri al Londrei. The Beatles își interpretau piesele cu aceeași plăcere pe care o aveau când cântau împreună în sufrageria vreunui prieten, atunci când erau doar niște puști care visau să cucerească lumea. Dar în 1969, pe acoperișul Apple Corps, nu au apărut patru adolescenți, ci un grup de artiști care ajunseseră la maturitate.

A existat într-adevăr speranță după iarna anului 1969, însă, spre tristețea fanilor, concertul de pe acoperiș a fost ultima apariție a grupului The Beatles. Înainte de lansarea ultimului album „Let It Be” (în mai 1970), formația s-a despărțit oficial pe 10 aprilie, după ce Paul McCartney a anunțat că părăsește The Beatles, urmând ca pe 31 decembrie 1970 să dea în judecată trupa. A

urmat o perioadă sumbră încărcată cu vini, procese și acuzații, care ne pun pe gânduri și astăzi. A fost nevoie să fie în permanență cineva acuzat, uneori condamnat în opinia publică pentru despărțirea The Beatles. Paul și Yoko au fost suspecții de serviciu și atunci când un fenomen care înglobează milioane de conștiințe pare că se sfârșește

George Martin

abrupt, cel desemnat să fie autorul acestui sfârșit suportă o vină direct proporțională cu măsura succesului. Cât de ușor este să judeci fapte de la distanța confortabilă oferită de timp și spațiu! Istoria totuși pare să arunce o lumină nouă în favoarea lui McCartney și Yoko Ono, asupra celor petrecute cu o jumătate de secol în urmă.

Lăsând deoparte toate aceste speculații, care continuă și astăzi, după 50 de ani (și care vor continua cu siguranță în următorii 50), ne putem gândi și la varianta în

viață, John a căpătat un statut iconic în cultura populară, angajându-se în probleme sociale, politice și culturale. A avut o influență considerabilă asupra conștiinței generației tinere, asupra colegilor artiști și, desigur, asupra posterității. După 21 de albume cu The Beatles, John Lennon a aflat că înăuntrul său sălășluia încă o energie creatoare deosebită și, inspirat fiind de Yoko și de idealurile sale, a găsit o cale de a o scoate la lumină sub forma a 11 albume de studio – trei lansate înainte de despărțirea The Beatles: „Unfinished Music No. 1: Two Virgins” (1968), „Unfinished Music No. 2: Life with the Lions” și „Wedding Album” în 1969 și unul după moartea sa: „Milk and Honey” (1984). Căntecele „Give Peace a Chance” și „Imagine” sunt ele însele de ajuns pentru a depune mărturie pentru Lennon.

care (cel mai probabil) timpul își spusese cuvântul și în cazul The Beatles. Ce este valabil pentru orice lucru este aplicabil și în viața trupelor (fie ele și adevărate fenomene).

Există un început și un sfârșit, există trupe cum este The Rolling Stones care merg mai departe în ciuda deceniilor care se scurg nesimțitor și trupe care apar ca o stea căzătoare pe bolta cerească, aduc cu sine o lumină orbitoare și apoi se sting. Dar spiritul The Beatles nu a dispărut odată cu despărțirea și asta nu doar datorită înregistrărilor pe care le păstrăm. Odată cu anul 1970, putem considera că acest spirit a continuat în patru direcții diferite, în creația fiecăruia dintre foștii Beatles.

Anul 2020 nu marchează numai 50 de ani de la destrămarea The Beatles, ci și 40 de ani de la moartea lui Lennon (8 decembrie 1980). Din 1970, destinul a lucrat din nou și a considerat că sosise timpul ca puștiul din Liverpool să pășească încă o treaptă, să depășească statutul de Beatle pentru a ajunge să fie, într-adevăr, John Lennon. De-a lungul ultimului deceniu de

George Harrison cu o rugăciune. Single-ul „My Sweet Lord”, extras de pe albumul „All Things Must Pass” (1970), a devenit, în scurtă vreme, un hit internațional. La fel ca

John Lennon, Yoko Ono

Lennon, George a lansat primele albume solo („Wonderwall Music” în 1968 și „Electronic Sound” în 1969) încă de dinaintea despărțirii oficiale The Beatles, iar după 1970 începe să fie recunoscută adevărată sa valoare de compozitor. Aflându-se în marea umbră a cuplului Lennon – McCartney, contribuția creativă a lui George Harrison a fost mereu într-un plan secundar. Dar cum oare să treci cu vederea bijuterii precum „While My Guitar Gently Weeps” (1968) sau „Here Comes the Sun” (1969)? George a posedat din totdeauna un frumos talent creator și a continuat să scrie cântece care între 1968 și 2002 s-au adunat tematic în 12 albume de studio, marca George Harrison. Din nefericire, Harrison nu a mai apucat să fie martor la lansarea ultimului său album, „Brainwashed” (2002), fiind răpus de cancer în anul 2001.

Întrebat fiind dacă Ringo este cel mai bun toboșar din lume, Paul McCartney a răspuns că nu este nici măcar cel mai iscusit toboșar din The Beatles. Dincolo de ironie, Paul McCartney cu siguranță îl îndrăgea și îl aprecia pe colegul său și este imposibil să ne imaginăm formația The Beatles fără Ringo Starr. Interpretul celebrului cântec „With A Little Help From My Friends” a fost extrem de prolific, lansând de la începutul carierei solo un număr impresionant de albume de studio. În urma colaborărilor cu muzicieni și textieri de marcă (Elton John, Bernie Taupin, Eric Clapton sau foștii săi colegi din Beatles), în ultimele cinci decenii, Richard Starkey a lansat 20 de albume de studio, sub numele de Ringo Starr.

Paul McCartney a lansat primul album solo la o săptămână după anunțul despărțirii de Beatles, pe 17

(1982, în colaborare cu Stevie Wonder) , „Say Say Say” (1983, în colaborare cu Michael Jackson) sau „Hope of Deliverance” (1992).

Ascensiunea Beatles a început în 1962, *Beatlemania* a durat între 1963 și 1966. De la primul album („Please Please Me”, 1963) până la ultimul („Let It Be”, 1970) *Fab Four* au deținut rețeta succesului. Când vine vorba de Beatles, totul se relatează la superlativ: este formația cu cele mai multe discuri vândute din istoria muzicii pop-rock, a deținut primul loc în topurile americane cu 20 de cântece, „Hey Jude” ocupând prima poziție timp de 19 săptămâni. În 1964, primele cinci poziții ale clasamentelor erau ocupate de Beatles: nr. 1 „Can’t Buy Me Love”, nr. 2 „Twist And Shout”, nr. 3 „She Loves You”, nr. 4 „I Want To Hold Your Hand”, nr. 5 „Please Please Me”.

John, Paul, George și Ringo s-au aflat în centrul Invației Britanice, cucerind prin cântece continentul american, alături de Rolling Stones, The Animals și, mai târziu, Pink Floyd. Au pătruns în Statele Unite ca un fulger, detronându-l pe Regele Rock’n’Roll-ului. Nu și-au ascuns niciodată admirația față de titanii muzicii americane precum Elvis Presley, Buddy Holly sau Little Richard, John Lennon afirmând că fără Elvis, probabil The Beatles nu ar fi existat. Din fericire a existat Elvis și au existat *The Fab Four*, au existat „Yesterday”, „Hey Jude”, „I Want To Hold Your Hand” și „Let It Be”. Dincolo de controverse, recorduri și cuceriri, John, Paul, George și Ringo au reușit să se adreseze aceluși loc din sufletul nostru în care păstrăm bucuria

și frumusețea, au știut să „ia un cântec trist și să îl facă mai bun”, iar nouă, după 50 de ani de la despărțirea The Beatles, ne-a rămas muzica acestora ce își menține prospețimea și astăzi și care este transmisă de la o generație la alta, într-o geografie exhaustivă: din Occident până în Orientul cel mai îndepărtat, ca un bun de mare preț cu valoare de mit, de poveste fabuloasă care începe cu: „A fost odată Beatles...”

și frumusețea, au știut să „ia un cântec trist și să îl facă mai bun”, iar nouă, după 50 de ani de la despărțirea The Beatles, ne-a rămas muzica acestora ce își menține prospețimea și astăzi și care este transmisă de la o generație la alta, într-o geografie exhaustivă: din Occident până în Orientul cel mai îndepărtat, ca un bun de mare preț cu valoare de mit, de poveste fabuloasă care începe cu: „A fost odată Beatles...”

David LAPADAT

aprilie 1970. Albumul „McCartney” deschidea o serie de albume conceptuale care s-a întins de-a lungul a 50 de ani, aceasta continuând cu „McCartney II” (1980) și în 2020 cu albumul „McCartney III”. În 1971, Paul a format trupa Wings împreună cu soția sa Linda și cu Denny Laine, fostul chitarist de la Moody Blues. A urmat o perioadă rodnică din punct de vedere muzical, ce a durat zece ani, între 1971 și 1981, McCartney lansând cu trupa Wings șapte albume de studio. Excluzând albumele Wings, Paul și-a mai adăugat la impresionantul său palmares încă 18 albume de studio (din 1970 până în prezent). McCartney a colaborat neîncetat cu marii artiști ai momentului. Fie în concerte live, fie în înregistrări, nume precum Bob Dylan, Carl Perkins, Eric Clapton, Jimmy Page, Robert Plant, Elton John, Bruce Springsteen, Tom Petty sau Rihanna s-au aflat în permanență în preajma lui Paul. Anii de după Beatles au reprezentat pentru Paul McCartney un nou parcurs artistic înțesat de momente speciale și cântece memorabile, cum sunt „Ebony and Ivory”

Emoție de toamnă

Versuri: Nichita Stănescu

Muzica: Cornel Fugaru

A ve-nit toam-na A-co-pe-ră-mi i-ni-ma
 cu ce-va Cu um-bra unui co-pac sau mai bi-ne cu
 um-bra ta A ve-nit toam - na A - co - pe-ră-mi i - ni-ma cu ce-va
 Cu um-bra u - nui co - pac sau mai bi-ne cu um-bra ta A ve-nit
 toam - na Mă tem că n-am să te mai văd u-ne-ori Că o să-mi creas-că a - ripi
 A-ripi as-cu-ți-te pâ-nă la nori Că ai să te as-cunzi în-tr-un ochi stră-in Și
 el o să se-n-chi-dă cu o floa-re de pe - lin Și a-tunci m-a-pro-pii de pic - tre
 și tac A ve-nit toa - m - na Iau cu-vin-te-le și le 'nec în ma-re
 șu-ier lu-na și o ră-sar Și o pre-fac în-tr-o dra-gos-te ma - re
 Dal $\text{\textcircled{S}}$ al $\text{\textcircled{C}}$ Coda
 e poi Coda A-ve-nit toam-na A-co-pe-ră-mi i-ni-ma cu ce - va
 Cu um-bra u-nui co - pac sau mai bi-ne cu um-bra ta.

“Cerbul” bucureștean

După cum se știe, primele patru ediții ale festivalului internațional “Cerbul de aur” au avut loc în intervalul 1968-1971 la Brașov, orașul fiind ales și din rațiuni turistice. Artiștii, invitații și membrii juriilor erau transbordați de la aeroportul Băneasa cu limuzinele negre Mercedes (uite că exista așa ceva) ale ONT Carpați, admirând peisaje de vis, apoi erau plimbați prin oraș, la monumente istorice, și prin

Titus Munteanu

împrejurimile Brașovului, pe Tâmpa și la Poiana Brașov. Apoi timp de două decenii n-a mai fost în țară nici o manifestare internațională, chiar dacă aproape în fiecare județ exista un concurs “interjudețean” de muzică ușoară (astăzi, din păcate au mai rămas doar câteva...), la care erau descoperite voci noi, acestea fiind o adevărată pepinieră pentru festivalul de la Mamaia, întrerupt și el din păcate între 1976 și 1983. Imediat după decembrie 1989 au apărut propuneri legate de continuarea “Cerbului de aur”, dar până una-alta câteva minți luminate și-au dat seama că nu este normal ca Bucureștii să n-aibă un eveniment muzical de amploare, mai ales că în Capitală existau și incinte de mari dimensiuni, ideale pentru a găzdui un asemenea festival. Așa s-a născut Festivalul și concursul internațional “București '91”, desfășurat timp de 5 zile la Sala Palatului. Organizatori: Ministerul culturii, Radio-televiziunea Română, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, un rol deosebit de important jucându-l Mihai Constantinescu (evident, altul decât popularul cantautor), directorul Artexim, fosta ARIA. Ciudată investirea la capitolul “Regie” a coregrafului Constantin Duțu, care, spun unii, a fost mai degrabă sponsor, neavând pregătirea necesară, acest rol preluându-l, firesc, reputatul realizator TV Titus Munteanu, director artistic al festivalului, dar despre acest personaj controversat vom mai avea ocazia să vorbim. Așadar la exact două decenii de la întreruperea “Cerbului de aur”,

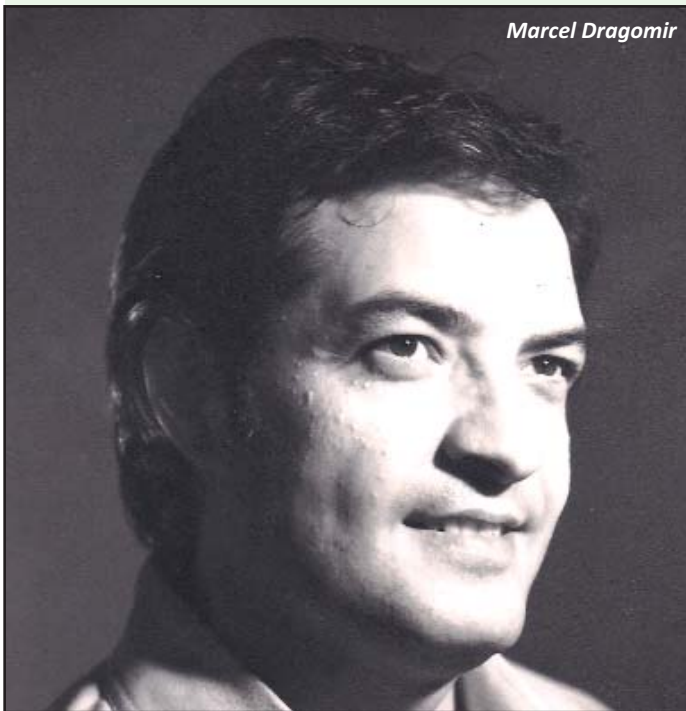
România se reînscrisa în circuitul internațional, după primele încercări, mai timide, de la ediția 1990 a festivalului de la Mamaia, tot sub bagheta lui Titus Munteanu. Evident, cele peste 4.000 de locuri ale Sălii Palatului au fost luate cu asalt, mai ales că afișul a oferit mari atracții. Caracteristica principală a fost diversitatea, chiar dacă muzica ușoară a ocupat primul loc, cu două concursuri, unul de Creație, celălalt de Interpretare. Astfel, au existat și momente coregrafice (cu balerini români, dar și din URSS), parade ale modei, competiția de frumusețe “Regina frumuseții – Miss România estival”, câștigată de Gabriela Dragomirescu. Cele 12 melodii din concurs au fost interpretate atât de un solist român, cât și de unul străin, așa cum s-a întâmplat de câteva ori la Sanremo (doar că acolo străinii erau vedete, iar la noi iluștri necunoscuți, evident sub valoarea artiștilor noștri). Mai răsăriți au fost Greta Pope (SUA), Mariana Țurcanu (Republica Moldova), Maria de Jesus (Suedia – cu soț român), Geff Harrison (Marea Britanie) și evident Anastasia Lazariuc. Dar punctul maxim de atracție a fost reprezentat de recitalurile extraordinare ale unor vedete care nu ajunseseră în țara noastră înainte de 1990, în primul rând celebrul cuplu italian Al Bano și Romina Power (venit cu o parte din copii) și Sandra (Germania), ei concertând apoi deseori în România, dar aflați atunci în premieră în fața avidului public bucureștean, care le cunoștea șlagărele pe dinafară (la TVR figuraseră nu o dată la emisiunea “Meridianele cântecului”). Sandra a fost însoțită de soțul său (între timp s-au despărțit), Michael Crețu, român plecat din țară la 18 ani, el revăzându-se cu bucurie cu Titus Munteanu. Celebritatea i-o adusese, știți prea bine, grupul Enigma și piesele “Sadness, part I” și “Mea culpa”. A revenit la București, de această dată la Sala Palatului (anterior “inflamase” Sala Polivalentă) formația Boney M, cu un recital retro gustat din plin de spectatori care așteptau de un deceniu revederea. Chiar în formule tot mai schimbate, Boney M a cântat de multe ori ulterior în țara noastră, ca și simpaticii Gibson Brothers, cu fierbințile lor ritmuri carabiene (între altele formidabili, după 25 de ani,

Diana Spânu

într-un Revelion în aer liber la Focșani). Sigur, înafară de acestea au mai fost micro-recitaluri, mai reușite sau mai puțin, oferite de Dee Jacobee (Marea Britanie), Mauro (italian cu carieră în Germania), excelenții Gheorghe Hristov și formația Tramvai 5 (Bulgaria), Illi Noize (Germania -

eșec), iar Greta Pope (alături de formația Cromatic condusă de Marin Petrache Pechea) și Geff Harrison au cântat și înafară de concurs. Dintre ai noștri au susținut recitaluri Gabriel Cotabiță (alături de grupul Vodevil) și Loredana Groza (cu formația italiană Riccelli). S-a tot vorbit de

posibila aducere a lui Elton John, nu s-a concretizat, dar chiar și așa au fost câteva titlaturi de mare calibru, a căror prezență a fost posibilă doar datorită listei incluzând nu mai puțin de 15 sponsori generoși. Dintre aceștia, firma TTI (condusă de olandezul Jan Hilgen, încă soțul Angelei Similea) a acordat două premii speciale în... dolari (era ceva pe atunci!) solistei Greta Pope ("Cel mai bun cântăreț străin al unei melodii românești"), respectiv lui Henry Porse (Olanda), pentru "cea mai bună orchestrație a unei piese românești de către un muzician străin" ("Un buchet de dor" - Dan Dimitriu). La această primă ediție chiar că a fost un adevărat festival românesc, cu jurii separate pentru cele două concursuri, dar alcătuite exclusiv din specialiști autohtoni. La Creație, din juriul prezidat de Horia Moculescu au mai făcut parte Vasile Donose, Grigore Constantinescu, Gheorghe Firca (din partea Ministerului culturii), Dumitru Moroșanu, Nicoleta Păun, Alexandra Cepraga (din partea Televiziunii), Titus Andrei, Silvia Velicu, Lucia Popescu Moraru (din partea Radiodifuziunii), Vasile Veselovschi, Ionel Tudor, Viorel Gavrilă (din partea UCMR). La Interpretare n-a existat președinte, juriul fiind compus din Titus Munteanu, Smaranda Oțeanu, Aurora Andronache, Voicu Enăchescu, Paul Enigărescu, Adriana Marian, Ghizela Serafim. Se pare că ar fi existat și un juriu internațional, celor trei jurii adăugându-li-se notele acordate de comisiile aflate în studiourile teritoriale de radio din Timișoara, Târgu-Mureș, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, așa cum se petreceau lucrurile și la concursul realizat tot de Titus Munteanu, "Șlagăre în devenire". La Interpretare a triumfat Diana Spănu din Galați (tânăra cu un destin tragic - ea s-a sinucis în urmă cu mai bine de un deceniu), care a dat viață unor piese compuse de Marius Țeicu și Viorel Gavrilă. Același Viorel

Gavrilă a figurat, alături de Cristian Dicu, în repertoriul solistei din Galați distinse cu premiul II, Aneta Nedelescu. Premiul III a revenit solistului din Deva aflat la începutul unei cariere de succes, Ovidiu Komornyik, cu două compoziții proprii. La Creație victorie neașteptată pentru Marin Petrache Pechea, cu piesa "Dacă pleci", cântată de Loredana Groza; pe treapta a doua s-a situat melodia "Dă-mi adevărul" de Marcel Dragomir (Mirabela Dauer), iar premiul III a fost cucerit de cântecul lui Ion Cristinoiu "Poate mâine" (Gabriel Cotabiță) - am citat doar soliștii români, care au păstrat aceste piese în repertoriul propriu, fiindcă străinii pleacă așa cum au venit... Alt premiu special: Cătălin Târcolea, pentru melodia "Cere-mi orice" (Premiul pentru debut), iar casa de discuri Electrecord prin directorul artistic Paul Enigărescu, a oferit Marele premiu al Discului pe 1990 lui Ștefan Hrușcă pentru albumul "Colinde" (100.000 de ex.). În competiția de Interpretare au mai fost în finală Ramona Caraș (Constanța), simpatica Victoria Balcu (București), frumoasa Manuela Fedorca (Satu-Mare, încă locuia acolo), Nicoleta Ganea (Galați - a fost căsătorită un timp, în Canada, cu actorul comic Doru Octavian Dumitru), Daniela Györfi, Dinu Liviu (București), Lucian Năstase (Galați), Gabriela Roșu (Iași), surorile Cristina și Narcisa Spătar (Onești). Unii s-au afirmat ulterior, alții au căzut în uitare, rămânând cu satisfacția acestei prezențe... Tinerii finaliști ai secțiunii de Interpretare au cântat câte două titluri și au ales melodii semnate de Cornel Fugaru, Ion Cristinoiu, Horia Moculescu, George Natsis, Ionel Tudor, Dan Stoian, Marius Țeicu, Dan Iagnov, Dan Beizadea, Marcel Dragomir, Doru Căplescu, Dumitru Lupu, Dani Constantin, un debut compoștic fiind acela al Silviei Dumitrescu cu melodia "Thea" (pentru Victoria

Balcu). La secțiunea Creație, vă reamintim, pe lângă un solist român piesele au beneficiat și de o versiune străină, piesele calificate în finală, dar nepremiate, fiind semnate de Jolt Kerestely ("Am obosit să sper"), George Natsis ("Viață de artist"), Marian Nistor ("Mamă, mamă"), Dan Dimitriu ("Un buchet de dor"), Cătălin Târcolea ("Cere-mi orice"), Gabriel Mărgărint ("Dor nomad"), Mihai Constantinescu ("În care zi"), Marius Dumitrescu ("Visul"), Gabriel Basarabescu ("Cum pot să cred"). Aceștia le-au dat viață, de la noi, soliștii Monica Anghel, Adrian Daminescu, Angela Similea, Roxana Vulpescu, Emilia Dițu (a înlocuit-

o pe Elena Cîrstea), Mihai Constantinescu, Marina Scupra, Narcisa Bernard, Gabriel Basarabescu. Au prezentat Octavian Ursulescu și regretata Cristina Țopescu, susținută în culise de celebrul ei tată.

Dacă prima ediție a fost una estivală, desfășurându-se în iulie, a doua a durat tot 5 zile, dar în luna mai. Organizatorii au fost aceiași, doar că acum Constantin Duțu este creditat cu... direcția artistică, iar experimentatul Titus Munteanu, cu adevărat realizator de emisiuni TV și spectacole de anvergură, doar cu cea... muzicală. La toate

Geanina Olaru

cele trei ediții spectacolele erau deschise și închise de momente coregrafice semnate Constantin Duțu. Dacă la prima ediție scenografia a fost semnată de Cornel Ionescu, de această dată i-a aparținut lui Vasile Rotaru, director de imagine fiind Ovidiu Drugă, iar maeștri de sunet Alexandra Cepraga și Paul Enigărescu. Puteați crede că FIDOF (Federația internațională a organizatorilor de festivaluri) putea scăpa ocazia de a se insinua ("circuitul internațional FIDOF", "toți membrii juriului afiliați FIDOF", etc) într-o manifestare pe care nu se cădea s-o rateze, fiindcă e păcat să nu profiți de transport, cazare, masă, diurnă! Așa încât ne-am trezit (bine, organizatorii sunt de vină că au acceptat așa ceva!) cu un SINGUR membru român în juriu, Horia Moculescu, ceilalți opt fiind străini cu competențe muzicale neclare. Pentru a vă da seama că nu exagerăm, președinte de juriu a fost o doamnă care era...purtător de cuvânt al televiziunii egiptene, dar și "delegat personal al lui Armando Moreno, secretar general al FIDOF"! Despre acest Moreno, personaj cu biografie și specializare muzicală neclare, am mai scris, el fiind implicat cu diplome de onoare (și... atât) la "Cerbul de aur", dar și la festivalul de copii "Steaua de aur". Nu se putea rata ocazia nici la "București 92", când organizatorii festivalului au primit, ce credeți, mare onoare, o diplomă din partea FIDOF! În fine, asta e, întotdeauna ne-am aplecat înaintea unor străini care nu au nici pe sfert valoarea noastră, dar, vorba ceea, nu ne-a obligat nimeni. De această dată nivelul recitalurilor a fost mult mai scăzut, numele notorii fiind, cât de cât, doar cele ale autenticelor vedete Bonnie Tyler, La Toya Jackson (bine, prin prisma... fratelui!), Boy George, Sydney Youngblood, Technotronic, pe lângă aceștia FIDOF probabil sugerând o armată de nume pe care păcat că s-au aruncat banii, cum ar fi Elba, Maria de Jesus, Jeffrey C.,

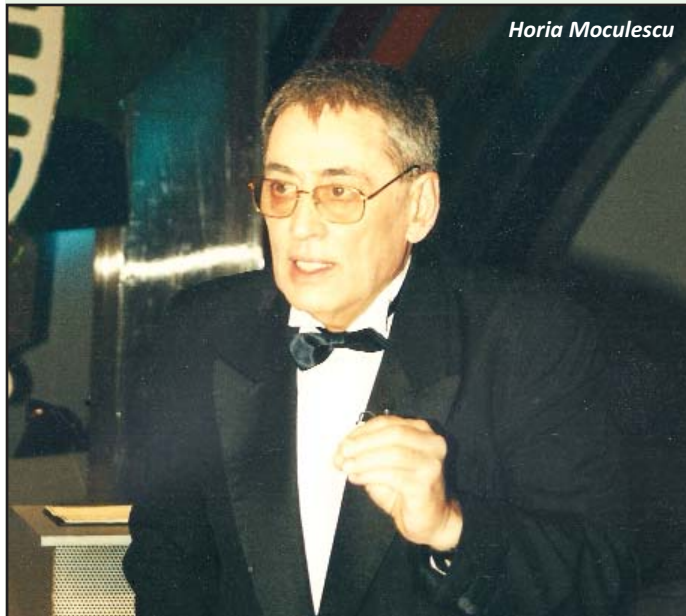
Johnny Caaldwell, Toni Esposito, Geff Harrison (englezul se pripășise pe la noi, viață dulce), Giorgio Pretti. Și dacă tot s-a băgat FIDOF pe fir, pe lângă gajurile piperate date unor artiști mediocri, de la această ediție secțiunea Interpretare a devenit internațională, tot așa premiile plecând preferențial "afară", podiumul fiind în întregime străin! În aceste condiții, simțind pesemne ce se petrece, valoroșii noștri tineri Geanina Olaru și Bogdan Bradu au refuzat să participe. Primele trei poziții la Interpretare, așadar: Mark Andrews (Austria), Ozan Orhon (Turcia), Barry Owen (Irlanda). Un "intruder" în bucătăria FIDOF spunea că întotdeauna premiile au legătură cu componența juriului (toate aceste trei țări au avut membri în juriu!), dar și cu "ospitalitatea" unor festivaluri trecute sau viitoare... Ați putea crede că acești trei soliști premiați au cântat mai bine decât excelentă Elena Cîrstea?! De răsul curcilor este că țara noastră a mai fost reprezentată în concurs de o anonimă fetiță din provincie, Larisa (ce sponsori, ce relații au propulsat-o acolo?), dar misterul s-a dezlegat atunci când ea a primit... "Premiul juriului FIDOF"! Tot o diplomă FIDOF a primit solistul chilian Rodrigo Azagra Guina, ceea ce ne-a făcut să ne amintim că în Chile are loc un festival, la Viña del Mar... Un alt solist foarte bun, nu știm cum rătăcit la acest concurs de muzică ușoară, a fost Rezso Soltesz (Ungaria), un nume în peisajul pop-rock din țara sa. Ceilalți cântăreți de peste hotare au fost din Italia, SUA, Austria, Brazilia, Bulgaria, Germania, Grecia, Olanda, Elveția, ceea ce suna bine până când unii dintre ei începeau să cânte... La secțiunea Creație a triumfat Marius Țicu, cu "Spune-mi iubire" (solist Adrian Daminescu), urmat pe podium de cântecele "Nu pleca" de Marian Ionescu (Direcția 5) și "E bine, bine" de Marcel Dragomir (Mirabela Dauer) - tot așa, am notat doar solistul român, a doua versiune fiind cu un artist de peste hotare. Premiul special "pentru cea mai bună orchestrație a unei piese românești de către un muzician

Viorel Gavrilă

străin" i-a revenit lui Giorgio Pretti din Brazilia (la piesa învingătoare a lui Marius Țicu, firește pentru versiunea sa interpretativă), în timp ce premiul pentru "cea mai bună interpretare a unei piese românești de către un solist străin" a fost câștigat de Elba (SUA). Casa de discuri Electrecord a înmănat Marele Premiu al Discului pe anul 1991 Mădălinei Manole, a cărei popularitate era uriașă în acea perioadă, pentru albumul "Fată dragă". În finala secțiunii de Creație s-au mai calificat piese de Ion Cristinoiu ("Ea știe tot"), Adrian Enescu ("Dalai Lama"), Dan Dimitriu ("Cât lumea

de mare”), Dani Constantin (“Iartă-mi iubirea”), Mihai Grigoriu – fiul textierului Angel Grigoriu, compozitor și pianist stabilit în Germania (“Și mama-mi spune”, cântată aici de Alina Coman și devenită ulterior șlagăr în interpretarea Silviei Dumitrescu), câștigătorul ediției anterioare, Marin Petrache Pechea (“E târziu”), Radu Nistor, regretatul fiu al lui Marian Nistor (“Iubirea noastră”), Gerard Cadencian (“Mai cred în iubire”), Mihai Elekeș (“O, iubire, nu pleca!”), Claudia Daniela Nacu (“Rugă către ceas”), Andrei Kerestely (“Te voi aștepta”,

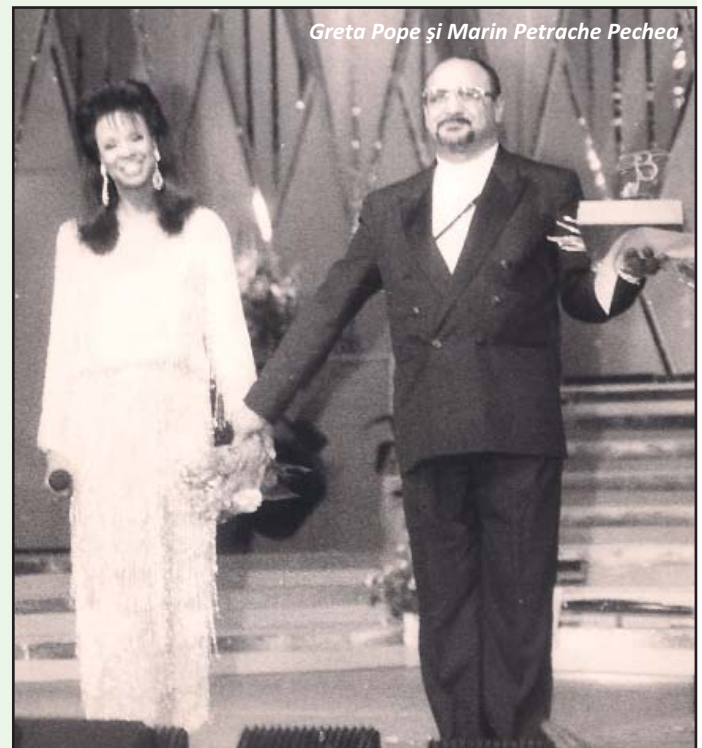

Horia Moculescu

solistă Geanina Olaru, care a acceptat doar această apariție). Aceste melodii au beneficiat și ele de interpretări de calitate din partea soliștilor noștri Gabriel Cotabiță, Marina Scupra, Carmen Trandafir, Doru Tufiș, Radu Nistor, Daniela Györfi, Liana Elekeș, Ovidiu Baci, Georgeta Cernat, precum și a câtorva invitați străini. Prezenterii: Cristian Madolciu, solistul cunoscutei formații pop-rock FFN (debutant și evident stingher în această postură), și solista americană Greta Pope, care a tradus (pentru cine?) în limba engleză.

O parte din informațiile cuprinse în acest articol le datorăm tânărului și pasionatului istoriograf muzical Mircea Nicolau, căruia îi mulțumim și pe care-l felicităm pentru osârdia cu care investighează cei mai frumoși ai muzicii ușoare românești. Ediția a treia a fost și ultima, festivalul “București ’93” fiind găzduit tot de Sala Palatului, dar declinul începea să se facă simțit pe toate planurile: doar 3 zile, puține vedete (Shirley Bassey, Jennifer Rush, Londonbeat), UCMR nu mai figurează printre organizatori, aceștia fiind doar Artexim și Radioteleviziunea Română. Desfășurat, interesant, sub egida Ministerului tineretului și sportului, festivalul a propus un cuplu inedit de prezentatori, Iuliana Marciuc și Gabriel Cotabiță (acesta din urmă se rodase la Mamaia ’91), iar Constantin Duțu este factotum: producător, regizor și director artistic! Am relatat în revista noastră întâmplarea amuzantă de la Sanremo: dl. Duțu se lauda acolo că a realizat cele mai celebre emisiuni de divertisment la televiziunea italiană, între care “Fantastico”, dar cei din delegația României au constatat că la festival nu-l cunoștea nimeni! Tot așa la “București ’91” a venit pe scenă cu un vas mare din porțelan, oferindu-l Rominei Power și lui Al Bano, “cu care am făcut emisiuni și spectacole în Italia”, doar că în cabină cei doi celebri artiști

întrebau din priviri... cine este domnul! În fine, poate că a fost generos ca “producător”, nu știm, totuși ar trebui să fim mai parcimonioși cu acordarea titlului de regizor, director artistic, ș. a. m. d., asta presupune experiență și mai ales studii de specialitate. Între noutățile pozitive semnalăm acompaniamentul Orchestrei de estradă a Radioteleviziunii Române, dirijori Ion Cristinoiu și Ionel Tudor, alături de grupul vocal Choralis, condus de Voicu Enăchescu. Din partea noastră au susținut recitaluri Laura Stoica și formația Direcția 5. Sonorizarea a fost asigurată de firma Edgar Surin Music Production, iar lista sponsorilor a fost mai consistentă ca oricând, deci ne-am fi așteptat la invitați mai valoroși. Probabil însă costurile principale au mers către cei nu mai puțini de 11 (!) membri străini ai juriului “afiliați FIDOF”, între care a fost un SINGUR român, compozitorul Vasile Veselovschi, fiindcă reputatul dirijor Horia Andreescu, venit din altă zonă a muzicii, a fost doar președinte onorific. Din nou momente coregrafice, prezentări de modă, la Creație tot două versiuni, una străină, iar la Interpretare, în premieră, finaliștii au cântat, pe lângă o piesă din repertoriul propriu, una din cele selecționate pentru finala de Creație, ceea ce a permis audierea acestora de două ori (la Sanremo, după cum se știe, se face de cel puțin patru ori). La secțiunea de Creație a fost un mic scandal, deoarece premiul I a fost atribuit piesei “Seduție” de Marian Ionescu (Direcția 5), care nu era în primă audiere, cum stipulează regulamentul, fiind piesa titulară a discului lansat cu două luni înainte, dar vina aparține în primul organizatorilor. Premiul II a revenit cântecului “Cum ai vrea să fiu” de Marius Dumitrescu (Mona Roșoga), iar pe poziția a treia s-au situat, la egalitate,

Greta Pope și Marin Petrache Pechea

melodiile “De ce mi-e soarta rea?” de Viorel Gavrilă (Aurelian Temișan) și “Poate va veni” de George Natsis (Adrian Daminescu). Celelalte piese finaliste au fost “Am vrut și eu, și tu” (Horia Moculescu), “Uită-mă” (George Grigoriu, cântată de Silvia Dumitrescu însărcinată în 7 luni!), “Cine își vinde inima” (Jolt Kerestely), “Nu vreau să te pierd” (Virgil Popescu), “Sande!” (Ion Cristinoiu), “Vino la mine” (Cornel Fugaru), “Why?” (Dan Iagnov, cu două

interprete din țara noastră), "Tu ești un manechin" (Doru Căplescu), "Lume nevăzută" (Cristian Faur), "Din dragoste" (Cătălin Târcolea), "Ca o balerină" (Petre Gălușanu), deci de departe cea mai puternică participare din cele trei ediții - din păcate a fost ultima... Valoarea secțiunii de Creație a fost dată și de numele soliștilor noștri

Mirabela Dauer

care le-au adus la microfon, înafara celor amintiți fiind Loredana Groza, Oana Sârbu, Carmen Trandafir, Aurelian Temișan, Geanina Olaru, Adrian Enache, Daniela Györfi, cărora li s-au adăugat Cristian Faur, Corina Dogaru, Cătălin Barbu, Gabriel Popescu. Mihai Elekeș a figurat, spre bucuria lui, de două ori în palmares, cu piesa sa "Unde e viața?", cântată de Georgeta Cernat și Victy Silva (Marea Bitanie): aceasta din urmă a primit distincția "pentru cea mai bună interpretare a unei piese românești de către un solist străin", iar Ray Davies, președinte al BASCA (un soi de asociație a compozitorilor din Londra), a premiat melodia lui Mihai Elekeș, apreciind-o drept "cea mai creativă din concurs". Premiul pentru "cea mai bună orchestrație a unei piese românești de către un muzician străin" a fost acordat lui Nino Lepore (Italia), pentru aranjamentul lui la melodia "Vino la mine" de Cornel Fugaru. FIDOF n-a scăpat ocazia de a figura și în palmares,

Corina Dogaru

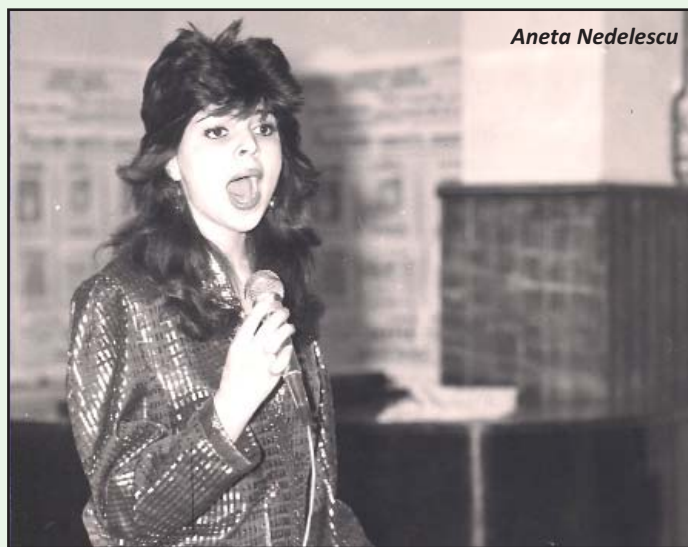

acordându-i lui Constantin Duțu un premiu cuvenit organizatorilor festivalului, iar solistei de 18 ani Kris Dayanti (Indonezia) o mențiune pentru cea mai tânără participantă. La secțiunea Interpretare, stupefacție (nu seducție!): experimentatul bulgar Gheorghii Hristov, cu recital (!) la prima ediție, a fost acceptat în concurs și evident că a câștigat lejer premiul I (deci dacă mai era o ediție se

puteau înscrie și Sandra, Shirley Bassey, Boy George, Al Bano...). Premiul II a revenit Corinei Dogaru, iar premiul III a fost împărțit de Alan Roy Scott (SUA) și Victy Silva (Marea Britanie). Alți finaliști au fost din Italia, Lituania, Elveția, Olanda, Suedia, Canada, Turcia, Israel, Germania, observând cu uimire (dar nu ne mai mirăm de nimic) că SUA și Italia au avut câte doi finaliști, iar România n-a înscris decât unul, la noi acasă, organizat de noi! Pardon, de FIDOF...

Indiscutabil, un asemenea festival internațional se organizează extrem de greu, știm asta, meritul ATEXIM fiind cu atât mai mare. Poate că era nevoie de consultanți de specialitate, buni cunoscători ai fenomenului, iar renunțarea, în ediția a treia, la colaborarea cu Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, în condițiile în care în juriu se aflau tot felul de reprezentanți străini ai unor "uniuni" și "asociații", nu putea fi decât păguboașă. Una peste alta au fost trei ediții cu bune și cu rele, dar cu merite ce nu pot fi ocolite: au adus pentru prima oară în România mari vedete internaționale, în frunte cu Romina Power și Al Bano, Shirley Bassey, Sandra și alții, dar mai

Aneta Nedelescu

ales au pus Capitala țării noastre pe harta manifestărilor internaționale de gen. Ce ne-ar fi trebuit: mai multă demnitate, să facem mai puține plecăciuni în fața celor veniți de peste hotare (bine, asta facem și acum...) și împăunați cu tot felul de titluri de carton, a căror anvergură profesională nu se ridică adesea la nivelul muzicienilor noștri. Dar, dincolo de toate trist este altceva: Bucureștii nu mai au nici un mare festival de muzică ușoară, național sau internațional! Festivalurile "Aurelian Andreescu" sau "Florin Bogardo" (acesta, din păcate cu o singură ediție, deocamdată), găzduite de Teatrul de revistă "Constantin Tănase", nu sunt popularizate, n-au desfășurare anuală, deci nici anvergura meritată. Capitala are săli, are public, dar îi lipsesc organizatorii. TVR s-ar cuveni să facă un mare festival la București (bine, n-a venit anul trecut să transmită nici tradiționala "Crizantemă de aur" de la Târgoviște, așa că nu mai vorbim), însă ce dulci sunt deplasările la Brașov, cu sute de oameni veniți cu familia la munte, hoteluri frumoase, Poiana Brașov, atmosferă, amfitrioni ospitalieri, "prospecții" din timp, trai neneacă! Dar cum și "Cerbul de aur" s-a reluat după vreo 23 de ani, tragem speranța că după pandemie să fim invitați la a IV-a ediție a Festivalului internațional "București"...

Marius GHERMAN

SFINX (I): de la Beat la Dan Andrei Aldea

Când spui Sfinx în rockul românesc, imediat alături și numele celui care i-a dat strălucire de nestemată: Dan Andrei Aldea. Pe de altă parte, nu poți să nu-ți aduci aminte și de rivalitatea Phoenix vs Sfinx, alimentată de fanii celor două entități, cu referire clară la anii '70, aceia în care timișorenii explodaseră cu expresia etno-rock, iar bucureștenii se reinventaseră sub bagheta fermecată a lui Aldea. El a erupt cu Sfinx la al doilea Festival Club A (mai

1971), atunci când Nicolae Covaci făcea și desfăcea formule Phoenix, după „Vremuri” -le succesului beat din ultimii ani, căutând alchimia etno...

Trebuie pomenit aici, însă, că și Sfinx a cunoscut o primă glorie în anii '60, aceia romantici, ai invaziei chitarelor electrice (detonați de filmul „The Young Ones” cu The Shadows). Un pic după Phoenix (care se revendică din 1962), basistul Corneliu „Bibi” Ionescu” cânta într-o trupă bucureșteană de liceeni și... manufactura instrumente. În 1964, l-a convins pe un client, chitaristul (și solistul) Octav Zemlicka, să li se alăture, moment în care începe profesionalizarea grupului. Vara cântau la dans pe litoral, în București au avut și un sediu - Casa de cultură „1 Mai” (pe strada Mihai Eminescu). Sfinx au fost în turnee prin țară, acompaniind și câțiva dintre tinerii soliști de muzică ușoară - Dorin Anastasiu, Ileana Popovici, Luminița Dobrescu, Dan Spătaru. Iată și câțiva membri de la începuturi: Mihai Popa, Doru Georgescu și Vifor Florescu - chitare, Cristian Valica - tobe (mai târziu Sandu Mangeac), Andy Balenti - orgă, Miki Prodanof și Dan Danielopol - soliști vocali.

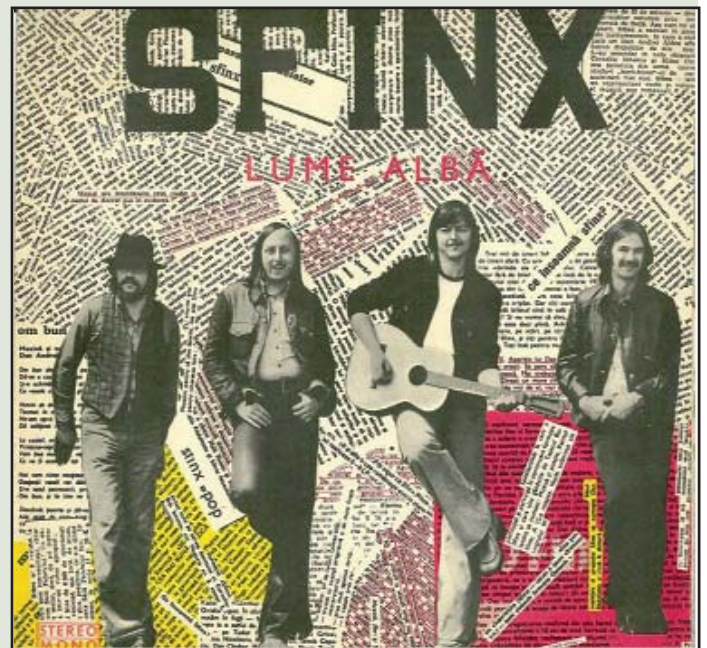
La Emilian Urse, video și foto arhivarul Casei Studenților din București, am găsit câteva secunde de imagini, de la mijlocul anilor '60, cu una dintre primele formule Sfinx cântând la Eforie Nord. În TVR, câteva melodii într-o emisiune singulară „TeleMetronom” girată de Cornel Chiriac (în care apar și Phoenix) cu două preluări (Beatles și Animals) și o compoziție proprie - „Îmi place muzica”. Separat, „Bună dimineața” (reportaj cu Emil Hossu la o repetiție). Toate datate 1968, când formația beat se îndrepta spre rock, după mai multe schimbări de personal. Încă o galerie de membri, notabili prin evoluția muzicală ulterioară: claviaturistul Barbu Idu, suflătorul (și chitaristul) Petre Iordache, bateristul Sergiu Zagardan,

chitaristii Doru Donciu (deopotrivă flautist), Adrian Ivanișchi și Silviu Hera. Firește, muzicuțistul (și chitaristul) Cornel Ionescu, care a fost alături de Sfinx în mai multe perioade (inclusiv în străinătate), iar din 1968 între liceenii care urmăreau trupa prin București apare un anume Dan Andrei Aldea, care începe să o taloneze. Cântase cu Dacicus și fusese încurajat de Micu Lazarovici

După plecarea liderului Zemlicka la Orchestra Electrecord, formația își caută busola. Sfinx se întrupează din proiecte precum Mecet, Memphis ori Cărăbuș, cu solistul Radu Tănase, organistul Toni Niculescu... Până la sfârșitul anului 1970, alături de fondatorul Bibi Ionescu apar bateristul Marian Toroimac și chitaristul Dan Andrei Aldea... care făcea deja furorii cu o tehnică impecabilă (de copil minune al vioarei) altoită cu experiența preluărilor după marii chitariști rock ai lumii. La marele festival din 1971, Dan cântă cu dezinvoltură pe o scenă plină de legende șaizeciste, impresionându-l în mod deosebit pe juratul... Richard Oschanitzky!

Sfinx aruncau deja în luptă creații proprii (în mare parte ale lui Aldea, care conferă o nouă personalitate grupului). Din păcate, doar câteva aveau să apară și pe discuri („Șir de cocori” - compoziția premiată -, o prelucrare după George Enescu), uneori cenzurate la text („Cântecul blazatului” / „Fiii soarelui”), altelei scoase pur și simplu din cărți (am descoperit „Blues absurd” ori „Verde crud” în variante de studio, pe net există înregistrări live cu „Purgatoriu”, „Jocul aparențelor” ș.a.).

Vremurile rock de după 1971 sunt tulburi, Sfinx își găsește debușee potrivite fie la Casa Studenților, fie la Teatrul „Bulandra”. După colaborarea cu Ion Cristian, apare bateristul Mișu Cernea (deja celebru cu Mondial). Este momentul din care trupa se aruncă în concerte și turnee, beneficiind de instrumente și instalații de sunet

performante, deși manufacturate, culminând cu un sintetizator home-made, operă a aceluiași Bibi Ionescu. Muzical, alte experimente fac deliciul melomanilor, Dan Aldea încercând după propria-i definiție un pop cameral; o

perioadă în care i s-a alăturat flautistul Doru Donciu (momentul compunerii hitului „Om bun”). Se dezvoltă și opera folk a lui Aldea, care scrie pentru sine (ori Sfinx) compoziții rămase în analele genului („Cântecul bufonului”, „Brad bătrân”), fie pentru Anda Călugăreanu („Lumină lină”, „Mai târziu”).

„Poemele luminii” s-ar fi numit un întreg disc din perioada colaborării cu marea noastră cântăreață, înregistrat în variantă demonstrativă pentru Electrecord,

dar pierdut undeva pe drum. Dan este unul dintre personajele cheie ale apariției Cenaclului „Flacăra”, colaborând din plin la discurile unor cantautori (folk) cu greutate precum Doru Stănculescu, Mircea Vintilă, Valeriu Sterian, Mircea Bodolan... Și firește Anda (există și o preluare „Vânare de vânt” după Bob Dylan cu aceasta, o alta live cu Florian Pittiș și Adrian Păunescu...).

Înapoi la rock, consemnând deopotrivă implicarea lui Dan în compozițiile colegilor Cernea („Coborâse primăvara”, „Ziua ta”) și Iordache („Peste vârfuri”). Povestea Sfinx continuă cu cooptarea chitaristului Dan Bădulescu (cel care a făcut publice pe youtube mai multe înregistrări live sau demo cu Sfinx inedite, dovezi ale atâtor piese care nu au avut parte de editare oficială). Aldea se poate dezlanțui în solouri de chitară ori sintetizator, uneori simultan! Discul LP „Lume albă”, datat 1975, rămâne o adevărată bornă pentru rockul românesc, trecând prin folk („Om bun”), progressive („Sinteze”, „Magelan”, „Muntele”) până la hard rock - „Secolul vitezei” (care ar fi meritat o carieră internațională), „Horă de băieți”, „Norul”, „Călătorul și copacul”... Compoziții semnate de trei dintre membri, dar purtând girul de orchestrator al aceluiași virtuoz, o calitate care îl va recomanda mai târziu pentru producții complexe în Germania, indiferent de genul abordat!

Un nou album discografic (dorit dublu LP) se arată la orizont, în contextul colaborării cu poetul Adrian Hoajă. „Zalmoxe” reprezintă pentru melomani vârful producțiilor Sfinx, o lucrare conceptuală rezultată în urma unor cercetări amănunțite despre antichitate, înșirată de compoziții Aldea / Cernea / Nicolae Enache (claviaturistul care a luat locul lui Bădulescu, alternând cu Barbu Idu în diverse perioade). Materialul acestui poem-rock este edificat în două săptămâni, apoi

prezentat fragmentar ani de zile în concerte, pentru a fi lansat de Electrecord târziu, în 1979, într-o versiune amputată. Muzicianul este nemulțumit inclusiv de transpunerea pe disc; va purta această traumă după sine toată viața. După restabilirea în România din 2014, avea să revină în concert asupra unor compoziții („Ursitoarele”), în ultimul an de viață întorcându-se împreună cu Hoajă la compozițiile inițiale, pe care începuse să le reînregistreze într-o formă orchestrală adusă la zi, până în ianuarie 2020.

Sfinx a funcționat cu Dan Andrei Aldea până la granița anilor 1981 - 1982. Nemulțumit de turnura din ce în ce mai comercială a formației (stagii obositoare în cluburi din Occident, cântând preluări), muzicianul s-a însingurat treptat, înconjurându-se de instrumentele și imaginația sa prolifică. Inovează tehnici de mânăire a unor prototipuri electro / acustice (cu Bibi Ionescu, tehnicul Sandu Grosu, dar și de unul singur), dar peste toate edifică compoziții proprii - „Din nou acasă”, „Fetele albinele”, „Focuri vii” - sau ale lui Mișu Cernea („Zmeul”, „49-50”), enumerând aici câteva apariții oficiale Sfinx. Reușește să lanseze un disc single în nume propriu, înregistrat prin supraimprimări și efecte („Zece arici înamorați” / „Noi nu ne temem”), așadar singurul în care se exprimă pe sine 100%, cu aluzii parodice directe la adresa regimul comunist, de unde și scoaterea discurilor din magazine. Urmând în cele din urmă sfatul mamei sale, se stabilește în Germania, la München, din 1982, reușind să le ia cu sine ulterior pe soția și fiica sa.

Muzicianul atins de pana geniului a fost un mare risipitor, cu obsesie pentru lucrul bine făcut, cu viziunea perfecțiunii în cele mai diverse și rafinate producții, că a fost vorba de muzică de teatru, film, animație etc. A participat din plin la albumele de succese internaționale ale Electrecordului (în mijlocul unui super-grup, condus de Dan Mândrilă), iar cu Sfinx a acompaniat, pe discuri mici, soliste ca Dida Drăgan ori Păunița Ionescu. Mereu experimenta muzical (aplicând cât mai mult și din ce învățase la Conservator), dar și tehnic (cu Adrian Enescu, Mircea Florian, firește Bibi Ionescu, dar și de unul singur - construisese o mașină de ritm, în Germania a fost aproape de

Bibi Ionescu, D. A. Aldea, preotul Dan Bădulescu

a breveta un sequencer). Conectat simbiotic la cultura română înaltă, Dan Andrei Aldea a scris inclusiv versuri - inspirate -, încă o fațetă a unui adevărat intelectual al „muzicii tinere”, cum îl definea la un moment dat colaboratorul și prietenul Florian Pittiș.

Doru IONESCU

Un an fără Garbis...

La mijloc de ianuarie 2021, rude apropiate, colegi și prieteni ai unui mare dispărut s-au întâlnit în Cimitirul armenesc din București spre a comemora perindarea a 365 de zile de când saxofonistul, compozitorul, aranjorul, șeful de formație Garbis Dedeian nu se mai află printre noi... deși el continuă să vieze prin ceea ce a lăsat posterității și, în primă instanță, în conștiința contemporanilor. Prilej de rememorare a izbânzilor unei existențe închinată cu generozitate artei sunetelor. Căci vorbim fără tăgadă despre un muzician din elita jazzului autohton, confirmat ca atare în țara sa, ca și dincolo de fruntarii...

Ivit pe această lume la 24 aprilie 1959, bucureșteanul Garbis Dedeian a fost fascinat din copilărie de instrumentele de

suflat. Inițial a fost instruit chiar de tatăl său (Nazaret Dedeian – clarinetist), în continuare de profesorul Florian Popa de la Liceul de Muzică nr. 1 din Capitală urmând apoi cursurile Școlii Populare de Artă. Era încă adolescent când, grație întâlnirii cu bătrânul promotor Mihai Berindei, a avut un prim contact cu lumea de frumuseți a jazzului.

„Nea Mihai” Berindei, poliinstrumentist, aranjor, inginer de sunet, publicist, i-a îndrumat cei dintâi pași și l-a ajutat să debuteze în duo cu pianistul Puiu Pascu în clubul pe care l-a coordonat în anii '70. Deși studiasse clarinetul, Garbis Dedeian a preferat familia saxofoanelor, mai ales cele în si bemol, cu predilecție saxofonul tenor și saxofonul sopran. A urcat pentru prima oară pe o scenă festivalieră de jazz la ediția 1979 de la Sibiu, saxofonistul făcând pe atunci parte din *Big band-ul Centrului Universitar București* dirijat de Gabriel „Bițu” Mărgărint.

Anul 1982 a constituit pentru Garbis Dedeian un răstimp al unei triple afirmări: premiul atribuit Quartetului său la *Concursul debutanților* din cadrul *Festivalului sibian*, ca și prezențe de succes aplaudate la *Festivalurile de Jazz* de la Brașov și de la Costești.

Vădind neclintita voință de autodepășire, studiind oren șir zilnic, ascultând și învățând de la iluștrii înaintași de peste ocean Charlie Parker, Sonny Rollins, John Coltrane, tânărul muzician a escaladat fără zăbavă treptele consacării, impunându-se curând ca interpret creativ, de top. Incontestabilul său talent a contat decisiv, însă nu s-ar fi manifestat la nivelul râvnitei măiestrii la care tânjește oricare

aspirant la altitudinile prestigiului, dacă talentul n-ar fi fost duplicat de efortul susținut de perfecționare a tehnicii instrumentale, de ameliorare a frazării, de definire a unei maniere proprii, propulsându-l pe Garbis Dedeian în *liga întâi* a jazzului românesc actual! Consemnăm astfel, drept împliniri ale unei activități impetuoase, câteva fapte-eveniment: locuri fruntașe (la saxofon tenor) în topul revistei „*Săptămâna*” (1984); prezențele aplaudate în seriile de concerte „*Jazz '85*” (la Teatrul „Constantin Tănase”), „*Jazz Alive*”, „*Perpetuum Jazz*” (din București); ca și în ciclul de spectacole „*Atelier de improvizație*” de la Teatrul Dramatic din Constanța; la majoritatea sărbătorilor festivaliere din țară (pe lângă cele înainte menționate, la *Festivalurile* de gen de la Galați, Iași, Craiova, Satu Mare, Cluj, Arad), din capitală („*Camel Jazz Alive Summit*”, „*Intel Jazz*”, „*Coca Cola Superjazz*”, „*Jazzy Spring in Bucarest*”), la *Festivalurile de muzică pop* „*Mamaia*” și „*Cerbul de Aur*”, în principalele cluburi de jazz bucureștene și din țară, dar și peste hotare – în Germania, Ungaria, Republica Moldova, Siria, Grecia, Italia, Franța, Iugoslavia, Ucraina, Bulgaria, Austria. Pentru strădaniile de a menține și dezvolta un grup propriu reunind sub conducerea lui tineri discipoli întru jazz s-a conferit combo-ului său titlul „*Formația Anului 2003*” de către juriul *Galei Premiilor de Jazz* organizată în februarie 2004 de *Societatea Română de Radiodifuziune*; a fost doar una dintre recunoașterile legitime ale valorii sale ca muzician.

Garbis Dedeian și-a făcut o profesiune de credință din a detecta și a direcționa spre jazz tinere talente – și ne referim explicit la ghitaristul violonist Florentin Dună, la pianistii Petrică Andrei, Marius Vernescu, Petru Popa, trompetistul Emil Bîzgă, ghitaristii Capriel Dedeian (fratele său) și Sorin Romanescu, bateristul Adrian Ștefănescu, saxofoniștii Cătălin Milea, Eddie Neumann, vocalistul Paul Ioanid și mulți alții care s-au afirmat în preajma sa. Basiști de renume, ca Pedro Negrescu și Decebal Bădilă, au debutat drept coechipieri în formația muzicianului.

Zeci de creații ce-i poartă autograful componistic, aparținând unor întruchipări stilistice diverse, de la cele tradiționale la aspectări moderne și contemporane, au beneficiat prin timp de o mereu augmentată notorietate, cu atât mai mult cu cât Garbis Dedeian, cel devenit pe merit membru al *Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România*, și-a regalat ascultătorii cu recitaluri de autor, incluzând creații precum acelea intitulate „*Arabescuri*”, „*Detaliu*”, „*Opriți corida*”, „*În liniștea nopții*”, „*Festival*”, „*Prognoză*”, „*Din nou împreună*”, „*Armine*”, „*În amintirea amintirilor*”, „*Toufette*”, „*Două ore la Paris*”, „*Cântec pentru tatăl meu*”, „*Bocet*”, „*Richie's Blues*”, „*Selaogia*”, „*Eu despre mine*”, „*De dragul tău*”, „*Uite Moșu, nu e Moșu*”, multe dintre ele înregistrate în studiourile *Radiodifuziunii Române*, conținute și în antologia discografică „*Muzică de jazz românească*” a UCMR, iar șaptesprezece dintre aceste creații regăsindu-se în volumul de autor „*Culegere de teme de jazz*”.

De revelat, de asemenea, măiestria de orchestrator, confirmată inclusiv prin aranjamente scrise pentru *Festivalul Internațional „Richard Oschanitzky*” de la Iași, ca și pentru concertele tematice dedicate idolilor săi John Coltrane, Sonny Rollins și proiectul „*Saxophone Summit*” – puse „în pagină scenică” la mai multe cluburi, filmate și difuzate de *Televiziunea Română*.

Șapte inspirate compoziții ale sale au fost înserate în albumul de autor „*Armine*” (2018, Casa „*Soft Records*”), CD lansat în același an într-un foarte reușit recital susținut de grupul saxofonistului în seara de 29 aprilie la *Clubul „Green Hours*” din Calea Victoriei 120.

Exact în ziua în care împlinea 60 de ani – 24 aprilie 2019 –, lui Garbis Dedeian i s-a înmănat *Premiul pentru Jazz* al revistei „*Actualitatea Muzicală*”!

Florian LUNGU

Stăpânul mărilor

Chiar așa, din moment ce avem un stăpân al inelelor, de ce n-am avea și unul al mărilor? Pentru că, deși au trecut mai bine de trei decenii de la cucerirea premiului I la Mamaia, momentul zero al carierei lui Cătălin Crișan, în toate recitalurile publicul îi cere să includă compoziția lui Aurel Manolache, "Vorbește marea". Mă bucur că doamna Venera Stîngă mi-a solicitat câteva rânduri pentru acest CD 95% de autor, singurul "intrus" fiind, cu o compoziție, Viorel Gavrilă. Aceasta deoarece am fost foarte legat nu numai de acel debut fericit, în postură de prezentator, dar și de anii următori, când am fost martor al ascensiunii sale către postura de vedetă, în zeci de turnee, unele organizate chiar de mine. Așa au

fost cele sub egida Filarmonicii din Botoșani sau a teatrului "Al. Davila" din Pitești (unde era dirijor regretatul Dumitru Lupu), la Călărași, Reșița, Galați, Baia-Mare, Cluj-Napoca, Amara, popularitatea sa remarcabilă fiind evidențiată pretutindeni. Am fost între primii care au simțit potențialul său artistic, încă de la concertele de pe litoral din 1987, "Avanpremieră Mamaia": practic necunoscut, un puști cu părul negru creț (da, așa era pe atunci!) și voce blândă, caldă, isteriza publicul feminin. Femeile, se știe, au căutat întotdeauna în cântece o doză de tandrețe, sensibilitate, bunătate, iar el le-avea pe toate, plus o privire sinceră și o muzicalitate pusă mai târziu (aveți 14 exemple chiar pe albumul de față) în slujba propriilor compoziții. Talentul componistic a fost revelat marelui public de melodia "Dacă pleci...", bornă obligatorie și azi în aparițiile sale scenice, după care lumea a început, cum se spune, să-i dea mai multă atenție, recunoscându-i și talentul de autor al versurilor, de moderator TV, dar și de actor cu studii de specialitate. După care a urmat, firesc, postura de dramaturg și regizor de succes și, cine știe, poate într-o bună zi îl vom vedea jucând într-un film. Cătălin Crișan, socot, ar trebui să fie un om fericit: a umplut singur Sala Palatului, fără cine știe ce reclamă, e un tată binecuvîntat, fiica sa mai mare, Daria, cucerind multe premii muzicale și fiind colaboratoare permanentă a Teatrului de revistă "Constantin Tănase". Daria a jucat într-o piesă a tatălui ei, iar mijlociul Raris a câștigat la rîndu-i niscăi premii la competiții de muzică ușoară, deci e clar, numele Crișan va dăinui peste veacuri! Mi-e drag Cătălin, l-am cunoscut pe bunicul patern, care-l idolatriza, sunt prieten cu părinții lui, așa încât reușita lui mă bucură mult. Mergând "Pe urmele anilor", parcă-l văd, romantic incurabil, în culisele sălilor de concert din țară, cântând la pian pretutindeni unde găsea unul, acordat sau... Prin aceste două albume, casa de discuri Eurostar include în catalogul său încă un nume de referință al generației de aur... intermediare a muzicii ușoare românești. Practic nedifuzată la radio și pe micile ecrane, acești interpreți rămân în conștiința publicului care-i iubește prin rarele concerte și mai ales prin discuri, pe care sunt gravate nu numai voci, ci sentimente, trăiri, bucurii,

îndoieli, suferințe. Cu personalitate și charismă, Cătălin Crișan este indiscutabil un Artist. La toate cele 15 piese versurile aparțin protagonistului, iar în booklet semnează frumoase recomandări actorul și scriitorul Dan Puric și numerologul Mihai Voropchievici.

Elena Sima:

„Dragi îmi sunt românii mei”

Albumul de față, aflăm din booklet, este rodul unei munci de 7 ani, parte din cântece fiind culese din satele băcăuane, zonă de unde este originară solista, ceea ce o onorează pe protagonistă.

Calitatea demersului său artistic rezidă și din cele nu mai puțin de șapte recomandări elogioase din amintitul booklet, între semnatori fiind Matilda Pascal Cojocărița, Alexandru Pugna (ei au făcut de altfel parte din juriul care i-a acordat solistei un important premiu de interpretare la festivalul național al romanței "Crizantema de aur" de la Târgoviște), Elisabeta Turcu Juverdeanu, Adrian Daminescu. Cele 13 melodii de pe acest reușit album editat de casa de discuri Eurostar beneficiază de acompaniamentul orchestrelor dirijate de Marin Alexandru, Ion Dascăl și Adrian Grigoraș. (O. U.)

Revistă lunară de informare, opinie și dezbateri editată de
UNIUNEA COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA
și finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ACTUALITATEA
MUZICALĂ

Redactor șef:

Mihai COSMA

Redactori: Octavian URSULESCU

Norela-Liviana COSTEA

Secretar de redacție: Costin ASLAM

Correspondenți naționali:

Sanda HÂRLAV-MAISTOROVICI, Mariana POPESCU,
Vasilica STOICIU-FRUNZĂ, Cristina ȘUTEU, Alex VASILIU,
Petre-Marcel VÂRLAN

Semnează în acest număr:

Teodora CONSTANTINESCU, Oana GEORGESCU,
Răzvan GEORGESCU, Ovidiu GIULVEZAN, Irina HASNAȘ,
Doru IONESCU, Ozana KALMUSKI-ZAREA, David LAPADAT,
Florian LUNGU, Doina MOGA, Carmen MANEA, Irina NIȚU,
Alexandru PĂTRAȘCU, Edward SAVA, Diana SPĂNU-DĂNILĂ,
Constantin-Tufan STAN, Carmen STOIANOV

www.ucmr.org.ro

Adresa redacției: București, Calea Victoriei 141, sect. 1, 010071,
România. Tel./Fax: +40-21-312.98.67

E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL

TEL: 021-242.30.32

ISSN: 1220-742x